

Politisk aktivisme eller ekkokammer?

En studie av mannsdebatt på Facebook

Ida Kvilhaug Sekanina

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen
Vår 2020

Sammendrag

I denne oppgaven undersøker jeg hvordan mannssak og mannsrollen oppleves og diskuteres av menn i to ulike Facebook-grupper. Studien tar utgangspunkt i to norske grupper sentrert rundt kjønns- og likestillingsdebatt. Gruppene kan ses i lys av en mannesfære som har vokst frem internasjonalt i den digitale sfæren de senere årene. I eksisterende forskning har denne såkalte *Manosphere* blitt knyttet til samtidens identitetskriger, antifeminisme og alt-right-bevegelse. Den har i liten grad blitt forstått som en politisk bevegelse som jobber mot konkrete, legitime politiske mål. Samtidig finnes det lite kunnskap om hvordan menn faktisk opplever og forhandler om hva denne aktiviteten betyr – eller hvilke identiteter og fellesskap den *faktisk* muliggjør og avgrenser, i Norge i dag. Funnene tyder på at slike debatter er mer varierte og mindre kvinnefiendtlige, og at dette – til tross for å kunne ses som identitetspolitiske – også må forstås som politisk aktivitet knyttet til ønsket om å endre lover og politikk.

Forord

Med fare for å innlede med en klisjé: arbeidet med masteroppgaven har vært en berg- og-dalbane – en karusell av følelser som har vekslet mellom stor entusiasme og dyp frustrasjon. At dette har vært en krevende prosess er det ingen tvil om, men den har samtidig vært lærerik, spennende og utrolig berikende – en oppgave som har gitt glød til en motivasjon for videre studier av mannssak, mandsorganisering og internettkultur.

Når du nå holder et eksemplar av denne masteroppgaven i hendene er det mange som fortjener en stor takk på veien fram mot siste punktum ble satt. Jeg vil takke min fantastisk dyktige og tålmodige veileder, Synnøve Skarsbø Lindtner, for all støtte, gode ord og uvurderlig hjelp gjennom hele prosessen. Du er enestående og jeg kunne neppe fått en bedre veileder enn deg! Jeg vil også takke Peter Hatlebakk og Kristian Bjørkelo for gjennomlesing og tilbakemelding når jeg har hatt behov for et par friske øyne, så vel som hyggelige kaffepauser på Godt Brød. Gjengen på lesesalen og pauserommet har også vært viktige støttespillere jeg ikke kunne vært foruten – med en ekstra takk til Verner, Fredrik og Bjørn Helge for korrekturlesing av oppgaven. Jeg vil også takke førsteamanuensis Ankica Babic for all omtanke og oppmuntring – tusen takk for at du alltid heier på meg. Også vil jeg takke Helga, Anders, Verner og Janne, for å bidra med støtte og varme ord i både medgang og motgang.

Sist, men ikke minst, vil jeg rette en stor takk til mine informanter og andre sentrale personer som åpenhertig har delt sine synspunkt og personlige historier. Tusen takk for tilliten – uten dere ville ikke denne oppgaven vært mulig å gjennomføre.

Ida Kvilhaug Sekanina

Bergen, 14. februar 2020

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	OPPGAENS PROBLEMSTILLING	4
1.2	OPPGAENS DATAMATERIALE	4
1.3	TIDLIGERE FORSKNING	5
1.4	OPPGAENS STRUKTUR.....	8
2	MANNSEBATT PÅ NETT OG TEORETISKE REDSKAPER	9
2.1	<i>THE MANOSPHERE – ET NYTT MASKULINT HÅP ELLER TOKSISK TEKNOKULTUR?</i>	9
2.2	MANNROLLEN I ENDRING – EN KRISEFORSTÅELSE OG KRITIKK	11
2.2.1	<i>Mannspositivisme – gjenreise en verdig mannlighet</i>	14
2.2.2	<i>Maskulinitetsteori</i>	15
2.2.3	<i>Mannsbevegelse og identitetskamp i moderniteten</i>	17
2.2.4	<i>Farsrolle-kampen</i>	19
2.3	LYDEN AV EKKO?	21
2.4	OFFENTLIGHETSPERSPEKTIVET – EN ALTERNATIV TILNÆRMING TIL MANNSEBATT	25
2.4.1	<i>Motoffentlighetsperspektivet – kampen om definisjonsmakten</i>	27
2.4.2	<i>Motoffentligheter i Internettets tidsalder</i>	30
3	METODE	32
3.1	METODEVALG.....	32
3.2	EN (N)ETNOGRAFISK TILNÆRMING TIL MANNSEBATT	33
3.3	UTVALG AV FACEBOOK-GRUPPER	35
3.4	INNPASS OG PRESENTASJON I MILJØET	35
3.5	OBSERVASJON UTEN DELTAKELSE	37
3.5.1	<i>Datainnsamling</i>	38
3.6	DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJU OG REKRUTTERING AV INFORMANTER	39
3.6.1	<i>Pilotintervju</i>	40
3.6.2	<i>Gjennomføring og bearbeiding av intervjuene</i>	41
3.7	HVORDAN ER DATAMATERIALET ANALYSERT?	42
3.8	FORSKNINGSETISKE UTFORDRINGER OG INTERNETTFORSKNING	45
3.9	REFLEKSJONER I ETTERKANT.....	47
4	ANALYSE AV GRUPPE 1	48
4.1	ET FELLESKAP FOR FEDRE?	48
4.2	HVA KARAKTERISERER AKTIVITETEN?	50
4.3	HISTORIER OM SAMVÆRSSABOTASJE	52

4.4	DEBATTEN OM «BARNETS BESTE»	54
4.5	«DEN GODE FAR» – EN REFORHANDLING AV MANNSIDENTITETEN	56
4.6	BARNEBIDRAGSMODELLENS ROLLE I DISKURSEN	57
5	ANALYSE AV DYBDEINTERVJUENE: GRUPPE 1	59
5.1	EN PERSONLIG MOTIVASJON	59
5.2	POLITIKK OG FELLESKAP: DET PERSONLIGE ER POLITISK?	60
5.3	SYSTEMKRITIKK	63
5.4	MEDIEKRITIKK.....	65
5.5	«HVOR ER GUTTA?»	67
5.6	MASKULINITETSIDEALER OG FARSKAP	71
5.7	GRUPPE 1 SOM ET FORUM SOM «FÅR TAUSE MENN I TALE»	72
5.8	DISKUSJON: EN GRYENDE MOTOFFENTLIGHET	75
5.8.1	<i>Motstridende meninger og uenighet.....</i>	<i>77</i>
6	ANALYSE AV GRUPPE 2.....	79
6.1	EN ARENA FOR DE DEBATTLYSTNE	79
6.2	HVA KARAKTERISERER AKTIVITETEN?	81
6.3	MED <i>THE MANOSPHERE</i> I HORISONTEN	83
6.4	MED FEMINISMEN SOM TEMA.....	85
6.5	«EKVALISME» – EN ALTERNATIV FEMINISMEKRITISK INNRAMMING	86
6.6	EN NATURVITENSKAPELIG INNRAMMING	87
6.7	#MeToo OG EN «DEMONISERING AV MENN».....	89
6.8	NORMER FOR DEBATT: SAKLIGHET OG PROVOKASJON	92
7	ANALYSE AV DYBDEINTERVJUENE: GRUPPE 2	94
7.1	EN INTERESSE FOR (KJØNN)POLITIKK, SAMFUNN OG NETTDEBATT.....	94
7.2	ARENA FOR POLITISK MENINGSDANNELSE	95
7.3	HANEKAMPOFFENTLIGHET – DISKUSJON FOR MARKERINGEN OG SPORTENS SKYLD.....	97
7.4	BEHOVET FOR MOTPOLER.....	100
7.5	«JEG FØLER IKKE AT JEG SLITER I HVERDAGEN FORDI JEG ER MANN»	103
7.6	SIDE OM SIDE: AKTIVISME OG TIDSFORDRIV	104
7.7	DISKUSJON: EN BALANSE MELLOM OFFENTLIG DEBATT OG PRIVAT TIDSFORDRIV	107
7.7.1	<i>Et flytende prosjekt.....</i>	<i>107</i>
7.7.2	<i>En avlegger: The Manosphere i norsk drakt</i>	<i>109</i>
8	AVSLUTNING	112
9	LITTERATUR.....	118

1 Innledning

I juli 2017 kritiserte Google-programmereren James Damore selskapet for å kvotere medarbeidere på bakgrunn av kjønn og rase. I det ti sider lange skrevet «Google's Ideological Echo Chamber», tok han et oppgjør med Googles likestillingspolitikk, og beskyldte blant annet selskapet for å kneble biologiske forklaringer på mangelen på kvinner i teknologibransjen og i topplederstillinger (Cleary, 2017). I skrevet hevdet han at «we need to stop assuming that gender gaps imply sexism» (Damore, 2017). Damore skrev blant annet at:

At Google, we're regularly told that implicit (unconscious) and explicit biases are holding women back in tech and leadership. Of course, men and women experience bias, tech, and the workplace differently and we should be cognizant of this, but it's far from the whole story. On average, men and women biologically differ in many ways [...] (Damore, 2017).

Damore (2017) hevdet at kvinner generelt oftere blir styrt i retning av følelser og estetikk, og mindre mot idéutvikling sammenlignet med menn. Han mente også at kvinner har et høyere angst- og stressnivå enn menn, og at menn i større grad enn kvinner er drevet av jakten på status.

Etter at det interne skrevet lekket ut i sosiale medier fikk Damore sparken fra sin stilling som programmerer, da ledelsen mente disse holdningene bidro til å fremme skadelige kjønnsstereotyper (Wheatstone, 2017). Hyllet av den ytre høyresiden, og beskyldt for misogyni av både venstresiden og tidligere kollegaer i Google, raste debatten på plattformer som Twitter, Facebook og YouTube. Dette vitner om at det i den digitale tidsalder har vokst fram nye arenaer for kjønnspolitikk og kjønnsdiskurs. Det var ikke de tradisjonelle mediene som skulle være bærere av disse samtalene – for aktørene som drev debatten var alle innfødte på Internett.

Digitale medier skaper nye muligheter og nettverk hvor tankegods og verdier kan skapes, deles og diskuteres. Nettbaserte samtalefora legger til rette for en individualistisk offentlig kultur, og diskusjoner omkring tema som er lette å personalisere, som sammenhengen mellom folks identitet og politikk (Vatnøy, 2017, s. 19). Kjønn er ett av de temaene som engasjerer flere og flere. På samme måte som feminister de senere årene har utvidet sine samtaler og diskusjoner om kjønnsideologi- og politikk til nettbaserte plattformer, har også menn skapt egne rom på Internett (Nagle, 2017, s. 86). Mye av diskusjonen handler om feminismens feilgrep og hvordan menns naturlige plass i samfunnet har forvitret i senere tid.

Forum som *The Red Pill* på nettsamfunnet Reddit, og kollektive blogger som *A Voice for Men* og *Return of Kings* er eksempler på at det siste tiåret har vokst frem en egen digital kultur for og om menn. Denne kulturen blir av flere omtalt som *The Manosphere*, eller *mannesfæren*. Begrepet blir brukt til å beskrive de mange ulike strømningene av subkulturer som er opptatt av mansrollen og menns rettigheter. Og selv om mannesfæren rommer svært mye forskjellig – alt fra progressive stemmer som er opptatt av å belyse menns psykiske helse, høye selvmordsrater og urettferdig behandling i rettssystemet – har *the Manosphere* ofte vært forstått som ensbetydende med såkalte «sinte hvite menn» og knyttet til terror og voldelige aksjoner utført av enkeltindivider. Dette har blant annet bakgrunn i en rekke voldshendelser i særlig USA som har skapt store medieoppslag verden over de siste årene. Eksempler på dette er drapsmenn som amerikanske Elliot Rodger og kanadiske Alek Minassian, som begge ga uttrykk for et hat mot kvinner og det å bli seksuelt avvist som motiv for ugjerningene. Begge identifiserte seg som såkalte *incels* – kort for *involuntary celibat*, eller ufrivillig sølibat. Denne avkroken av Internett var i forkant av disse voldshendelsene et ukjent fenomen for de fleste, men ble nå allemannseie (Josephsen, 2018, Skoglund, 2015).

Også norske medier ble opptatt av denne nettkulturen, og i senere tid har debatten om ensomme menn og kvinnehat versert. Debatten om mansrollen føyer seg inn i en mye omtalt kulturkrig med internasjonalt nedslag, der en identitetspolitikk forhandlet frem via sosiale medieplattformer står sentralt. Debatten har utspring i flere parallelle hendelser og miljøer – fra nettaktivister som tar seg til kjenne i kjølvannet av den såkalte *#Gamergate* til den kanadiske psykologiprofessoren og YouTube-stjernen Jordan Peterson, som er blitt en fanebærer for denne digitale kjønns- og kulturkrigen ved å provosere feminister og transaktivister, såkalte *social justice warriors*. Hans kritikk av venstresiden og feminister blir omfavnet av publikum langt over mannesfærens grenser. Han fylte Oslo Konserthus to ganger under sitt Norgesbesøk, og tidligere kulturminister Torbjørn Røe Isaksen omtaler han som et friskt pust i et innlegg i *Morgenbladet* (Fjeld, 2018).

En rekke forskere og aktivister har beskrevet foræne med fokus på ytterliggående synspunkter, krisehendelser og giftig internettkultur. Samtidig har imidlertid panikken rundt disse farlige, sinte mennene snudd og flere etterlyser en større vilje til å forstå og undersøke årsakene bak fenomenet. Mange påpeker at Internett og teknologi er en viktig drivkraft. I juni 2019 ble for eksempel Georgia State University tildelt 250.000 dollar for den første kartleggende studien av *incel*-gruppens medlemmer og hvilken rolle nettet spiller for denne subkulturens aktivitet og holdninger knyttet til vold og hat (Reetz, 2019).

Motivet for denne masteroppgaven er også å skape større forståelse for mannsdebatten på nett i dag. Mitt ønske er å undersøke deler av den norske mannsdebatten og prøve å forstå den, og dermed forsøke å fange kompleksiteten i dette fenomenet og de ulike nyansene som finnes som et overnasjonalt fenomen med lokale avtrykk. Mannesfæren fanget først min interesse i 2012, da den selverklærte antifeministen Eivind Berge ble pågrepet etter å ha kommet med trusler og oppfordringer til politivold på sin blogg. I likhet med Rodger beskriver Berge en lengre periode av ufrivillig sølibat, samt innstramningen av voldtekstlovgivningen og sexkjøpsloven, som årsaken til uttalelsene (Klungtveit og Thorvaldsen, 2012).

Rystet over holdningene Berge uttrykte, undersøkte jeg og oppdaget at det på Facebook finnes mange menn og kvinner som diskuterer kjønnete problematikker – og at mannsdebatten strekker seg ut over de hat- og separatistgruppene som løftes frem i mediene. Mye tyder også på at veien fra de lukkede foraene til den offentlige debatten er kortere enn beskrivelsene av den amerikanske *the Manosphere*. Norske mannsaktivister skriver innlegg i aviser og demonstrerer på fredelig vis utenfor Stortinget. Flere av sakene de løfter frem kan anses som langt mer legitime politiske kampsaker enn sex-nekt eller retten til å få seg et ligg. Sakene som diskuteres er fedres rett til å være mer enn helgepappa, ny barnelov som anerkjenner barns rett til to foreldre (Slevigen, 2016) og delt bosted etter samlivsbrudd (Furuholmen, 2016). Dette reiser spørsmål om slike debatter gir uttrykk for det å gjøre det personlige politisk – altså, hvordan personlige og private problematikker politiseres og løftes ut i den brede offentlige samtalen (Danielsen, 2013, s. 41-42). Sakene kan knyttes til både en forhandling om hva det vil si å være mann i dag, en tid der dette endrer seg på mange plan, og en politisk kamp for rettigheter knyttet til det å være far. Dette indikerer at det finnes et mangfold utover den kategoriske ideen om sinte, hvite menn – og at mye av aktiviteten kanskje også bør forstås som en form for politisk aktivisme som har greiner til offentlighetsteori og identitetspolitiske perspektiver.

Dette aktualiserer videre en rekke spørsmål. Hvem er det som diskuterer mannsak på nett, og hvordan skal vi forstå disse diskusjonene? Er det et oppkok av kvinnehat og antifeminisme, eller er det legitime former for likestillingskritikk og forsøk på å problematisere mannsrollen i dag? Hvor går egentlig grensen mellom mannsaktivisme- og politikk, likestillingskritikk og antifeminisme? I denne oppgaven ønsker jeg å gå bakenfor sensasjonalistiske og panikkprega forestillinger om mannesfæren, når jeg undersøker deler av den, dens mål og deltakernes motivasjon. Ser vi antydningene til en gryende sosial bevegelse, eller handler det i større grad om lukkede såkalte *safe space* for utveksling av felles synspunkt og historier? Hvordan ser likestillings-Norge ut fra menns perspektiv, og hvordan foregår disse debattene i sosiale

medier? Og hvordan opplever deltakerne i disse foraene selv denne aktiviteten? Min intensjon og håp er at prosjektet kan bidra med en norsk, og mer nyansert vinkling, som kan resultere i ny kunnskap om et felt det per i dag finnes lite kartleggende forskning om.

1.1 Oppgavens problemstilling

Kollektive blogger, nettsider og rene nettbaserte kulturer og fellesskap som kan minne om de amerikanske later ikke til å være like utbredt i Norge. Det finnes likevel Facebook-grupper dedikert til kjønns- og likestillingsdebatt, med et tydelig fokus på problemområder og kjønnede urettferdighetsforhold som rammer menn. Jeg har derfor valgt å studere to slike norske Facebook-forum, og tar sikte på å undersøke hva som karakteriserer aktiviteten, hvordan medlemmene tillegger mening til sin egen deltakelse og hvordan dette kan forstås i lys av teorier om kjønn og offentlighet i digitaliseringens tidsalder. Sentralt i min problemstilling står spørsmålet om hvilket prosjekt som kan knyttes til mannesfærens fora, og hvilke politiske potensial som finnes i dem. For å komme frem til kjernen i dette spørsmålet undersøker jeg følgende:

Hvordan diskuterer og forhandler medlemmer i to ulike Facebook-grupper forbeholdt mannsak om hva mannsak betyr, og hvordan kan dette forstås i lys av teorier om politisk meningsdannelse og identitetspolitikk?

Dette skal gjøres i form av deltakende observasjon av aktiviteten i foraene, kombinert med dybdeintervju av medlemmer i foraene på tvers av de to Facebook-gruppene. For å besvare problemstillingen vil jeg benytte meg av diskursanalyse og innramming, samt fenomenologisk fortolkning av hvordan medlemmene av foraene presenterer og gir mening til aktiviteten. Jeg vil undersøke gruppene med utgangspunkt i hvordan de rammer inn kjønns- og mannsdebatt og hvilke temaer som løftes opp og eventuelt gjøres politiske.

1.2 Oppgavens datamateriale

Materialet for denne oppgaven er to norskspråklige Facebook-grupper som på ulike måter er sentrert rundt diskusjoner om kjønnspolitikk og likestilling ut ifra menns perspektiv. Gruppe 1 er et Facebook-forum som rommer mellom 3000 og 4000 medlemmer. Forumet er tilknyttet en

norsk medlemsorganisasjon hvor det også foregår en organisert offline-aktivitet knyttet til utfordringer når det gjelder fedres rettigheter ved samlivsbrudd. Gruppen fremstår åpen, og i prinsippet kan hvem som helst tilslutte seg diskusjonsgruppen uten noen form for forhåndskrav, så lenge forespørselen blir godkjent av gruppens administratorer. Organisasjonen opererer imidlertid med to ulike diskusjonsfora gjennom Facebook, og har derfor også en intern gruppe som er reservert for de betalende medlemmene. I denne oppgaven konsentrerer jeg meg om organisasjonens åpnere diskusjonsforum, da denne kanalen later til å være ett av organisasjonens ansikt utad og flere av medlemmenes første møte med organisasjonen og dens formål.

Gruppe 2 er en lukket Facebook-gruppe med i underkant av 2000 medlemmer. Forumet ble opprettet i 2013 og fremstår som en mangefasettert debattplattform, som har som formål å fungere som en åpen arena for kjønns- og likestillingsdebatt. Gruppen har høy, daglig aktivitet og særlig populære poster kan ha en etterfølgende diskusjonstråd på over hundre kommentarer. Det er også foretatt dybdeintervjuer av totalt seks menn – tre fra hver gruppe.

1.3 Tidligere forskning

Det er i den senere tid blitt skrevet mye om den amerikanske mannesfæren. Flere av studiene som finnes fokuserer hovedsakelig på ekstreme subkulturer innenfor mannesfæren med vekt på ytterliggående utsagn og utslag i kontekstuelle hendelser og mer eksplisitt kvinnehat, eller misogyni. Interessante bidrag handler for eksempel om hvordan sosiale medieplattformer har blitt en kulturell arena for antifeministisk aktivisme (Massanari, 2017), og utforsker blant annet netthat rettet mot kvinner som uttaler seg i offentligheten og online-miljøer (Jane, 2017). Flere studier fokuserer også på gamer- og nerdekultur og såkalt *toxic geek masculinity*. Anastasia Salter og Bridget Blodgett (2017) viser til identitetspolitikk, offermentalitet og en giftig maskulinitet knyttet til *geek*-kulturen, mens andre knytter denne medierte adferden til en mer strukturell sexisme (Banet-Weiser og Miltner, 2015, Marwick og Caplan, 2018). Fokuset på sammenhengen mellom seksualitet, maskulinitet og nerdekultur på nett har også vært tema for studier på tidlig 2000-tallet (Kendall, 2000, Kendall, 2002). Andre fokuserer på hvordan kvinnefiendtlige holdninger på nett også overlapper til det politiske ytre høyre (Koulouris, 2018), og overlapping mellom gamerkultur, antifeminisme og såkalt *toxic masculinity* (Condis, 2018). Det er også gjort undersøkelser av hvordan antifeministiske internettnettmiljø står i forhold til tidligere feministiske bevegelser i teori, aktivisme og fellesskapsstruktur på tvers av

plattformer som YouTube, Facebook og Reddit, i et forsøk på å forstå hvordan Internett påvirker formasjonen av identitet og holdninger (Lin, 2017).

Det finnes tekstanalyser av deler av den amerikanske mannesfærens fora (Lilly, 2016), men det finnes ingen kartleggende undersøkelser av mannskamp og mannsorganisering i medierte fora – og ingen studier med en etnografisk innfallsvinkel. Nettopp fordi ytterpunktene i debatten er gjenstand for studium i disse diskusjonene, kaster de derfor også i mindre grad lys over bredden av den politiske diskursen i mannesfæren. Likevel bidrar de med viktige poeng og betraktninger, som kan være med å utvikle min analyse av feltet. I denne forskningslitteraturen finnes det gode analyser av de typiske ytterposisjonene i dagens medierte mannsdebatt, og trekk ved disse synsmåtene finner jeg igjen i mitt eget datamateriale. Som et motstykke til de feministiske studiene kan maskulinitetsforsker Michael Kimmels intervjubaserte arbeid i boken *Angry White Men* (2017), bidra med nyttige perspektiver i relasjon til både ulike former for mannsorganisering utenfor nettet, så vel som kampen for fedres rettigheter.

Til tross for populærkulturell oppmerksomhet, er mannesfæren og mannsorganisering et lite eksplorativt beskrevet fenomen. I Norge er feminisme og kvinners likestillingskamp et bredt forskningsfelt som kan være interessant for dette prosjektet, selv om få akademiske bidrag fokuserer på mannsorganisering og norske menns likestillingsutfordringer – eller hvordan menn selv opplever likestillingsdebatt og kjønnskamp på nett¹. I den grad det finnes forskere som har sett på mannsorganisering, er denne også ofte knyttet til 1970-tallet – se for eksempel Øystein Gullvåg Holter (1989) og (1999). I 2013 kom Jan-Kåre Brevik med den første forskningsmessige kartleggingen av Den norske mannebevegelsen på 1970-tallet, som riktig nok var basert på dybdeintervjuer med datidens aktivister, og hvilken mannsidentitet de kjempet for. Et slikt historisk perspektiv kan være nyttig når jeg nå undersøker mannsak og mannsaktivisme flere tiår etter likestillingsrevolusjonen. Likevel fremstår «vanlige» menns perspektiv som lite studert. Av nyere tid har journalist Britt Aksnes vært opptatt av å gi menn en stemme, og intervjuer 23 menn i boken *Mannemenneske: menn om livet, sex og forhold* (2018) om deres opplevelser av hvordan det er å være mann. Til tross for at Aksnes ikke har lagt fokus på politiske likestillingskrav eller samfunnsengasjement kan boken bidra med et nyttig tidsbilde av mannsrollen slik den fremstår i dag.

Selv om de ikke omhandler menn generelt, er det blitt gjort studier om sosiale medier og nettdebatt som likevel kan være av relevans. Disse handler om ungdommers selvrepresentasjon

¹ I ettbindsverket *Norsk likestillingshistorie* (Danielsen et al., 2013) er for eksempel 1970-tallets mannsbevegelse kun nevnt i korte trekk, mens den fullstendig utelates i medieforsker Jostein Gripsrud (2017) gjennomgang av de sentrale stemmer og begivenheter som har hatt betydning for den norske offentlighetens historie.

og identitetskonstruksjon gjennom sosiale medier som Instagram (Johannessen, 2016), Facebook som arena for identitetspolitikk under krig og konflikt (Bräuchler, 2013), samt hvordan ulike sosiale medieplattformer brukes som verktøy til å danne en kollektiv identitet og ideologisk rammeverk (Adams og Roscigno, 2005). Eirik Vatnøy (2017) viser i sin doktoravhandling hvordan mye av det som regnes som politisk snakk på Facebook og Twitter kan karakteriseres som identitetsdebatt, og at visse «sosiale medier-vennlige» tema har en tendens til å engasjere; der emner som kjønn, seksualitet, abort, ytringsfrihet, immigrasjon og religion gir aktørene mulighet til å gi uttrykk for politisk og kulturell identitet. Vatnøys studie bidrar derfor med en analyse av Facebook som diskusjonsarena som kan være nyttig i møte med de ulike argumentasjonskulturene som finnes i mitt eget datamateriale.

I forbindelse med sosiale medier har forskere også vært opptatt av nettdebatt i lys av offentlighet og demokratisk deltakelse. Mye av denne forskningen har vært knyttet til sosiale mediers innvirkning på politisk adferd, der spørsmål om hvorvidt sosiale medier fører til en økt demokratisering eller om disse arenaene snarere bidrar til å degradere den offentlige sfæren og svekke samfunnsengasjementet har vært av særlig interesse. I bøkene *Republic.com* (2001) og *Republic.com 2.0* (2007) ser Cass Sunstein en økt polarisering i den offentlige sfæren. Dette mener han fører til en utvikling av ekkokamre, der likesinnede kun møter meninger og holdninger som samsvarer med deres egne verdensoppfatninger. Forskere som Yochai Benkler, ser på sin side Internett som et demokratiserende potensiale, med nye muligheter for deltakelse. I *The Wealth of Networks* (2006) argumenterer han for at i stedet for å være en kilde til passivt informasjonskonsum, kjennetegnes denne medierte informasjonssfæren snarere av aktive brukere; der informasjon ikke bare konsumeres, men også produseres. Den brede empiriske studien av nordmenns bruk av sosiale medier, publisert i boken *Liker – liker ikke* (2013), kan imidlertid sies å nyansere disse to motpolene når det gjelder sosiale mediers innvirkning på samfunnet. Undersøkelsene viser blant annet at én av tre nordmenn deltar i politiske diskusjoner på sosiale medier, der Facebook utmerker seg som den største debattarenaen. Nettdebatt, meningsdannelse og demokrati ser dessuten til å være noe som også opptar masterstudenter på tvers av fagfelt. I sin masteroppgave i statsvitenskap undersøker for eksempel Ingvild Berg (2011) ulike digitale diskusjonsfora med utgangspunkt i deliberativ demokratiteori, mens mediestudent Elisabeth Wiken (2018) studerer hvordan billedelingstjenesten Instagram fungerer som en arena for politisk meningsdannelse for unge voksne. Disse studiene kan bidra med relevant bakgrunnsmateriale for å bedre kaste lys over de to gruppene som utgjør utvalget for denne oppgaven, og hvilke politiske potensial disse foraene besitter for de mennene som deltar i dem.

1.4 Oppgavens struktur

I kapittel 2 presenteres og diskuteres de teoretiske perspektivene jeg benytter for å forstå den norske mannsdebatten på nett og informantenes betraktninger. I kapittel 3 følger en gjennomgang av de metodiske valgene som er foretatt underveis i arbeidet med oppgaven, både når det gjelder fremgangsmåte, så vel som valg av analytiske verktøy og etiske refleksjoner tilknyttet prosjektet. Selve analysen deles inn i fire kapitler – kapittel 4-7 – ett kapittel for hver av Facebook-gruppene etterfulgt av et kapittel som tar for seg denne gruppens informanter. I analysen av dybdeintervjuene identifiseres sentrale mønstre knyttet til hvordan informantene deltar i gruppene og hvilken mening de tillegger denne aktiviteten – og hvilke fortellinger om mannsak og maskulinitet som kommer til uttrykk. I oppgavens avsluttende kapittel samles trådene i en drøftende konklusjon, som peker på hvordan vi kan forstå denne formen for mannsdebatt på nett, og det gis innspill til videre forskning.

2 Mannsdebatt på nett og teoretiske redskaper

Masterprosjektet har som formål å undersøke hvordan nettbaserte forum kan fungere som en arena for mannsdebatt- og organisering, og hvilke kjønnspolitiske diskurser og forståelsesrammer dette inkluderer. I det følgende skal jeg derfor gjøre rede for hvordan online-debatter om menn har blitt forstått teoretisk, med utgangspunkt i den engelskspråklige *the Manosphere*. Dette dreier seg gjerne om feministiske aksjonsforskere som beskriver fenomenet som såkalt *toxic technocultures*. Men mannesfæren knyttes også til et sosialt, politisk og kulturelt svar på en mannsrolle i endring, en såkalt maskulinitetskrise, så vel som bekymringen for at slike mannskulturer på nett resulterer i en *ekkokammereffekt*. Jeg vil videre skissere et grunnlag for alternative måter å forstå fenomenet på. Med fokus på (mot)offentlighetsperspektiver, og hvordan dette inkluderer både kulturelle og politiske dimensjoner, kan dette fungere som verktøy for å forstå mannsdebatt på nett – og hvordan deltakerne i de to Facebook-gruppene fortolker denne aktiviteten.

2.1 *The Manosphere* – et nytt maskulint håp eller toksisk teknokultur?

Selve uttrykket *The Manosphere* dukket, ifølge Debbie Ging (2017, s. 3), for første gang opp i en bloggpost fra 2009, der termen ble brukt til å beskrive miljøene som diskuterte ulike sider av menns opplevde verdens- og mannsbilde som eksisterte i diverse fora på Internett. Begrepet fikk imidlertid først fotfeste i populærdiskursen da det dukket opp i boken *The Manosphere: A new hope for masculinity*, skrevet av Ian Ironwood² i 2013. Ifølge Ironwood har imidlertid denne moderne digitale formen for mannsdebatt røtter helt tilbake til 1980-årene og det globale diskusjonsnettverket Usenets³ mange nyhetsgrupper. Senere har disse strømmingene vokst og utviklet seg i takt med teknologien, med plattformer som Yahoo!, epost- og distribusjonslister, samt egne nettsider og til slutt bloggspæren, som ifølge Ironwood (2013) har markert seg som den mest sentrale plattformen.

Mannesfæren favner etterhvert flere ulike aktivismer/aktiviteter og særegne undergrupperinger: alt fra sjekkekunstnere, såkalte *Pick up artists* (PUA) (Bjørkelo, 2015), menn som lever i ufrivillig sølibat slik som *incels* (Josephsen, 2018), eller frivillig avstår fra romantiske relasjoner med kvinner som *Men Going their Own Way* (MGTOW) (Lin, 2017,

² Boken er selvpublisert under pseudonym av porno-markedsfører «Ian Ironwood».

³ Usenet er et globalt diskusjonsnettverk der brukerne kan lese og publisere innlegg i ulike nyhetsgrupper.

Sekanina, 2018), til kristenkonserverne (TradCons) og gamerkultur (Ging, 2017, Massanari, 2017), samt den bredere mannsbevegelsen (*The Men's rights movement*, eller MRM) og såkalte *men's rights activists* (MRA). Fenomenet preges av sterke konfliktlinjer mellom de ulike strømmingene. Det finnes likevel også flere overlapp, og grensene som inngår i det kan derfor være mer utfordrende enn ved første øyekast.

Flere forskere har påpekt at den røde tråden er synet på feminismen som en ødeleggende kraft. Disse strømmingene knyttes gjerne til en ny æra av kjønnskamp, kjennetegnet av giftige holdninger rettet mot kvinner i online-rom under fellesbetegnelsen *networked misogyny* (Banet-Weiser og Miltner, 2015, Ging, 2017, Van Valkenburgh, 2018).

Banet-Weiser og Miltner (2015, s. 171) knytter fenomenet til en økt synlighet av populærfeminisme, som kommer til uttrykk i offentligheten gjennom alt fra bestselgende biografier fra aktører som Lena Dunham, og andre kjendiser som tar offentlig eierskap til feminisme, til hashtags som *#everydaysexism* spredt over sosiale medieplattformer som Facebook, Twitter og Tumblr. De skriver at «the heightened visibility of popular feminism and its accompanying message of confidence has been met by another popular discourse: popular misogyny», som kjennetegnes av kvinnefiendtlige uttrykk som sirkulerer på populære medieplattformer og dermed også når et bredt publikum (Banet-Weiser og Miltner, 2015, s. 172). Fenomenet *the Manosphere* knyttes dermed til et uttrykk for en motreaksjon på populærfeminismen og dens aktører, så vel som en feminisering av samfunnet som helhet. Denne polariseringen kan sies å ha økt med inntoget av sosiale medier, som i stor grad kan karakteriseres som en arena der identitet blir presentert og forhandlet. Dette kommer gjerne til syne i *Gamergate*-debatten i 2014, som noe forenklet kan beskrives som nettopp en konflikt mellom mannsaktivister og populærfeminister. Ifølge den australske journalisten og internettforskeren Emma A. Jane (2017, s. 5) har kjønnet netthat sakte men sikkert vokst frem fra 90-tallet, før det toppet seg med *#Gamergate*: et uttrykk for misogyni forankret i en kritikk av feminismen, kvinnelige spillere og spilljournalister og såkalte *social justice warriors*, som en trussel mot den tradisjonelle gamerkulturen. Likevel mener Banet-Weiser og Miltner (2015, s. 173) at selv om faktorer som for eksempel populærfeminismens tilstedeværelse kan forklare den forsterkede formen for kvinnefiendtlige holdninger, gir det ingen entydig forklaring på hvorfor dette er et så dominant fenomen på nett.

Den amerikanske medieforskeren Adrienne Massanari (2017, s. 5), har gjort flere studier av kulturen og politikken knyttet til mannesfærens undergrupper på diskusjonsforumet Reddit. Hun karakteriserer disse sfærene som *toxic technocultures*. Dette er nettverk som er samlet om en bestemt hendelse eller saksforhold. I motsetning til andre saksbaserte nettverk, er imidlertid

taktikken innenfor disse kulturene ofte basert på trakassering av andre – og gir uttrykk for en reverserende forestilling knyttet til kjønn, seksualitet, kjønnsidentitet og rase. Denne betegnelsen finner vi også igjen hos Debbie Ging. Hun argumenterer for at til tross for et kritisk blikk på rådende kjønnsstrukturer, resulterer ikke dette nødvendigvis i en vilje til å endre samfunnet, dets normer eller politikk gjennom det man gjerne kan kalle legitime prosesser. Ging (2017, s. 11) knytter *the Manosphere* til et skifte fra en hovedsakelig politisk til en ny og bredere kulturell diskurs, og finner at til tross for at det finnes en rekke nettsider rettet mot menn med henblikk på juridiske råd i familietvister, er fokuset preget av en tydeligere anekdotisk og personalisert mannsdebatt. Påstanden kan leses som et uttrykk for en endring i offentligheten; der deltakelse er basert på et langt mer lidenskapelig engasjement, heller enn formelle, politiske krav. På denne måten kan disse uttrykkene ses i lys av identitetspolitikk. Denne formen for politikk er sterkt forankret i identitetsmarkører som kjønn eller etnisitet og henviser gjerne til det å «reducere politikk til personlige erfaringer eller følelser, andre ganger til det å bruke egen identitet for å oppnå noe» (Gressgård, 2019). Det er altså snakk om en politikk som springer ut ifra en idé om gruppeidentiteter.

Mange forskere har påpekt at flere av *the Manospheres* grupper er mest opptatt av å gi heterofile menn en taktikk for å knekke koden og oppnå seksuell suksess innenfor det eksisterende, men skjulte, kjønnssystemet (Van Valkenburgh, 2018, s. 6). Ofte synes gjerne tankegangen å være et ønske om å bekjempe feminismen eller kvinner generelt, eller isolere seg fra det – noe som gjennomgående kan sies å bunne i en tro på at menns naturlige dominans utviskes i moderne demokratiske samfunn. Dette er likefullt også et identitetspolitisk uttrykk, som i relasjon til kjønn og seksualitet ofte bunner i en bekymring over at denne naturlige dominansen nedbrytes (Gressgård, 2019), og at (natur)vitenskapelig sannhet erstattes med ideologi i form av for eksempel kjønnsstudier. Ifølge Ging (2017) illustrerer dette hvordan denne formen for mediert mannspolitikk ofte balanserer i skjæringspunktet mellom følelser og ideologi. Gjennom å vektlegge en biologisk forklaring på atferd og behov, tar de ulike mannspositive strømningene samtidig avstand fra samfunnsvitenskapelig forskning på kjønn som innlemmet i sosiale prosesser.

2.2 Mannsrollen i endring – en kriseforståelse og kritikk

Det hevdes fra flere hold at maskuliniteten befinner seg i en form for krisetilstand, og at *the Manosphere* springer ut av denne krisen. Aktører som Ironwood kobler mannskrisen til

normendringene knyttet til den kvinnelige kjønnsrollen og det feminine som han mener har hatt innvirkninger på hva det vil si å være mann:

every day, hundreds of thousands, if not millions of men, visit these sites in search of wisdom and understanding about what it means to be a male in the 21st century, particularly in the face of a culture irrevocably changed by feminism (Ironwood, 2013, location 75).

Ironwoods betraktninger inngår i et ordskifte om hvilke rollemodeller amerikanske, unge menn skal tilbys, i en tid der maskuliniteten er i krise. Dette er en debatt som har pågått i særlige den amerikanske offentligheten i flere tiår, og den har også preget den norske offentligheten med tiltakende styrke.

At det råder en form for krise blant dagens vestlige, heterofile gutter og menn er et synspunkt som har gjenklang i forskningslitteratur som ser på menns identitet- og selvforståelse, og økonomisk, sosial og politisk deltakelse (Kimmel, 2017). Medie- og kulturforsker John Beynon (2002, s. 75) beskriver denne krisen som kompleks, både når det kommer til hva den består av og hvordan den oppleves. Andre har beskrevet en form for maskulin fremmedgjøring med utgangspunkt i endringer i arbeidsmarked og arbeidsmarkedsdeltakelse, økonomi, teknologisk omstilling og kulturell identitet (Connell, 2005, Kimmel, 2017, MacInnes, 1998). For den australske maskulinitetsforskeren Reawyn Connell, har den globale kvinnekampen, og det hun omtaler som et «historisk kollaps av legitimiteten av patriarkalsk makt», ført til endringer i kjønnsstrukturen. Det teoretiske begrepet «krise» forutsetter et samstemt system, som blir ødelagt eller fornyet som et resultat av den gitte krisen. Connell argumenterer for at maskulinitet i seg selv ikke er et eget system, men heller en form for praksis inne i et system av kjønnsrelasjoner (Connell, 1995, s. 84-85). Dette kan gjerne knyttes til normative oppfatninger om hva maskulinitet er og bør være, og såkalt *hegemonisk* maskulinitet – den gitte standarden for mannlighet som er rådende i en bestemt historisk kontekst (Connell, 1995, s. 77-80).

Ifølge Beynon (2002, s. 83-87) er denne krisetilstanden hovedsakelig forankret i tap av faktiske rettigheter og anseelser på ulike tradisjonelle maskuline områder, og endringer i det «mannlige» arbeidsmarkedet. Dette beskriver han som rettigheter menn tidligere har hatt krav på simpelthen på bakgrunn av sitt kjønn, og som i dag er underordnet eller sammenfattet i kvinners rettigheter. Når det gjelder medierte uttrykk for misogyni argumenterer Banet-Weiser og Miltner (2015, s. 172), for at dette ikke bare er en respons til tapte rettigheter, men også som en respons på opplevelsen av at kvinner og minoriteter trenger seg inn på det som tidligere har

fungert som sfærer omtrent utelukkende for menn – som for eksempel ulike miljø knyttet til dataspill. Andre, som den amerikanske sosialpsykologen Philip Zimbardo (2015), knytter maskulinitetskrisen til overdreven gaming- og pornobruk – med påfølgende sosial isolasjon. Det finnes også forskningslitteratur der det argumenteres for at dette i større grad handler om sosioøkonomisk klasse, snarere enn kjønnsorden (Kimmel, 2017).

Ideen om en maskulin krise og hvite, heterofile menns lidelser har slått rot i den amerikanske populærkulturen (Ging, 2017, s. 11). Her knyttes løsningen på problemet imidlertid ofte til hvordan menn selv kan endre seg og bryte med en såkalt *toxic masculinity*, eller giftig maskulinitet. I den amerikanske TV-serien *Friday Night Lights* (2008) leser for eksempel to av de kvinnelige karakterene en *Cosmopolitan*-artikkel om typiske *toxic signs*, som de er enige om er usunne tegn og beskrivelser som passer mennene de akkurat har gjort det slutt med. Slike referanser kan tyde på at dette er et uttrykk for en form for populærfeminisme om hvordan man som kvinne skal ta styringen og avslutte et usunt eller lite tilfredsstillende forhold.

Debatten om *toxic masculinity* har imidlertid en akademisk forankring i 1990-tallets samfunnsforskning, med fokus på ulike aspekter ved menns forhold til sine fedre og ulike representasjoner av maskulinitet. Gjennom dybdeintervju med veteraner fra Vietnam-krigen, fant for eksempel den amerikanske sosiologen Tracy Karner, at denne generasjonen unge menn anså militærtjeneste som en naturlig overgang i utviklingen fra gutter til menn. Med fedre som selv hadde tjenestegjort under andre verdenskrig, tenderte Karners informanter til å videreføre forestillingen om militæret og krigføring som en idealisert form for maskulinitet (Haider, 2016, s. 557). *Toxic masculinity* har igjen blitt særlig aktuelt i omtalen av *the Manosphere*, mannspolitikk på nett og knyttet til ulike representasjoner av maskulinitet i media.

Det kan dermed tyde på at maskulinitetskrisen gis to betydninger: enten er *the Manosphere* et svar på en bred sosial krise som skaper problemer for menn, eller så er *toxic technocultures* selve krisen. I denne oppgaven er jeg ikke primært opptatt av å vurdere denne krisen sosiologisk, men snarere å se på hvordan krisefortellingen danner utgangspunktet for aktivitet i mannegrupper på Facebook. Innenfor mannsforskningen finnes det imidlertid to ulike teoretiske tilnærminger til disse problemstillingene. På den ene siden finnes maskulinitetsteori knyttet til blant annet patriarkatteori, mens det på den andre siden finnes en mer essensiell mannspolitivistisk respons som argumenterer for en sann, og positiv maskulinitet som er foretrekt i dagens samfunn.

2.2.1 Mannspositivisme – gjenreise en verdig mannlighet

Der feministisk forankrede kritikere beskriver mannesfæren som et uttrykk for *networked misogyny*, ser aktører som Ironwood dette som et prosjekt som kan redde menn. I sin bok anerkjenner han at deler av mannesfæren er preget av aggresjon og reaksjonære holdninger, men påpeker at dette ikke er hele bildet: «the Manosphere has not just become a haven for reactionary masculinity [...] it has transformed into an earnest attempt at re-establishing a positive ideal of masculinity» (Ironwood, 2013, location 610). Han hevder snarere at floraen av blogger også svarer på et behov blant mange menn for å gjenfinne og gjenreise en verdig mannlighet, og boken kan leses som nettopp en beskrivelse av mannesfæren som et progressivt prosjekt.

Ironwood er en av flere som beskriver *the Manosphere* som et uttrykk for en bredere bevegelse – og en respons på et behov for å gjenvinne en form for maskulinitet eller mannsrolle som synes å være fortrent i dagens samfunn. Dette kan gjerne karakteriseres som en form for *mannspositivisme*, som skal lede til noe konkret og med det formål å virke positivt for mannsrollen. Men and Masculinity Centre ved Universitetet i Massachusetts (2019) definerer mannpositive holdninger som en anerkjennelse av positive aspekter ved maskulinitet, så vel som å bygge støttende allianser menn imellom: «It is to believe that man can change and approaching them, including one's self, simultaneously with gentleness and accountability; as we support every man's efforts at positive change.» En lignende forståelse kan også sies å finnes også hos Jordan Peterson. I selvhjelpsboken *12 Rules for Life: An antidote to chaos* (2018) vektlegger han både følelsen av mestring og en reetablering av selvverd og selvtillit som en av løsningene på den maskuline krisetendensen. Dette oppnås gjennom anstendighet og skikkelighet. Tett innpakket i blant annet jungiansk psykologi taler Peterson direkte til og om menn, og fokuserer på løsninger på det de oppfatter som sine problem. På denne måten kan Peterson sies å representere en essensialistisk og individbasert innfallsvinkel til mannsfrigjøring og maskulinitetskrisen.

Den norske kjønnsforskeren Øystein Gullvåg Holter, hevder at Peterson «appellerer til en tenkning om 'egentlig' mannlighet» (Holter, 2018). Med bøker som Robert Moore og Douglas Gillettes *King, Warrior, Magician, Lover; Rediscovering the Archetypes of the Mature Masculine* (1991), lot flere forfattere på særlig 90-tallet seg inspirere av en psykoanalytisk forklaringsmodell, som i tråd med Carl Jungs forståelse, så maskulinitet som et emosjonelt system med røtter i bestemte arketyper (Kimmel og Kaufman, 1993). Maskulinitetskrisen blir

på denne måten knyttet til en rituell prosess, og benyttes av enkelte som innramming for å tolke samfunnsmessige utfordringer. Connell (1995, s. 209) beskriver dette som terapi for en såret maskulinitet gjennom en helbredende reise.

Vestlige middelklasse menn opplevde seg ofte mistenkeliggjort av feminismen, og for enkelte ledet dette til en skyldfølelse i kraft av sitt kjønn. For noen forfattere involverte dette derfor en separasjon fra feminismen for å finne en dypere, sann maskulinitet, eller å legge større vekt på biologiske årsaker til kjønnsforskjeller – snarere en strukturell ulikhet (Connell, 1995, s. 209). Henvisninger til naturvitenskapelige forklaringsmodeller finner vi også igjen hos Peterson. I *12 Rules for Life* (2018, s. 7-8) bruker han hummer for å illustrere at hierarkier er biologisk forankret, og dermed til en viss grad naturlige. Peterson argumenterer for at hierarki blant mennesker kan sammenlignes med hummerens rangordning og nervesystem der nivået av serotonin i hjernen, som ofte assosieres med lykkefølelse, har innvirkning på individets selvtillit – og følgelig dets posisjon i hierarkiet. Evolusjonspsykologi og jungiansk symbolisme fungerer dermed som en forskningsbasert rasjonalisering av en tradisjonell eller hegemonisk maskulinitet.

Ut ifra mannpositivismen springer også *male studies*. Feltet fremstår gjerne som en form for aksjonsforskning, der aspirasjonen bunnar i ønsket om å reflektere over menns erfaringer løsrevet fra ideologi – både feminismen, så vel som maskulinitetsteori (Groth, 2013). Med dette formålet kan dermed *Male studies* også sies å representere en mannpositiv vending.

Der den mannpositive tilnærmingen leter etter en naturlig mannlighet som vil blomstre dersom det tilrettelegges for dette, ses toksisk maskulinitet som et uttrykk for en fordreid eller undertrykket mannlighet. Dette perspektivet skiller seg teoretisk fra annen maskulinitetsteori selv om begge i praksis kommer frem til samme resultat: toksisk maskulinitet representerer et uttrykk for avmakt. Disse perspektivene fremstår gjerne mer essensialistisk enn maskulinitetsteorier presentert av blant andre maskulinitetsforskerne Reawyn Connell og Michael Kimmel, som vi skal se i neste avsnitt.

2.2.2 Maskulinitetsteori

Forskere som Ging (2017) tilnærmer seg mannesfæren blant annet gjennom konsepter knyttet til forhandling av maskulinitet. Maskulinitetsforskning er en retning innenfor kjønnsforskningen, som tar sikte på å analysere sosiale og kulturelle forhold knyttet til maktrelasjoner menn imellom, så vel som mellom menn og kvinner. Sentralt står

problematismen av at det finnes én bestemt type, eller ekte, mannlighet (Langeland, 2014, s. 67-68). Maskulinitet som konsept er, ifølge Connell (1995, s. 67), kun noen få hundre år gammel. I motsetning til mannspostivistene, er maskulinitetsforskningen et ikke-essensialistisk felt. Ifølge den amerikanske sosiologen C.J. Pascoe (2003, s. 1424) har maskulinitetsteorier erstattet den tidlige instrumentelle kjønnsrolleteorien, og markert et skifte i retning flere konkurrerende maskuliniteter som finnes side om side med den dominerende, *hegemoniske* mannligheten. Maskulinitetsteorier undersøker hvordan det i kulturen foregår forhandlinger om maskulinitet.

Hegemonisk maskulinitet er et sentralt begrep i Connells analyse. Dette er den normative formen for maskulinitet, som altså er rådende og mest ettertraktet i en gitt tidsperiode (Connell, 1995, s. 77). Ved å anvende den italienske marxisten Antonio Gramscis forståelse av kulturelle klasserelasjoner, mener hun å forklare den kulturelle dynamikken som gjør at enkelte samfunnsgrupper mener de har rett til å innta en ledende posisjon i det sosiale liv. Ut ifra dette knytter Connell maskulinitet til patriarkatteori, og argumenterer for at noen menns maskulinitet har vært knyttet til deres egenskap av å undertrykke andre (Langeland, 2014, s. 71).

Feltets syn på maskulinitet har blitt adskillig mer kompleks og nyansert siden Connells klassiske kjønnteoretiske og nymarxistiske maktanalyse. Hun har blitt kritisert og nyansert av blant andre Pascoe (2003), som viser til at modellen ikke tilstrekkelig fanger opp kompleksiteten i hvordan maskulinitet kan manipuleres eller tilpasses gjennom ulike diskurser – og dermed hvordan kjønn fungerer i gitte kontekster. Dette betyr at hegemoniske maskuliniteter vil variere, noe som ligger i begrepet *hybrid masculinity*. Bridges og Pascoe (2014, s. 245) definerer hybrid maskulinitet som «men's selective incorporation of performances and identity elements associated with marginalized and subordinated masculinities and femininities». De argumenterer for at hybrid maskulinitet dreier seg om å symbolsk distansere seg fra tradisjonelle maskuliniteter, samtidig som de også trekker på kvaliteter som fremhever eksistensen av en ideell maskulinitet (Bridges og Pascoe, 2014, s. 250).

Salter og Blodgett (2017) beskriver såkalt *geek masculinity*, som i likhet med andre former for maskulinitet, ifølge Massanari (2017), blant annet leves ut performativt; hvor hypermaskuline elementer overspilles på en måte som for eksempel tilskriver intellektet større verdi enn emosjonell og sosial kompetanse. Dette ser vi eksempelvis i det engelskspråklige bildeforumet 4chan, som bruker termen *fag*, eller «homo», som del av en akseptert sosial diskurs (Bailey og Harvey, 2019, s. 329). Termen viser til bestemte egenskaper man kan ha mer eller mindre av, og selv om betegnelser som *geek masculinity* ikke nødvendigvis gir seg til

kjenne i denne oppgaven, kommer det likevel ulike oppfatninger av maskulinitet til syne i materialet. Disse studiene kan leses som en kritikk av begrepet hegemonisk maskulinitet, og forsøk på å gi en mer nyansert og en mindre hierarkisk forståelse av maskulinitet. Dette ser vi hos forskere som Kimmel, som representerer hovedstrømningene i den faglige maskulinitetsteoridiskursen, også når det gjelder perspektiver på manssaktivisme.

Kimmels maskulinitetsanalyser vektlegger hvordan menns avmakt og ydmykelse kan gi utslag i et utilslørt sinne mot andre grupper i samfunnet – og dermed hvordan maskulinitetskrisen og giftig maskulinitet kan knyttes til marginalisering og en sosioøkonomisk forklaringsmodell. I boken *Angry White Men* (2017) undersøker Kimmel hvordan dette sinnet manifesterer seg på ulike måter; gjennom intervjuer med alt fra arbeiderklassemenn, hvit makt-sympatisører og unge studenter til manssrettighetsaktivister og ulike fars-rettighetsbevegelser. Han kartlegger at flere heterofile menn opplever sine liv rammet av både de politiske, økonomiske og sosiale endringene i det amerikanske landskapet. Kimmel skriver at den (hvite) mannen er sint, fordi han taper terreng og privilegier til andre, på innvandrere som tar over jobbene deres, på systemet som ikke lytter til dem, og kvinner som overser dem på det seksuelle markedet (Kimmel, 2017, s. 16-17).

Kimmels analyser peker på at antifeminisme kan forstås som kulturkritikk som står i et spenn mellom konservativ lengsel mot tradisjonell mannlig dominans – og en legitim kritikk av hvordan tradisjonelle kjønnsrolleideer i dag favoriserer kvinner. Menn føler seg sveket, men har samtidig vansker med å innse at de må tilpasse seg disse endringene. I mangelen på denne erkjennelsen fanges enkelte menn i opplevelsen av at deres rettigheter er blitt krenket. Denne opplevelsen beskriver Kimmel (2017, s. 18) som *aggrieved entitlement*, eller krenket rettshaverskhet: «it is that sense that those benefits to which you believe yourself entitled have been snatched away from you by unseen forces larger and more powerful». Dette kommer til syne gjennom eksempelvis manssrettighetsbevegelsen, som argumenterer for at det er menn som er de egentlige ofrene for diskriminering i det amerikanske samfunnet.

2.2.3 Manssbevegelse og identitetskamp i moderniteten

Bredden i amerikansk mannssaksengasjement trer klarere frem ved en analyse av institusjonsdannelse og identitetsgrupper som plasserer seg selv innenfor manssrettighetsbevegelsen. Dette omfatter nye roller og kamper om hva mannlighet skal bety. Slik høymoderne identitetskamp er omskiftelig, men bidrar til et bakteppe for en analyse av

hvordan norske mannsaktivister diskuterer seg selv. Kimmel peker på at amerikanske aktivister har etablert organisasjoner som «A Voice for Men», «Coalition for Free Men» og «The False Rape Society», hvor engstelsen for underlegenhet kombinert med et sinne rettet mot feminismen utgjør selve bærebjelken; mannsrettsbevegelsen føler seg berettiget, men føler likevel avmakt (Coston og Kimmel, 2013, s. 377).

Mennenes avmaktsfølelse knyttes til globale økonomiske forandringer, og hvordan dette har innvirkning på arbeid, familie og andre institusjoner i samfunnet på måter som også påvirker individuell identitet. Disse identitetsendringene kobler W. Lance Bennett (2003, s. 26-27) til Anthony Giddens begrep om såkalte livsstilspolitikker, der eksempelvis partiloyalitet erstattes med nettverk som tilbyr mer personlige løsninger på problemene. Når identiteter blir mer flytende og mindre forankret i geografisk sted, resulterer dette i et friere individ samtidig som det også skaper et større press for å reetablere seg selv og sin politikk – som igjen gir grobunn for usikkerhet og komplekse problemer tilknyttet håndteringen av livet og personlig ansvar for strukturelle problemer.

Identiteter i endring skaper imidlertid vansker for menn som urokkelig holder fast ved tradisjonelle idealer for mannlighet. Ifølge Kimmel (2017, s. 19-22) er også moderne amerikansk maskulinitet sterkt forankret i den amerikanske drømmen og idealet om *the self made man* som dominerte på 1800-tallet. Dette illustrerer den hårfine linjen mellom den amerikanske drømmen og det amerikanske marerittet. Troen på at hvis man jobber hardt blir man belønnet gir utslag i en maskulin identitet som er forankret i en energisk rastløshet og frykten for å falle – faller man har man også bare seg selv å takke. For mange (hvite) menn – som medlemmer av en historisk dominant gruppe – er løsningen på disse strukturelle problemene *mer* maskulinitet. Nettopp denne maskuline ideologien, med fokus på tradisjonelle forestillinger av mannlighet knyttet til fysisk styrke, makt og selvdisiplin har forårsaket og forsterket følelsen av avmakt, forvirring og svik (Kimmel, 2017, s. 15-17).

Kimmel (2017) nyanserer imidlertid dette ved å vise til at mannsbevegelsen ikke entydig kan ses som en reaksjon eller et uttrykk for kritikk av at tradisjonelle kjønnsroller endres. Han argumenterer for at det er viktig å anerkjenne de utfordringer enkelte menn opplever, og oppnå en forståelse av hva som forårsaker denne følelsen av avmakt. Kimmel ser mannsbevegelsens organisasjoner som del av en reforhandling av moderne maskulin identitet som samspiller med de pågående samfunnsendringene; de velger blant annet aktivt å være mer delaktige i barneoppdragelse.

2.2.4 Farsrolle-kampen

Kimmel ser fedres rettigheter og kampen for en større andel av hjemmesfæren som selve fanesaken for mannsbevegelsen da den først vokste frem på 1970-tallet. Den tidlige mannsbevegelsen hadde utspring også i Norge. Ifølge sosialantropolog Jan-Kåre Breivik (2013, s. 156-157) kjempet disse mennene for en mykere og romsligere mannsidentitet, og hvordan menn og kvinner burde være likestilt ved barneoppdragelse og husarbeid, og ha fokus på et mer følelsesmessig samliv⁴. 1970-tallets mannsbevegelse var imidlertid liten og primært et middelklassefenomen (Breivik, 2013, s. 166), og selv om flere av ideene kan synes å leve videre i dagens mannsdebatt, kan farsfiguren like gjerne sies å være en følge av samfunnsendringer som gir grobunn for en ny debatt.

Behnke og Meuser (2012, s. 129) påpeker at denne nye, involverte farsrollen er et markert brudd med den tradisjonelle forsørger-mannsrollen, og må ses som et nytt fenomen og del av en nyforhandling av det maskuline. Kimmel (2017, s. 140-142) kaller dette for et paradigmeskifte i menns holdninger til farsrollen og hjemmesfæren. Der barn i etterkrigstidens middelklassemenns øyne i større grad ble sett på som et ansvar og tidvis til bry, er dagens menn mer familiefokuserte enn noensinne. Dette gjelder særlig den yngre generasjons fedre, menn i tyve- og trettiårene, som får muligheten til å utvikle sterkere og mer intime bånd med sine barn. Denne nye diskursen om involvert farskap utfordrer den hegemoniske maskulinitetsmodellen, hvor det å være far er noe menn er, på samme måte som det å være mor er noe kvinner gjør (Behnke og Meuser, 2012, s. 130). Men det er likefullt en maskulin identitetsmarkør; *jeg er far, ergo jeg er mann*. Og en mann skal lære videre det å være mann.

Nettopp derfor ser også Kimmel farsrettighetsgrupper som en sentral del av mannsbevegelsen, den såkalte *Father's rights movement*. Medlemmene av disse organisasjonene og grupperingene er, ifølge Kimmel, hovedsakelig menn som har gjennomgått skilsmisser eller befinner seg i barnefordelingstvister, og som opplever seg forsømt og diskriminert av et rettssystem som har fratatt dem omsorgen for sine barn. Familieoppløsning, skilsmisse og tap av samværsmuligheter gir grobunn for samme form for sinne og maktesløshet

⁴ Diskusjonene om mannsrollen resulterte i politiske nedslag i form av Mannsrolleutvalget (1986), som i 1988 ga sosiolog Øystein Gullvåg Holter (1989, s. 35) i oppgave å utforme en kvantitativ spørreundersøkelse av et representativt utvalg norske menn. Fokus for undersøkelsen var både jobb, samliv og deres syn på kvinner og likestilling.

Kimmel registrerer hos andre (hvite) menn som opplever sine rettigheter krenket, men her rettet mot eks-kone, rettsapparatets advokater og dommere og «the feminist women who seem to inspire them all» (Kimmel, 2017, s. 146). Han skriver at «some start as devoted dads and become furious fathers following divorce. Some stay devoted; they leave the movement almost as soon as they join» (Kimmel, 2017, s. 136). Selv om det gjerne gjelder et fåtall fedre, viser altså dette at disse organisasjonene kan fungere politisk radikaliserende for enkelte.

Kimmel (2017, s. 165-166) argumenterer for at en sentral del av identitetsdannelsen i farsorganisasjonene handler om motstand mot kjønnsstereotypisk praksis og holdninger i domstolene. Rettsapparatet anerkjenner ofte ikke at dagens fedre yter stadig mer barneomsorg, og derfor ønsker en mer aktiv og emosjonell tilstedeværelse i sine barns liv. Forestillingen om at kvinner fra naturens side er noe mer kompetente når det kommer til barneomsorg gjør seg fortsatt gjeldende hos rettsvesen så vel som lekfolk, i stor grad grunnet den kulturelle feminiseringen av egenskaper som varme og kjærlighet – som dermed posisjonerer den primære omsorgspersonen som noe feminint (Behnke og Meuser, 2012, s. 131). Denne normen kritiseres også av forfatter Camilla Pettersen, som i debattboken *Samværs sabotasje* (2017) tematiserer betydningen av fedre i barns oppvekst. Som Pettersen (2017, s. 14) skriver, opererer domstolene i dag med en begrenset mulighet til å vedta fast bosted hos begge foreldre, da dette kun idømmes i bestemte tilfeller. Gjennom intervju med flere menn illustrerer Pettersen hvordan enkelte mødre motarbeider fedrenes samvær med barna, og hvordan også staten og domstolene muliggjør disse handlingene.

I USA er farsrettighetsbevegelsens kamp også sterkt bundet opp mot en offentlig, faglig-politisk diskurs om farløshet, som del av en bredere «kulturkamp». Konservativt forskere og politikere argumenterer for at det er vidtrekkende uheldige konsekvenser for barn og samfunn når mange vokser opp uten en tilstedeværende farsfigur; og mener det finnes belegg for at farløse barn blant annet gjør det dårligere på skolen, har svakere helse og har større sjanse for å begå kriminelle handlinger (Daniels, 1998, s. 4). Dette er en diskurs som også har gitt en viss gjenklang i Norge, men gjerne uten de bredere samfunnskonnotasjonene. I en kronikk i Dagbladet skriver psykiater Furuholmen at «midt i en gledelig farsrevolusjon, skjer det også en marginalisering av fedre i barns oppvekst» og at «altfor mange gutter vokser opp i familier uten nære og positive maskuline voksenmodeller» (Furuholmen, 2015).

Kimmel, på sin side, knytter disse negative konsekvensene til amerikanske klasseforskjeller og fattigdom, snarere enn til fraværet av mannlige rollemodeller. Han argumenterer for at det å vokse opp med en farsfigur, ikke utgjør noen garanti for en *involvert* far. Han peker på at fokuset på kampen for mannens rettigheter som far ofte har større

fotavtrykk i bevegelsen. Dette gjelder også kampen for barnas oppdragelse og materielle behov – eller familiens interesser – enn fokuset på å styrke selve relasjonen til barna: «They are also all the behaviors that do not require that he ever set foot in his child's room» (Kimmel, 2017, s. 153). Kimmels analyse ser sinne og giftige uttrykk for maskulinitet som av sentral betydning også hva angår farsbevegelsen. Han anerkjenner likevel langt på vei at samværsrettigheter er legitime politiske krav, da rettsvesen og samfunn tenderer mot å favorisere kvinner som omsorgspersoner.

Så langt har vi sett på ulike forståelser av mannsorganisering på nett og tilbakeblikk på måten mannsrollen og maskulinitet tidligere har blitt diskutert av forskere og andre forfattere. I det følgende skal jeg se på aktuelle teorier knyttet til mannsrolledebatten i offentligheten; da det kan argumenteres for at det nettopp mangler et perspektiv som forsøker å diskutere disse forane som legitime, offentlige og demokratiske arenaer.

2.3 Lyden av ekko?

Mye tyder på at dagens kjønns- og mannsrolledebatt fremstår som mer polarisert enn tidligere. Mange har knyttet dette til dagens digitale offentlighet. Enjolras (2013) viser at digitaliseringen og Internett kan øke offentlighetens kritiske potensial ved å gi flere stemmer tilgang. Dette potensialet gjør det gjerne lettere å diskutere ulike tema, samtidig som det også gir rom for å utvikle større bevegelser – noe for eksempel #MeToo-kampanjen er et eksempel på. Muliggjort av nettet, kan det dannes deloffentligheter kun ment for bestemte mennesker eller grupper. Birgit Bräuchler definerer slike digitale sosiale rom som:

constituted by the Internet, meaning the online surrounding where everyone who has Internet access can meet, interact, communicate, form groups and negotiate identities, discuss, talk, exchange information and play – either simultaneously or with a time lag, unidirectionally, bidirectionally or multidirectionally (Bräuchler, 2013, s. 13).

Dette kan knyttes til det såkalte web 2.0 – som til forskjell fra web 1.0 ikke bare tillater brukerne å distribuere informasjon, men også gir dem større innflytelse når det kommer til å selv skape det innholdet som formidles (Enjolras, 2013, s. 12). Dermed åpner også Internett opp for en løsere struktur der bruken av informasjonen som deles, eller prosjekter som startes gjerne utvikles i uventede retninger. På nettet er ulike grupper, miljø og enkeltindivider med holdninger, verdier og oppfatninger som skiller seg eller står i strid med den opinionen som

ellers er rådende i samfunnet, mer synlige for hverandre og omverden. Dette gjør det derfor lettere for mennesker som deler bestemte overbevisninger å finne sammen (Karlsen et al., 2017, s. 270). Med denne muligheten har samfunnsforskere gitt uttrykk for at digitaliseringen både har et demokratisk potensial, og potensielt er bekymringsfullt – hvor de demokratiske idealene undergraves som følger av at brukerne benytter seg av mulighetene som ligger i sosiale medier til å filtrere ut motstridende synspunkter.

Mannsorganisering- og debatt på nettet har i eksisterende forskning og samfunnsdebatt primært blitt sett på som bekymringsfullt. Når brukerne på denne måten kan skreddersy sin egen informasjonseksposering, blir det av flere argumentert for at dette kan lede til en *ekkokammereffekt*: en politisk metaforisk måte å beskrive en situasjon der kun bestemte meninger, informasjon og ideer deles med lite eller ingen motstand og dermed bekreftes (Dubois og Blank, 2018, s. 729). Konseptet er gjerne tilknyttet en amerikansk kontekst, der det først ble brukt for å beskrive den høyreorienterte nyhetskanalen *Fox News*, men har senere blitt tatt i bruk av aktører, som den amerikanske juristen Cass Sunstein, for å karakterisere nettdebatt. Han knytter dette særs til framveksten av bloggspæren, som i Sunsteins formening har intensivert denne ekkokammereffekten (Karlsen et al., 2017, s. 259). Sunstein forklarer dette blant annet med at «that in the blogosphere, there is a significant divide between politically identifiable communities. Liberals link mostly to liberals and conservatives link mostly to conservatives. Much of the time they do not even discuss the same topics» (Sunstein, 2007, s. 150). Med dette tilskrives nye digitale plattformer en sentral rolle i måten idéer og holdninger formes og kommuniseres videre.

Nettets teknologiske egenskaper har muliggjort en kryssreferering av artikler, blogger og såkalte *memes* på tvers av ulike sfærer og plattformer, noe Ging (2017) mener har ført til en homogenisering av mannsdebatten på nett. Forskere som Megan Condis (2018) tar til orde for muligheten for at teknologi og maskulinitet henger sammen. Dette kommer til uttrykk i for eksempel *#Gamergate*, hvor kjønnede konflikter knyttet til hvem som har «eierskap» til nettet, var årsaken til interessekonflikten. Flere har argumentert for at de tekniske mulighetene som er innebygd i selve nettstedene bidrar til å forsterke ekkokammereffekten. Patrik Rafail og Isaak Freitas (2019) viser for eksempel hvordan mekanismene i nettsamfunnet Reddit tillater brukerne i undergruppen */r/MensRights* å gi en *upvote*, eller positiv tommel opp, til innlegg for å dermed øke synligheten av disse i forumet – som igjen gir økt fokus på gruppens viktigste områder. Dermed blir gruppens kjerneområder nærmest selvinnløsende og disse dynamikkene, kombinert med muligheten for å være anonym, bidrar til å normalisere synspunktene til et gitt fellesskap på en måte som gir lite rom for uenighet eller meningsforskjell.

At det i ulike nettfora ofte hersker en form for muntlig kultur, er gjerne et aspekt som ofte overses av statsvitere og demokratiforskere. Dette er imidlertid et perspektiv folklorist Kristian Bjørkelo (2019a) tar med seg i sin beskrivelse av gamerkulturen og hvordan denne knyttes til moskéskytingen i Christchurch, New Zealand, og gjerningsmannens oppfordring om å abonnere på YouTube-stjernen PewDiePie. For Bjørkelo handler PewDiePies kommunikasjon i hovedsak om en leken, provokativ stil og sjargong – en kommersiell logikk, snarere enn oppriktig rasisme. Samtidig påpeker han hvordan slik sjargong kan fungere legitimerende når det blir stående uimotsagt. Denne typen sjargong peker igjen til nettkulturers iboende «maskulinitet», slik det kommer til uttrykk hos for eksempel Condis (2018) og Salter og Blodgett (2017).

Massanari (2017) argumenterer for hvordan Reddits utforming gjennom både algoritmer, «plattformpolitikk» og normer, legger til rette for en bestemt kulturer eller oppførsel. De mest aktive brukerne får mest oppmerksomhet, særlig når sakene er innenfor den tematiske sirkelen av kjerneverdier og holdninger. Dette fører gjerne også til at brukerne speiler stemmegivningen til andre medlemmer eller gir en *upvote* i affekt til populære innlegg de ikke nødvendigvis har lest eller satt seg inn i (Rafail og Freitas, 2019, s. 7-9). De spesifikke kulturene på nettet blir også organisert alene, og medlemmene må aktivt søke opp stedet. Dermed er ikke det gitte nettfellesskapet tilgjengelig for alle, ettersom kun de som har interesse for saken vil finne det. På denne måten fremstår gjerne ikke mannsfora som */r/Mensrights* som en tradisjonell kanal, men som en kanal for de spesielt interesserte. Ifølge Kimmel (2017, s. 115) kan nettet på denne måten tilrettelegge for en såkalt *man cave*, eller gutterom: «a politically incorrect locker room, where you can say whatever you feel like saying without having to back it up with something as inconvenient as evidence and still hide behind a screen of anonymity». Nettet sammenlignes altså her med en virtuell herregarderobe, der praten får herje ubestridt.

Konsekvensene av disse teknologiske mulighetene kan ifølge Sunstein være en polarisering definert av et forløp hvor aktørene får sin overbevisning styrket og derav etablerer mer ekstreme holdninger som følger av disse gruppediskusjonene. Dette knytter Sunstein til et begrep om *group polarisation*, eller gruppepolarisering: «which takes hold when like-minded people talk to one another and end up thinking a more extreme version of what they thought before they started to talk» (Sunstein, 2018, s. 84). Denne prosessen kobles også til en form for bevisstgjøring innad i gruppene, så vel som utviklingen av netthat (Sunstein, 2002, s. 184). En ny tilgjengelighet muliggjort av Internett med flere stemmer, fører gjerne til at det blir kvalitativt forskjellig hvilke tekster som produseres og resirkuleres. Til forskjell fra

tradisjonelle nyhetsmedier er gjerne ikke mannesfærens tekster skrevet av profesjonelle aktører, noe som fører til større spontanitet og følelsesbaserte analyser. Dette er også et poeng hos Bjørkelo (2019a), som argumenterer for at tekstene spres til en rekke ulike typer mennesker, som har ulike forutsetninger. Herregarderoben er kanskje ikke farlig for de innvidde, men her får også ulike, og gjerne sårbare individer adgang. Med tema som engasjerer og polariserer, argumenterer for eksempel Ging for at denne formen for mannspolitikk skiller seg fra den mannskampen som fant sted før inntoget av sosiale medier, eller «the rationally based deliberative protocols of public spheres» (Papacharissi, 2014 gjengitt i Ging, 2017, s. 8).

Med nettets tilgjengelighet beskriver dermed Sunstein det som skjer i den postmoderne offentligheten som gjerne mangler det som preget den moderne offentligheten – redaktører. Han argumenterer for at felles offentlige sfærer, online eller ikke, er avgjørende for et velfungerende demokrati. I et system bestående av stabile offentlige fora

[...] such as streets and parks, and general-interests intermediaries, such as daily newspapers and network television, self-insulation is more difficult: echo chambers are much harder to create; and people will frequently come across views and materials that they would not have chosen in advance (Sunstein, 2017, s. 13).

For Sunstein (2017, s. 6-12) knyttes dette til spørsmål om frihet, noe som innebærer mer enn bare friheten til å velge. Ekkokamre kan villedde folk til å tro på løgn eller falske påstander, noe som igjen kan føre til mistillit til politiske systemer, institusjoner eller andre samfunnsmessige praksiser og grupper. Gjennom å eksponeres for materiale og synspunkt en ikke har spesifikt valgt på forhånd utrustes man med bestemte vilkår som gir rom for å utvide sin egen meningshorisont og dermed gi næring til kritisk tenking og evnen til å skille sannhet fra løgn. Deler mennesker seg inn i tydelig segregerte fellesskap av likesinnede, står dermed også deres egen frihet i fare.

Rune Karlsen (2017) argumenterer imidlertid for at en alternativ måte å forstå dynamikken på nett er gjennom en skyttergrav-metafor, snarere enn ekkokamre – der mennesker til stadig møter motstridende argumenter, men at dette ofte resulterer i en forsterkning av allerede etablerte holdninger og synspunkt. Andre stiller spørsmål ved hvorvidt ekkokamre er relevant for å forstå offentligheten som helhet, og viser til at det er et kvantitativt marginalt fenomen (Dubois og Blank, 2018). Dette støttes også av norsk forskning, som viser at de fleste som er interessert i politikk også aktivt oppsøker opposisjonelle kilder (Enjolras, 2013, s. 12). Dette handler gjerne også vel så mye om en argumentasjonskultur som er annerledes enn den rasjonelle logikken Habermas beskriver – som vi skal se i neste avsnitt –

som gjerne kan sies å være et perspektiv som fungerer noe utdatert for å forstå internettmiljø. En tydelig argumentasjonskultur karakteriseres, ifølge den amerikanske retorikkforskeren David Zarefsky (2009, s. 296), av en spenning mellom «commitment and contingency, partisanship and restraint, personal conviction and sensitivity to the audience, reasonableness and subjectivity, and decision and non-closure». Han argumenterer for at avhengig av hvordan ulike fellesskap håndterer disse spenningene, legger dette også til rette for at det finnes flere former for argumentasjonskulturer, og at argumentasjon derfor må forstås både i og på tvers av forskjellige kulturer og fellesskap. Det dreier seg altså om egne logikker og premisser for samtalen. Dette kommer også til uttrykk i for eksempel Bjørkelos (2019a) beskrivelser av drøye former for vitsing i såkalt «chankultur» på nett, som vitner om en annen «rasjonalitet» og større grad av lek og moro.

2.4 Offentlighetsperspektivet – en alternativ tilnærming til mannsdebatt

Det finnes i dag lite forskning som knytter *the Manosphere* til demokrati. Kan vi imidlertid forestille oss at disse strømmingene har et demokratisk og politisk potensial – slik det for eksempel ofte hevdes om #MeToo? I det innflytelsesrike verket *Borgerlig offentlighet*, først utgitt i 1962, skildrer den tyske filosofen og sosiologen Jürgen Habermas (1991) klubblivet som starten på den demokratiske offentligheten, som begynnelsen på en utviklingen fra lukkede deloffentligheter til en bred, nasjonal offentlighet vevet sammen av 1800-tallets urbane presse. I klubbene diskuterte opplysningstidens menn samfunn og kultur, gjerne på offentlige steder som kaffehus og kroer, i halvoffentlige litterære salonger, og samtalene fant fort veien over i lærde journaler. Det var støpeskjeen for det demokratiske ordskiftets normer og praksiser. Den nederlandske demokratiforskeren Kee Brants trekker paralleller til Internett som vår tids salonger og kaffehus:

with the declining importance of political parties and increasing criticisms of the performance and contribution of the press and television to the workings of democracy it is not surprising that the Internet is often prescribed as the medicine for democracy in a midlife crisis and sometimes embraced as the new, electronic, «salon» (Brants, 2005, s. 144).

Dette er også i tråd med Vatnøy (2017), som viser hvordan enkelte aktører i den norske offentligheten bruker sosiale medier som Facebook og Twitter som arena for samfunnsdebatt. Som vi har sett i avsnittet om ekkokamre, har imidlertid bekymringer knyttet til representasjon

og virkemåter for interaksjon etablert seg som et fokus både i akademisk sammenheng, så vel som i samfunnsdebatten. Disse diskusjonene ble særlig fremtredende på 1990-tallet, omtrent samtidig som Internett gjorde sitt inntok, og ledet an det som ofte beskrives som en medierevolusjon (Dahlgren, 2005, s. 147-150). Den amerikanske sosiologen Craig Calhoun, ser den offentlige sfæren som delt inn i tre sentrale elementer:

[F]irst, that there are matters of concern important to all citizens and to the organization of their lives together; second, that through dialogue, debate and cultural creativity citizens might identify good approaches to these matters of public concern; and third, that states and other powerful organizations might be organized to serve the collective interests of ordinary people – the public – rather than state power as such, purely traditional values, or the personal interests of rulers and elites (Calhoun, 2011, s. 1).

Disse kjerneverdier knyttet til det kollektive gode er forenelig med Habermas' offentlighets- og demokratiforståelse. For til tross for at kvinner og andre samfunnsgrupper ikke hadde adgang, må ikke hans skildring av den borgerlige offentligheten forveksles med et særinteressennettverk. Det offentlige rom er ifølge Habermas en sivil arena bestående av diskursiv aktivitet, og Habermas beskriver et sett forventninger både til den demokratiske offentlighetens normer og funksjon. Den skal fungere adskilt fra både stat og markedsøkonomi, og der meningsutvekslingen skal preges av deliberasjon. Den offentlige sfæren skal fungere som et samlingssted for ulike synspunkt, og de rasjonelle argumenters brytning skal være mål for den politiske samtalen, uten å tillegge rang, sosial status eller personlige fortjenester avgjørende vekt. Debattantene møtes derfor som likeverdige privatpersoner som diskuterer tema av offentlig interesse og bryner hverandres overbevisninger ved saklig meningsutveksling, med det formål om å komme frem til den beste løsningen for fellesskapet og nasjonen (Fraser, 2010, s. 128-130).

Som den svenske medieforskeren Peter Dahlgren (2005, s. 152) påpeker, er den offentlige sfæren i seg selv imidlertid ingen garanti for deliberativt demokrati. Samtalene følger ikke nødvendigvis Habermas' deliberative ideal: argumentene er ikke alltid rasjonelt forankret og debattantene opptrer ikke nødvendigvis tolerant overfor motstridende holdninger. Et mangfold av ulike former for informasjon og politiske debatter er gjerne i omløp, men for at disse debattene skal ha en demokratisk virkning, mener Dahlgren at det kreves en kobling mellom gitte strukturelle og institusjonelle mekanismer og de kommunikative sfærene. Slike koblinger tar ofte form av del- eller *motoffentligheter*, som dreier seg om subkulturer som tar

stilling mot debatten i den brede offentligheten. I denne oppgaven stiller jeg spørsmål om hvorvidt mannsgrupper på nett skal kunne forstås som dette.

2.4.1 Motoffentlighetsperspektivet – kampen om definisjonsmakten

I artikkelen «Rethinking the Public Sphere» fra 1992, argumenterer Nancy Fraser for at den brede, samlende offentlige sfæren Habermas skildrer, er intet annet enn et ideal og har bestandig vært preget av en begrenset adgang. Framveksten av den demokratiske offentligheten Habermas beskriver, var preget av en hegemonisk dominans og eksklusjon på bakgrunn av både klasse, etnisitet og kjønn. Dermed har den borgerlige offentligheten i realiteten allerede fra starten fungert som en fragmentert sfære, bestående av konflikt og ulike konkurrerende interessegrupper (Fraser, 2010, s. 132).

Ifølge Calhoun (2011) vil imidlertid aktører som opplever sin stemme som ekskludert eller er grunnleggende uenig med de normer og praksiser som er rådende i samfunnet, skape egne konkurrerende kommunikasjonsnettverk – og gjennom disse dannes motoffentligheter. Fraser omtaler dette som *subaltern counterpublics*, et begrep hun definerer som

parallel discursive arenas where members of subordinated social groups invent and circulate counterdiscourses to formulate oppositional interpretations of their identities, interests, and needs (Fraser, 2010, s. 136).

Motoffentligheter handler altså om parallelle eller kritiske alternative diskurser; om kampen om definisjonsmakt og meningsdannelse i en gitt subkultur som finner sted på utsiden av den brede offentlige sfæren de ønsker å påvirke og inkluderes i. Motoffentligheter er dermed organisert rundt felles interesser og identiteter som er utenforstående.

Slik skiller motoffentlighetstradisjonen seg fra Habermas' strukturalistiske ideal om en samlet offentlighet. Fraser argumenterer for at den borgerlige offentligheten fungerer som et instrument som reproducerer ulike former for politisk og kulturell dominans; noe som igjen skaper en falsk konsensus. Der Habermas ser offentligheten som en kommunikativ sfære der snevre egeninteresser tilsesettes, er det for Fraser sentralt at nettopp sosiale ulikheter er faktorer som skal tematiseres, da det å slå parentes omkring disse kun vil fungere i favør for de dominante gruppene i samfunnet. Dersom det kun fantes én offentlighet ville det ikke eksistere en arena hvor mindre grupper kunne forsvare sine interesser (Fraser, 2010, s. 134-136). Dermed evner motoffentligheter ofte å tematisere og reforhandle grensen mellom det private og offentlige (Palczewski, 2001, s. 167). Dette er også et karakteristisk trekk ved sosiale

bevegelser, og motoffentligheter kan dermed besitte egenskaper som forbindes og til tider overlapper med sosiale bevegelser (Warner, 2002, s. 31).

Siden menns kamp i liten grad har vært diskutert som motoffentligheter, er jeg interessert i å utforske hvorvidt fenomenet slik det kommer til uttrykk i mitt norske datamateriale kan forstås bedre ved hjelp av et slikt perspektiv. Tidligere motoffentlighetsforskning er gjerne knyttet til eldre sosiale bevegelser med utspring i klasse, som for eksempel Oskar Negt og Alexander Kluge (1974) og deres skildring av arbeiderklassens deloffentlighet og ekskluderingen av denne gruppens interesser. Termen er også nært forbundet med kvinnekamp, gjennom blant annet Frasers beskrivelse av kvinneoffentligheter. Primært fordi de stilte spørsmål ved skillet mellom privat og offentlig, og dannelsen av egne diskursive arenaer for opposisjonelle tolkninger knyttet til rådende kjønnsstrukturer i samfunnet. Dette kan tyde på at den tradisjonelle motoffentlighetsforståelsen fremstår som et begrep som hovedsakelig benyttes for å beskrive progressive grupper som endrer samfunnet gjennom legitime prosesser og krav. For Fraser har dermed motoffentligheter også en tydelig demokratisk funksjon.

Andre forskere, som Michael Warner, argumenterer for et mindre normativt offentlighetsperspektiv – som ikke nødvendigvis behøver å innebære en form for frigjøringsprosjekt. Warner ser offentlighet fra et kulturelt perspektiv, og fokuserer i mindre grad på politiske prosjekt som gjerne karakteriseres av sfærer knyttet til lovgivning og ulike former for lobbyvirksomhet. Dette kan illustrere skillet mellom interesser og identiteter. I boken *Publics and Counterpublics* (2002) viser han hvordan kjønnsbevegelser som drag- og queer-bevegelsen skapes gjennom motoffentlige miljøer og atmosfærer. Her argumenterer han for at samholdet i en offentlighet er ideologisk. Offentligheten fungerer derfor som et multi-kontekstuel rom av sirkulasjon som ikke er organisert av en bestemt institusjon eller sted – men gjennom en sirkulasjon av diskurser (Warner, 2002, s. 18). Offentligheter kan forstås som en sirkulasjon og samspill av tekster, enten det dreier seg om aviser, tidsskrifter, radio-programmer eller film:

Publics are essentially intertextual, frameworks for understanding texts against an organized background of the circulation of other texts, all interwoven not just by citational references but by the incorporation of a reflexive circulatory field in the mode of address and consumption. And that circulation, though made reflexive by means of textuality, is more than textual – especially now, in the twenty-first century, when texts of public circulation are very often visual or at any rate no longer mediated by the codex format (Warner, 2002, s. 16).

Det dreier seg altså om ulike tekstfellesskap, eller tolkningsfellesskap, som danner grunnlag for diskurser og en felles forståelse. Diskusjonsgrupper på Facebook kan sies å legge til rette for slike tekst- og tolkningsfellesskap gjennom sirkulasjon og diskusjon av ulike saker og tema. For Warner (2002) eksisterer derfor ulike offentligheter gjennom kraften av det imaginære; de er konstituert gjennom sosiale forestillinger. Den diskursive aktiviteten må også være selvorganisert, da en offentlig sfære kun eksisterer så lenge det fortsatt produseres meninger, nettsider, artikler – eller så lenge den blir viet oppmerksomhet fra dens medlemmer; som består av en relasjon mellom fremmede mennesker som bindes sammen gjennom felles kriterier som for eksempel identitet eller livssyn. For at disse tolkningsfellesskapene imidlertid kan karakteriseres som motoffentligheter, som skiller seg fra andre deloffentligheter eller ungdomskulturer, må den gitte subkulturen på et visst nivå være klar over sin underordnede status i en legitim eller hegemonisk struktur – da en motoffentlighet ikke eksisterer utenfor de underordnede diskursene som nettopp definerer denne gruppens mot-posisjon.

Slike underordnede, marginaliserte diskurser kan knyttes til debatten om identitetspolitikk som ofte benyttes som skjellsord for gruppedannelser på nett, og gjerne også definert som et problem. Denne formen for politikk knyttes ofte til hvordan ulike grupper som opplever seg marginaliserte i samfunnet, og som kjemper for å få sine interesser ivaretatt, fører til en følelseladd polarisering av debatten (Rossavik, 2018). Dette kommer gjerne også til uttrykk hos Fraser, som er opptatt av at motoffentligheter kan bli problematiske dersom de grenser over til å bli identitetspolitiske, og når «cultural recognition displaces socioeconomic redistribution as the remedy for injustice and the goal of political struggle» (Fraser, 1997, s. 11). Når det kommer til mannsgruppene reiser dette spørsmål om hvorvidt gruppene dyrker en (krenket) identitet eller en system- og strukturkritikk. Som litteraturviteren Lauren Berlant (2008, s. 2) har påpekt er det en hårfin balanse mellom såkalte motoffentligheter og det hun betegner som *intimate publics*, det vil si offentligheter knyttet sammen gjennom felles emosjonelle erfaringer. Slike offentligheter styres primært av følelser og forsterker gjerne eksisterende rolleideologi og en offermentalitet, snarere enn å utfordre den. Eksempler på slike offentligheter kan være populistiske bevegelser knyttet til for eksempel bompenger eller innvandringsmotstand som er sterkt forankret i en affektiv identifikasjon mellom fremmede mennesker som opplever en form for sosial tilhørighet gjennom en virkelighetsoppfatning de allerede deler.

2.4.2 Motoffentligheter i Internettets tidsalder

Mange har påpekt at motoffentlighetsperspektivet ofte tillegger visse aktiviteter for stor politisk verdi. Maria DiCenzo og Lucy Delap argumenterer for at det i liten grad fanger opp konflikter innad i disse fellesskapene, eller aktører som støtter en bestemt sak eller mot-posisjon uten å definere seg selv som del av et større fellesskap eller offentlighet (DiCenzo et al., 2011, s. 27-28). Det kan for eksempel å være som medlem av en Facebook-gruppe for dyrevern og miljø uten å selv engasjere seg i organisasjonsvirksomhet eller anse seg selv som en miljøaktivist på andre måter. Et lignende argument finner vi hos Kimmel (2017, s. 114), som skriver at «cyberspace is a place of false power»: et rom hvor man kan «mouth off and scream at those you don't like without actually having to hear any response to your ideas or to actually have to make much of a rational case». Altså, en arena for å luften frustrasjon og avmakt, mer enn en struktur for å utveksle og forme meninger eller organisere meningsfeller. Dette blir gjerne spesielt omtalt som en svakhet ved Internett-bevegelser.

Catherine Palczewski (2001) er kritisk til såkalte *cyber-movements* som motoffentligheter, et begrep hun sammenligner med sosiale bevegelser gjennom at de har som formål å mobilisere likesinnede. Motoffentligheter er diskursive arenaer, det samme kan sies å gjelde for nettet. Likevel mener Palczewski at nettbaserte bevegelser sjeldent evner å generere legitime krav, og at de grupper av mennesker som har størst behov for et rom hvor de kan danne en opposisjonell identitet også er de samme grupper som ofte mangler adgang. I den grad nettet fungerer som en identitetsarena, mener Palczewski (2001, s. 172) at det i disse foraene og nettstedene i større grad dreier seg om en forsterking av eksisterende identiteter enn en kritisk form for identitetskonstruksjon.

Facebook, og ulike internetttora, kan kanskje heller forstås som det Fraser (2010) omtaler som *svake* offentligheter, som består av meningsdannelse, men uten å omfatte noen form for beslutningsprosesser eller- makt. Denne formen for meningsdanning er imidlertid ikke uten betydning, og illustrerer en viktig egenskap ved motoffentligheter. De diskursive arenaene skaper en sfære som rommer en rekke funksjoner; her identifiseres blant annet gyldige, alternative krav, og det dannes en felles kulturell identitet i tillegg til å både mobilisere og regenerere en energi av aktivisme (Palczewski, 2001, s. 166). Motoffentligheter fungerer ifølge Fraser (2010, s. 137) også som en treningsarena, hvor medlemmene av den gitte subkulturen kan etablere og utvikle ressurser i møte med den brede offentligheten og dermed argumentere imot de dominante holdninger, normer og grupper. Det finnes eksempler på at Internett-

kampanjer har klart å formulere tydelige krav. Den mye omtalte #MeToo-kampanjen har for eksempel lyktes i å gjøre seksuell trakassering på arbeidsplassen til et offentlig samfunnsproblem (Sletteland, 2018).

Det som mangler i de tilnærmingene jeg nå har nevnt, er fokuset på hvordan aktørene selv forstår denne aktiviteten, og hvordan aktiviteten oppleves å være betydningsfull for dem. I motsetning til Fraser, tilnærmer blant andre Kimmel seg sine problemstillinger gjennom deltakende observasjon som legger grunnlaget for et fortolkende fenomenologisk perspektiv. Med *Angry White Men* (2017) reiste han USA på tvers for å lytte til det ulike grupper menn fortalte om hvordan de sosioøkonomiske endringene i samfunnet preget deres liv, for å forstå disse erfaringene fra mennenes eget perspektiv. Likevel dreier Kimmels analyser seg i hovedsak om de bakenforliggende årsakene til sinnet og frustrasjonen. I denne oppgaven er jeg interessert i å få innblikk i om aktørene selv forstår aktiviteten de er en del av som politisk og meningsdannende, fremfor å analysere hvilken rolle debatten spiller i offentligheten. Jeg mener det er verdifullt å studere mannsansamlinger fra deres perspektiv – for å kunne avgjøre om de skal forstås som «politiske», må man vite om det er slik de selv forstår seg.

Som vi skal se i neste kapittel, får dette både metodiske og analytiske konsekvenser. Ved å undersøke Facebook-forumene kan man undersøke gruppenes posisjonering og hvilke typer saker de tar opp. Det forteller lite om selve aktørenes perspektiver og hvorvidt de forstår seg selv som en del av en parallell diskursiv arena. Derfor er inspirasjonen fra Kimmels og Pascoes tilnærminger sentral for denne oppgaven.

3 Metode

I dette kapitlet redegjør jeg for den metodiske tilnærmingen, og de valg og hensyn som er foretatt underveis i masterprosjektet. Jeg vil derfor forklare bruken av en todelt tilnærming, deltakende observasjon og kvalitative dybdeintervjuer, og følgelig presentere måten dette er blitt gjennomført på. Jeg vil også presentere og begrunne bruken av diskursanalyse i samspill med innramming, eller *framing*. De to begrepene brukes for å tolke meningsdannelsen i foraene, samt hvordan informantene forstår og tillegger mening til sin egen deltakelse. Kapitlet munner ut i en diskusjon omkring etiske utfordringer knyttet til forskning på Internett og sosiale medier, samt refleksjoner omkring min egen forskerrolle i materien.

3.1 Metodevalg

Jeg tar utgangspunkt i to ulike diskusjonsgrupper som debatterer dagens mannssituasjon og manssrolle spesielt, og kjønn og likestilling generelt. For å best besvare problemstillingen har jeg valgt en kvalitativ tilnærming. Gjennom deltakende observasjon av aktiviteten i de to gruppene har jeg kartlagt gjentagende tematikker, og studert hvilke argumenter som er i sirkulasjon. Dette har gitt ideer om tema som utforskes videre i dybdeintervjuene av totalt seks medlemmer rekruttert på tvers av foraene. Kartleggingen og intervjuene danner så basis for min analyse.

Det er flere årsaker til at jeg har valgt en slik todelt tilnærming. Hovedårsaken er at dette per i dag fremstår som et understudert fenomen i Norge. Det finnes forskning på den engelskspråklige mannsfæren, men denne fokuserer nærmest utelukkende på *innholdet* i de ulike kontroversielle foraene på nett. Hvordan disse mennene selv *opplever* og fortolker denne aktiviteten fremstår imidlertid fortsatt som et lite studert perspektiv. Ved å kombinere de to metodene vil jeg både kunne få innsikt i debattkulturen og hvilke tematikker og argumenter som sirkulerer i Facebook-gruppene – altså innholdet – samtidig som intervjuene tillater meg å gå mer i dybden på hvordan aktiviteten gis mening. Hvordan ser medierte uttrykk for likestillingsdebatt og kjønnskamp ut i Norge? Hvem er mennene som deltar og hvilket formål har denne aktiviteten for dem?

3.2 En (n)etnografisk tilnærming til mansorganisering

Jeg har valgt en etnografisk måte å tilnærme meg fenomenet på. Dette er en metode som i økende grad har blitt benyttet for å forstå internettkultur og ulike sosiale fellesskap på nett (Bailey og Harvey, 2019, s. 329). For å best besvare problemstillingen, har jeg i dette arbeidet valgt å dra nytte av en bestemt forgreining av etnografi, såkalt *netnografi*. Utviklet av medieforsker og professor i markedsføring, Robert Kozinets, tar denne tilnærmingen hensyn til de spesielle forholdene som Internett utgjør

netnography is participant-observational research based in online hanging-out, download, reflection and connection. Netnographers uses online and mobil data sources for social data to arrive ethnographic understandings and representations of online social experience (Kozinets, 2015, s. 67).

Netnografi gir altså etnografisk innsikt i sosiale nettverk og aktiviteter på Internett. Det handler om å studere et gitt fenomen innenfra, hvor forskeren lever seg inn og tar i del en sosial sammenheng over lengre tid og foretar regelmessige observasjoner av disse medlemmenes adferd (Bryman, 2016, s. 424). Det å komme tett inn på et miljø, og forstå kulturene i de to Facebook-gruppene på deres egne premisser, har vært en sentral forutsetning for å kunne komme forbi de etablerte forestillingene i den offentlige diskursen og undersøke hvilke politiske og identitetsskapende potensialer som finnes i slike gruppediskusjoner – noe som gjerne er i tråd med et såkalt emisk perspektiv (Weng og Clark, 2017).

Med valg av en netnografisk framgangsmåte, er også dette mitt formål. Ved å få innpass i de to Facebook-gruppene har dette gitt meg muligheten til å undersøke hvordan medlemmene selv diskuterer mansrollen og forstå disse debattene på gruppenes egne premisser. Fra hvilket standpunkt argumenterer de? Hvilken virkelighetsforståelse gir debattene og argumentasjonen uttrykk for? Som Kozinets (2015, s. 120) påpeker, kan slike kvalitative undersøkelser av sosiale medier være et verdifullt utgangspunkt i studier av nettopp tema som identitetskonstruksjon, innflytelse, sosiale bevegelser og sosial aktivisme, så vel som undersøkelser av verdier og verdenssyn.

En sentral del av en etnografisk studie er det kvalitative forskingsintervju, da dette gir tilgang til informantene eller brukerne av gruppenes, egne refleksjoner omkring de tematikker som studeres. Denne kombinasjonen av forskerens observasjoner og informantenes egne fortellinger gir grunnlag for å forstå kulturen til den gruppen man undersøker, og grupped medlemmenes adferd ut ifra den konteksten gruppen opptrer i (Bryman, 2016, s. 424). I

denne oppgaven har det derfor vært sentralt å ikke bare undersøke innholdet og dynamikken i de utvalgte foraene. Samtalene med de seks informantene utgjør en like viktig komponent i den totale forståelsen av hvordan norsk mannsdebatt på nett kan se ut. En slik tilnærming tillater meg å gå i dybden på enkeltindivider for å bedre forstå hvordan de ser verden, tenker føler og samhandler i Facebook-gruppen de er medlemmer av. Jeg ønsker å forstå hva som er deres intensjon med å delta. Denne tilnærmingen finner vi som nevnt i liten grad hos blant andre Fraser, men engasjement og demokrati kan også handle om å forstå hva aktørene selv mener med aktiviteten. Opplever de dette som en form for «personalisering av det politiske»? Dette er en viktig del av motoffentligheter slik Fraser beskriver det.

Selv om jeg ikke nødvendigvis trenger å være enig i deres standpunkt, kan innlevelsen og forståelsen gi respekt for standpunktet – noe som gjerne er helt avgjørende for å få gode kvalitative data. Som sosiolog Tove Thagaard (2009, s. 15-16) påpeker, er innlevelse i den sosiale situasjonen til menneskene man studerer sentralt for å oppnå forståelse, og dette gjelder særlig i studier knyttet til deltakende observasjon og intervju. Videre vil en slik innlevelse kunne bidra til å utvikle god kontakt mellom forskeren og informantene, og gjerne stimulere til ytterligere refleksjon knyttet til dataene og deres meningsinnhold. En slik fremgangsmåte vil dermed være fruktbar for å forstå ulike aspekter ved Internettkultur.

Thagaard påpeker at «observasjon av mindre enheter kan gi informasjon om generelle sammenhenger» (Thagaard, 2009, s. 66). En etnografisk, emisk tilnærming til problemstillingen vil derfor kunne bidra med ny innsikt i maskulinitetsdiskursen, hvilken rolle Facebook spiller for aktørene i de to gruppene – og gjennom å fange de ulike nyansene i mannsdebatt kunne peke mot noen generelle tendenser knyttet til norsk mannsdebatt. Dermed egner slike kvalitative metoder seg godt for felt som det finnes lite forskning på, og som det gjerne er utfordrende å få tilgang til ved andre metoder (Thagaard, 2009, s. 11-12). Som Thagaard (2009) påpeker gjelder dette gjerne særlig marginaliserte grupper eller grupper som oppfatter seg og sitt standpunkt som en marginal stemme i samfunnet for øvrig. I møte med miljøene som danner bakgrunn for datamaterialet mitt, har jeg derfor hatt nytte av den ydmykheten som ligger i den kvalitative tilnærmingen; jeg ønsker å utforske og forstå perspektivene til grupper der temaene er knyttet til verdibaserte og følelsesladede tema. Dermed tilpasses metoden til Facebook-gruppene og deres naturlige omgivelser, i stedet for at brukerne skal tilpasse seg forskningsmetoden gjennom å for eksempel svare på et spørreskjema. Da er gjerne risikoen større for å miste dem som intervjuobjekter i tillegg til at individene i Facebook-gruppene kan oppleve en risiko for å bli devaluert.

3.3 Utvalg av Facebook-grupper

Til tross for at det finnes blogger som gir uttrykk for ulike former for mannsaktivisme, er det mitt inntrykk at diskusjoner om menn og manssrollen i norsk kontekst hovedsakelig finner sted i ulike diskusjonsfora på Facebook. Der finnes det et knippe grupper som tematiserer maskulinitet – gjerne i form av vitsekultur – samt diskuterer menns utfordringer, og da særlig knyttet til farsrollen og farskap. Utvalget denne masteroppgaven baserer seg på er foretatt selektivt basert på noen få, men sentrale kriterier. Begge gruppene er norskspråklige Facebook-grupper, dedikert til samtaler omkring kjønn og kjønne urettferdighetsforhold i samfunnet. Innholdet som publiseres og diskuteres er imidlertid ikke utelukkende norskspråklig, men diskusjonene foregår hovedsakelig blant norske Facebook-brukere. Disse to gruppene ble valgt da de fremstår som kvalitativt forskjellige, samtidig som de begge rommer et betydelig antall medlemmer. De kan sies å speile bredden av manssdebatt, og vil derfor være egnet til å kunne fange opp nyansene i de ulike ståstedene. Der den ene gruppen er et lukket forum for kjønnsdebatt, er den andre Facebook-gruppen en åpen diskusjonsplattform tilknyttet en formell interesseorganisasjon med særlig fokus på fedre og barns rettigheter i forbindelse med samlivsbrudd.

Det er også et interessant poeng at de to gruppene ikke dreier seg om rene manssfora, slik det ofte blir beskrevet i studier av *the Manosphere* i amerikansk kontekst. Til tross for at de to utvalgte gruppene også til en viss grad fremstår som lukkede netttora, var det imidlertid et kriterium at innpass i gruppen ikke var basert på en eksklusivitet basert på kjønn eller andre kriterier som ville gjøre det ytterligere utfordrende for meg som forsker å bli akseptert som medlem. *Mannegruppa Ottar* for eksempel, er en Facebook-gruppe av og for menn. Tatt masterprosjektets korte tidsramme i betraktning, ville det å forsøke å få innpass i dette miljøet som kvinnelig forsker være ineffektivt.

3.4 Innpass og presentasjon i miljøet

I studier som involverer formelle organisasjoner trenger forskeren som regel tillatelse fra ledelsen for å få innpass i organisasjonen. Dette er på mange måter et viktig utgangspunkt også i studier av uformelle sfærer eller sosiale fellesskap (Thagaard, 2009, s. 67). For å kunne benytte medlemskapet i de respektive Facebook-gruppene som datagrunnlag for masterprosjektet, kontaktet jeg derfor administratorer jeg oppfattet som sentrale personer med beslutningsmakt i

foraene. Jeg presenterte meg selv og prosjektet via chat-funksjonen Facebook Messenger. Bryman (2016) understreker at ærlighet og tydelige forklaringer står sentralt i forskning. I denne første fasen av prosjektet er det viktig å gi en god presentasjon av både seg selv og formålet med studien på en tillitsvekkende måte, da dette danner grunnlaget for hvorvidt aktørene ønsker å gi meg som forsker adgang (Thagaard, 2009, s. 67-69). Anonymitet var viktig, og særlig for organisasjonen tilknyttet Gruppe 1 og dens informanter. Dette er derfor noe som har hatt høy grad av prioritet gjennom hele prosjektet.

Prosessen videre mot tillatelse til å observere aktiviteten i forskningssammenheng var noe ulik hos de to gruppene. Der jeg etter en kortere Messenger-samtale med administrator fikk godkjent forespørselen om å observere aktiviteten i Gruppe 2, var veien mot samtykke noe annerledes hos Gruppe 1. Thagaard skriver at sentrale personer i miljøet kan fungere som såkalte *portvakter*: «personer som har myndighet til å åpne eller blokkere tilgangen til et miljø eller en organisasjon» (Thagaard, 2009, s. 67). Dette er aktører som gjerne får status som nøkkelinformanter, i det de retter forskeren mot både hendelser og mennesker som kan være nyttige for studien (Bryman, 2016, s. 432). Dette ble et spesielt viktig aspekt i relasjon til Gruppe 1 for å etablere kontakt, samt gjensidig forståelse og tillit. Telefonsamtalen med aktøren som på mange måter fungerte som min portvakt og kobling til ledelsen i organisasjonen bak denne Facebook-gruppen, dannet mer eller mindre grunnlaget for videre innpass. Gjennom ytterligere samtaler via både Messenger og telefon, bidro han også med informasjon knyttet til aktuelle kandidater for dybdeintervju, arrangementer, relevant forskning, statistikk og avisartikler vedrørende farssaken og delt bostedsløsning, så vel som personlige erfaringer og betraktninger.

I samtaler med min portvakt tilknyttet Gruppe 1 var det viktig for meg å gi en klar framstilling av prosjektets formål, i tillegg til å være åpen og mottakelig for eventuelle spørsmål og bekymringer. Da han uttalte seg positiv til prosjektet, tok han dette videre til ledelsen som behandlet saken under et av sine styremøter. Som en forutsetning for adgang ble jeg deretter invitert til et personlig møte med styreleder. Denne samtalen fant sted på en kafé og varte i om lag tre timer. Her fikk jeg anledning til å lære mer om organisasjonen, hvordan de jobber, hva som motiverer dem og hvilke typer henvendelser de mottar.

Jeg ble møtt med åpenhet og vennlighet, men som Bryman (2016) påpeker må en som etnograf også være forberedt på at både ens kompetanse og kredibilitet blir utfordret eller satt på prøve. Dette ga seg gjerne til kjenne av for eksempel spørsmålet om hvorvidt jeg anså meg selv for å være feminist, men også ved at styret formulerte konkrete krav som forutsetning for å kunne benytte Facebook-forumet deres som kasus i masterprosjektet. For styrets del var det

ønskelig å sette opp en form for avtale i tre punkter, der organisasjonen sikret seg anledning til gjennomlesing og godkjenning før publisering, samt at oppgaven kan brukes i deres videre arbeid dersom de finner det ønskelig. Dette vitner gjerne om en underliggende skepsis eller bekymring for negativ omtale og stigmatisering – men viser også at de tenker organisatorisk på hvordan de fremstår i offentligheten, til tross for at styret ønsket at organisasjonen fremsto som anonym i oppgaven. Her var muligheten til å møtes i samme fysiske rom ikke bare et nødvendig utgangspunkt for datainnsamlingen, men også av særlig betydning for å etablere en ytterligere mellommenneskelig relasjon, der det å kunne gi saklig informasjon og formidle mitt formål – altså å gi et utforskende og nyansert innblikk i mannskampen – sto sentralt. Erfaringene jeg gjorde meg for å få innpass ble viktige for analysen av Gruppe 1.

Det jeg oppfattet som avgjørende for å bli akseptert som observatør var at jeg ble oppfattet som troverdig, i tillegg til at miljøet og informantene selv kunne anse prosjektet som meningsfullt (Thagaard, 2009, s. 73). Organisasjonen som står bak Facebook-siden ønsker oppmerksomhet rundt sitt arbeid og jobber aktivt for anerkjennelse i samfunnsdebatten, og vil gjerne derfra kunne dra nytte av en slik objektiv undersøkelse av mannskampens mange nyanser. Dette kan også sies å være gjeldende på tvers av Facebook-gruppenes medlemmer, der en rekke av informantene viser et brennende og personlig engasjement for eksempelvis farssaken.

3.5 Observasjon uten deltakelse

Jeg valgte å observere aktiviteten i Facebook-gruppene uten selv å delta i diskusjonene, eller være en synlig og samhandlende aktør på andre måter. Dette har jeg valgt å karakterisere som en *passiv deltakende observasjon*, da det å observere internettaktivitet i seg selv også regnes som en form for deltakende observasjon. Dette kan gjerne sidestilles med det Bailey og Harvey (2019) omtaler som *lurking*: det å observere diskusjonene uten å selv delta aktivt i dem. I sin studie av nettforumet *4chan* oppgir de to hovedårsaker til dette, noe som også er i tråd med min egen avgjørelse. For det første presiserer de at også etnografiske undersøkelser på nett krever at forskeren deltar på nettmiljøets egne premisser. For det andre kan, slik som på *4chan*, flere av Facebook-brukerne karakteriseres som *lurkers* – som Bailey og Harvey (2019, s. 330) betegner som en engasjert form for deltakelse i seg selv, da dette innebærer «actively watching and refreshing multiple discussions simultaneously to see whether new posts have been made.» Dermed er altså *lurking* en representativ form for Facebook-deltakelse. Observasjoner uten

deltakelse gir dessuten et viktig innblikk i kulturelle forståelser som vanskelig kan beskrives eller gjengis i et intervju (Bailey og Harvey, 2019, s. 330), uten at det Hagen (1998, s. 121) omtaler som «rutine-atferd» forstyrres.

Gitt det sensitive og noe polariserende tema for denne masteroppgaven, var det grunn til å tro at mitt nærvær og interaksjon kunne virke forstyrrende på den naturlige gruppedynamikken i miljøet innad i Facebook-gruppene. Observasjoner av Facebook-grupper gir innblikk i hvordan grupped medlemmene forholder seg til hverandre, hvilke tekster, bilder og videoer som deles, samt hvilke normer for diskusjon som er gjeldende. Til tross for at det kunne vært fruktbart for studien å gå i dialog med debattantene i de enkelte diskusjonstrådene og be dem utdype sine standpunkt, og særlig de brukere som fremstår som lederskikkelser i foraene, så kunne min deltagelse blitt oppfattet som mistenksom og konfronterende – og potensielt resultere i at enkelte medlemmer frasto fra interaksjon i gruppen.

3.5.1 Datainnsamling

Etter at moderatorer i hver av de to Facebook-gruppene hadde gitt sitt samtykke, begynte jeg å aktivt samle inn data. De nasjonale forskningsetiske komiteene for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) tydeliggjør imidlertid at det ved Internettforskning kan være en utfordring å sikre selve kvaliteten av det samtykket som er gitt (NESH, 2019, s. 14). For å nå flest mulig av brukerne, valgte jeg derfor å publisere et innlegg i hver av gruppene der jeg informerte om prosjektet og at min tilstedeværelse var godkjent av forumets administratorer. Foraene er hovedsakelig observert i en periode på tre måneder. Ved bruk av en netnografisk tilnærming har det imidlertid vært utfordrende å definere et konkret slutt punkt for feltarbeidet. Dette skyldes gjerne at ulike former for naturlig fremkommet materiale karakteriseres av å være både ustrukturert og impulsivt, i kombinasjon med utfordringen Bryman (2016, s. 445) peker på ved etnografisk metode: fraværet av konkrete hypoteser som kan utprøves. Derfor har jeg også i perioden etter fortsatt å notere ned interessante bemerkninger og refleksjoner.

I samråd med NSD har jeg valgt å samle inn netnografiske data gjennom systematiske feltnotater. Dette dreier seg altså om det Kozinets (2015, s. 188) omtaler som «reflekterende data» som beskriver ulike diskusjonstråder, bestemte former for adferd eller reaksjoner og mine refleksjoner knyttet til disse observasjonene. Jeg har notert ned tema for det gitte innlegget, hvorvidt trådstarter er mann eller kvinne, hvem som diskuterer (dreier det seg for eksempel om gjengangere?) og hvilke ulike posisjoner debattantene inntar, samt hvor mange kommentarer

og eventuelle *likes* innlegget fikk da det sist ble lest av meg. Da Facebook er et dynamisk medium preget av høy aktivitet, har det vært utfordrende og til tider overveldende å orientere seg og holde følge med den daglige mengden innlegg. Kozinets mener forskerens egne erfaringer er sentralt når man skal gripe og lære å forstå en ny kultur gjennom feltnotater, og omtaler dette som *netnographic immersion*. Gjennom et slikt netnografisk dypdykk må man derfor til enhver tid spørre seg selv «what you notice, where your attention is drawn, to which areas do you gain an intellectual energizing, an unexpected empathy and a more heartfelt understanding?» (Kozinets, 2015, s. 56). Disse spørsmålene dannet så bakgrunn for en videre systematisering av feltnotatene: hvilke tema gikk igjen? Hvilke diskusjoner var det som ble lange? Og finnes det mønstre i dette? Et videre ledd besto av å kartlegge gjentakende tematikker og narrativ som kom til uttrykk i Facebook-diskusjonene, og følgelig organisere dem i ulike emne kategorier.

3.6 Det kvalitative forskningsintervju og rekruttering av informanter

Brukerne ble rekruttert gjennom den samme meldingen jeg publiserte da jeg opplyste om min tilstedeværelse i gruppene. Her avsluttet jeg innlegget med å oppfordre medlemmer til å ta kontakt dersom de hadde spørsmål til prosjektet eller ønsket å stille til intervju. Jeg opplevde responsen som god, nysgjerrig, men noterte meg også noe skepsis til oppgavens formål. I møte med Gruppe 1 ble prosjektet først møtt med skepsis som etterhvert ble til en åpenhet. I Gruppe 2 ble jeg møtt av umiddelbar åpenhet fra administrator, men i tråden under innlegget i selve Facebook-forumet ble jeg stilt kritiske spørsmål fra brukere, som tydet på en underliggende mistenksomhet. Jeg ble i alt kontaktet av ti brukere. For å unngå en selektiv påvirkning utvalget, valgte jeg derfor å inkludere de tre første som tok kontakt fra hver av gruppene i undersøkelsen. Jeg skulle gjerne ha pratet med flere, men i lys av et masterprosjekts korte tidsramme og valget av å også analysere de to Facebook-gruppene, ble det satt en begrensing på seks informanter.

Thagaard (2009, s. 91) skriver at det å sette seg inn i informantens situasjon er en sentral forutsetning for å kunne oppnå et fyldig og godt intervju. Derfor brukte jeg tid på å observere forane i forkant slik at jeg kunne opparbeide meg en forståelse av kulturen og den konteksten informantene var en del av. Jeg benyttet meg av en semistrukturert intervjuform, som har den fordel at den er løst strukturert, og dermed i større grad bærer preg av en naturlig samtale (Gentikow, 2005, s. 88-89). Dette anså jeg som viktig for å sikre en trygg og avslappet tone under intervju omkring et tematisk område jeg visste var alvorstynget for flere av informantene.

Intervjuet gir dermed rom for større fleksibilitet; selv om temaene for samtalen er forhåndsdefinerte, så behøver de ikke å følge en på forhånd planlagt rekkefølge. Det gir også større rom for å utforske interessante bemerkninger og refleksjoner og stille ytterligere oppfølgingsspørsmål (Østbye et al., 2013, s. 105). Dette skapte også en god dynamikk mellom partene i samtalen, og jeg opplevde at det ofte naturlig ledet vei inn i neste tema i intervjuguiden. Denne dynamiske tonen førte igjen til at samtalen gjerne fortsatte flere minutter etter at alle temaene på intervjuguiden i praksis var huket av, der vi pratet videre om temaet, men også om andre, mer hverdagslige emner. Samtidig skapte en slik løs intervjuform også utfordringer med tanke på hvilke utsagn som skulle følges opp og ikke, i tillegg til at varigheten av samtalene også økte – som igjen førte til mer omfattende analysearbeid.

3.6.1 Pilotintervju

I tråd med blant andre Barbara Gentikow (2005, s. 81) anbefalinger ble det utført en såkalt pilotstudie som et forberedende ledd til datainnsamlingen. Dette anså jeg som både nyttig og nødvendig, da det ga meg mulighet til å se hvordan spørsmålene i intervjuguiden fungerte og samtidig gjorde det mulig å anslå og tilpasse tidsomfanget – og dermed ytterligere kvalitetssikre opplegget. Valget falt på en mann jeg hadde kjennskap til fra tidligere, og som jeg noterte meg var medlem av Gruppe 1. I tillegg til å få tilbakemeldinger fra medstudenter og bekjente, fikk jeg nå altså muligheten til å forhåndsprøve undersøkelsen på et individ med kjennskap til den samme kulturen og konteksten som var bakgrunnen for masteroppgaven og dens problemstilling. Basert på denne erfaringen og pilotinformantens tilbakemeldinger, ble intervjuguiden deretter noe revidert. Jeg reduserte blant annet antall eksempler på Facebook-innlegg jeg ønsket at informanten skulle uttale seg om og diskutere, da vi begge erfarte at dette ikke bare førte til at det fullstendige intervjuet tok svært lang tid, men også var utfordrende for informanten å holde tritt med innleggene som ble lest opp for ham.

Det ble gjort opptak av intervjuet og det ble transkribert og vurdert i etterkant. Jeg innså dermed at informanten bidro med refleksjoner jeg anså som viktige og interessante for prosjektet. Derfor er også dette intervjuet inkludert i det datamaterialet som ligger til grunn for denne oppgaven.

3.6.2 Gjennomføring og bearbeiding av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i januar 2018, med en varighet mellom 1 time og 3 timer og 15 minutt. Ett av intervjuene fant sted ansikt til ansikt på en café i Bergen, men da de resterende informantene befant seg i ulike deler av landet ble disse gjennomført ved hjelp av telefonsamtale i Messenger og Skype. Jeg lot det være opp til informantene selv å avgjøre hvorvidt de ønsket bruk av webkamera. Dette ble imidlertid benyttet i to av de seks intervjuene, og tilfører gjerne et ekstra mellommenneskelig element i tillegg til «stemmekontakten», da det gir noen av de samme mulighetene for å observere hverandres kroppsspråk og ansiktsuttrykk som ved tradisjonell ansikt til ansikt-kontakt (Østbye et al., 2013, s. 109).

Intervjuguiden inneholdt fire emne kategorier av ulik størrelse: kartleggende bakgrunnsinformasjon, spørsmål knyttet til opplevelsen og inntrykket informanten har av Facebook-gruppen han er medlem av, hvordan han selv deltar og hvilke tema han er opptatt av. Avslutningsvis leste jeg opp et utvalg representative innlegg fra forumet, der jeg ba informanten reflektere rundt innleggets innhold, og hvorvidt utsagnet var relevant i hans eget liv. Disse innleggende skulle stimulere til tanker omkring mannsrollen og menns posisjon og utfordringer i samfunnet. Hver emne kategori inneholdt hovedspørsmål, med forslag til oppfølgingsspørsmål. Jeg noterte ned interessante bemerkninger underveis i intervjuet, noe som både la grunnlag for videre oppfølgingsspørsmål, samtidig som det ble lettere å notere ned et kort referat av samtalen i etterkant. Her noterte jeg også ned hvordan jeg synes intervjuet gikk, hvordan tonen og dynamikken i samtalen opplevdes.

Intervjuene ble så transkribert og samtidig overfladisk kodet i henhold til ulike tema ved hjelp av programvaren Nvivo. For å ytterligere verne om informantenes anonymitet, valgte jeg å ikke inkludere særegne dialektspesifikke ord og uttrykk, da jeg opplever miljøet rundt disse gruppene som svært lite og sannsynligheten for identifikasjon stor. Jeg har imidlertid transkribert latter for å kunne markere stemningsleie i form av for eksempel humor eller nervøsitet hos både informanten og intervjuer, samtidig som jeg også har markert pauser der informanten har behovd å tenke seg om i form av ellipser. I forkant av intervjuavtalen ble informantene tilsendt en samtykkeerklæring, hvor de samtykket til at det ble gjort opptak av samtalen og samlet inn personopplysninger. Foruten informasjonen de delte basert på egne liv og erfaringer, ble det innhentet opplysninger om informantenes alder, yrke, utdanningsnivå, sivilstatus og hvorvidt de hadde barn. Derfor var det også nødvendig å melde prosjektet inn til godkjenning av Personvernombudet for forskning, NSD – Norsk senter for forskningsdata AS.

3.7 Hvordan er datamaterialet analysert?

I behandlingen av datamaterialet har jeg benyttet meg av to analytiske begrepsrammer: *framing* og *diskurs*-begrepet. Som en inngang til å undersøke sammenkoblingen mellom individuelle ytringer og mer overordnede forståelsesrammer, ble Facebook-aktiviteten og informantenes betraktninger fortolket i lys av en diskursanalytisk tilnærming. Ifølge diskursteoretikerne Marianne Winther Jørgensen og Phillips (1999, s. 9) tilegnes ulike fenomener mening gjennom bestemte diskurser, som kan forstås som «*en bestemt måte å snakke om og å forstå verden (eller et utsnitt av verden) på*»⁵, og var dermed et nyttig begrepsapparat i kartleggingsarbeidet av hvilke virkelighetsforståelser, tematikker og diskusjonsformer som kom til uttrykk i Facebook-gruppene, samt måten informantene selv snakket om likestillingsspørsmål og mannssak.

Felles for flere diskursanalytiske retninger er derfor fokuset på nettopp dette samspillet mellom språk og samfunn, og hvordan språket er med på å skape sosiale fenomener. Jeg valgte derfor å ta utgangspunkt i Potter og Wetherells diskurspsykologi. De forstår diskurser som «alle typer av verbale interaksjoner og skriftlige tekster og betydninger, samtaler, fortellinger, forklaringer, redegjørelser og anekdoter» (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 124). Forankret i et sosialpsykologisk perspektiv, er denne formen for diskursanalyse et nyttig rammeverk for å undersøke hvordan mennesker snakker om et gitt fenomen – altså, mannssak – noe som videre gjør det mulig å «kartlegge holdninger og forestillinger om samfunnet, selvforståelse og identitet» (Østbye et al., 2013, s. 93). Måten brukerne i Facebook-gruppene kommuniserer på er nettopp konstituert gjennom både slike verbale og visuelle uttrykk, og rommer ulike fortellinger, samtaler og anekdoter.

Dermed blir dagligtalen sentral i diskurspsykologien, som er interessert i å avdekke hvordan individet benytter språket i samband med sosiale samhandlinger. Et nyttig analytisk perspektiv for å forstå disse språklige uttrykkene har vært det Potter og Wetherell betegner som «interpretative repertoier». Dette brukes i stedet for diskursbegrepet, og fremhever det dynamiske og fleksible ved hverdagslig språkbruk. Slike «interpretative repertoire» består av uttrykk som er bestemt av kontekst, og er ressurser vi bruker i vår fortolkning og meningsskaping (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 124). Disse ressursene inkluderer både tenkemåter så vel som de begreper og språklige ferdigheter vi som individer har til rådighet (Østbye et al., 2013, s. 94). Diskurspsykologien betegnes derfor som sosialkonstruktivistisk; i undersøkelser av folks meninger gjennom for eksempel dybdeintervju eller den gruppeinteraksjonen som finnes på

⁵ Kursivert i originalkilden.

Facebook, er det den sosiale konteksten kommunikasjonen produseres i interessant, og ikke nødvendigvis hvorvidt disse repertoarene representerer et sant eller falskt bilde av virkeligheten (Jørgensen og Phillips, 1999, s. 125-126). På denne måten ble en diskursanalytisk tilnærming fruktbar for å kunne fange gruppens form og aktivitet på den ene siden, og informantens ytringer på den andre, som to ulike kontekster – og ble dermed benyttet som et verktøy for å gripe skillelinjene mellom forumet og individene som to forskjellige enheter.

Samme fenomen kan imidlertid presenteres på ulike måter. Jeg valgte derfor å benytte meg av termen *framing* som verktøy for å analysere hvilke diskurser som var fremtredende og i hvilken grad disse vinkles på ulike måter. Altså, hvordan dette kom til uttrykk i de to gruppene og hvordan informantene selv ga mening til erfaringene sine – hvordan rammer de ulike foraene og informantene inn mannssak og kjønnskamp? Framing, eller innrammingsbegrepet, og dets opphav kan knyttes til sosiologen Erving Goffman og boken *Frame Analysis: An essay on the organization of experience* (1974). For medieforsker Robert Entman, handler innramming av et gitt fenomen eller sak om en form for seleksjon:

To frame is to select some aspect of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, casual interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described (Entman, 1993, s. 52).

En *frame* er altså rammeverket en ser og forstår en sosial situasjon i. Dette har gjerne også innvirkning på hvordan mannssaken vinkles hos både informantene, så vel som i de ulike Facebook-gruppene. Begrepet har blitt videreutviklet i studier av sosiale bevegelser av blant andre David A. Snow og Robert Benford (1988, s. 198-199), som argumenterer for at slike organiseringer nettopp rammer inn – altså fortolker og tillegger mening – til relevante hendelser og forhold med sikte på å etablere støtte og mobilisere potensielle tilhengere. Ifølge dem består denne innrammingsprosessen av tre sentrale elementer: 1) diagnostisere eller peke ut noen sider ved det sosiale liv som problematiske og i behov for endring. 2) forslag til løsning, utarbeiding av strategi og mål. Og 3) mobilisere til handling. Kjønnforsker Trine Rogg Korsvik (2014, s. 26), viser til at det ofte finnes forskjellige, og konkurrerende, innramminger og at dette har innvirkning på hvilke krav som blir stilt. I spørsmål som gjelder abort, kan dette for eksempel rammes inn som kvinners rett til å bestemme over egen kropp, kvinners helse eller det ufødte barnets rett til liv.

Slike meningsrammer knyttes ifølge Korsvik også til emosjonelle prosesser, så vel som kognitive. Emosjonelle, personlige erfaringer og en opplevelse av kjønnsrettferdighet kan

dermed prege de fortolkningsskjemaer informantene besitter, og innrammingsbegrepet var nyttig for å forstå disse prosessene. Dette var også fremtredende i mitt datamateriale. Flere av brukerne hadde funnet veien inn i Gruppe 1 som følger av samlivsbrudd og barnefordelingstviser, og på denne måten fremsto engasjementet i manns- og farskapssaken nært forbundet med følelser. Dette kommer også frem hos Korsvik (2014, s. 27-28) som, med henvisning til William Gamsons term *injustice frames*, argumenterer for at også en viktig motivasjonsfaktor for at 1970-tallets kvinner engasjerte seg i kvinnekampen, nettopp var forankret i kombinasjonen av kjønnede urettferdighetsforhold og et ønske om å være del av et større kvinnefellesskap. For å undersøke hvorvidt slike urettferdighetsrammer også appellerte til politisk mobilisering og engasjement hos mine informanter, kunne dette knyttes til spørsmål om *experiential commensurability*, eller erfaringsmessig sammenlignbarhet. Dette vektlegger de personlige erfaringene til de menneskene man ønsker å mobilisere; for at et sett med rammer skal oppleves som troverdige og ha en mobiliserende kraft, er de nødt til å harmonere med måten disse forholdene eller situasjonene for øyeblikket oppleves (Snow og Benford, 1988, s. 208). På denne måten fungerte innrammingsbegrepet som et nyttig redskap for å forstå hvordan de to Facebook-gruppene organiserte seg og hvordan denne organiseringen er begrunnet i det politiske prosjektet de gir uttrykk for – altså hvordan bildet «mannssak», «kjønnskamp» eller «den norske mannesfæren» kan se ut.

Analysen av datamaterialet kan beskrives som fortolkende, der arbeidet med å gi mening til feltobservasjonene fra Facebook-aktiviteten og informantenes fortolkninger bar preg av en induktiv tilnærming: en fremgangsmåte der empirien legger føringer for teorien (Bryman, 2016, s. 21-23). Dette ledet til et hermeneutisk forhold⁶ mellom empiri og teori, og arbeidet med å analysere datamaterialet opplevdes derfor som en tidkrevende og utfordrende modningsprosess. Det tok tid å gjøre seg kjent med materialet og forstå hvilket potensial som fantes i den innsamlede informasjonen – men også hvordan intervjuene og feltobservasjonene kunne knyttes sammen. Jeg oppdaget blant annet at det ville være nyttig å fokusere på hvilken funksjon slike nettfora kan ha, da måten informantene brukte foraene på var ulik i henhold til de to Facebook-gruppene.

Der jeg valgte å fokusere på en deskriptiv gjennomgang av de to Facebook-foraene, valgte jeg å kategorisere intervjumaterialet i form av en systematisk tematisk analyse. For at noe skal kategoriseres som et emne, må det dukke opp som gjennomgående mønstre i

⁶ Østbye et al. (2013, s. 114) beskriver den hermeneutiske prosessen som et forløp hvor «den overordnede forståelsen utvikles gjennom delforståelser, og der delforståelser utvikles gjennom en overordnet forståelse som mer eller mindre eksplisitt relaterer seg til et teoretisk perspektiv».

datamaterialet (Gentikow, 2005, s. 136). Her har jeg fokusert på kampsaker: hva informantene definerer som problemet, motivet for deltakelsen i Facebook-gruppene, hvor informantene enes og hvilke aspekter som skiller dem fra hverandre. I arbeidet med å forstå hvordan informantene ga mening til sin egen deltakelse, fant jeg det derfor nyttig å ta i bruk et fortolkende fenomenologisk analytisk verktøy (IPA). Ifølge Jonathan A. Smith (2009, s. 3) har denne metoden som formål å gi en detaljert undersøkelse av personlige livserfaringer: «when people engage with ‘an experience’ of something major in their lives, they begin to reflect on the significance of what is happening and IPA research aims to engage with these reflections». Et slikt analytisk verktøy gjorde det mulig å få innsikt i hvilket utbytte informantene har av Facebook-deltakelsen, hva den har så si for dem personlig – og hvordan den kan knyttes til personlig opplevde erfaringer eller hendelser i deres liv.

Masteroppgaven ble dermed til gjennom en rekke omskrivninger hvor jeg arbeidet på tvers av både analyse og teori, og utfordringene med å få disse to komponentene til å spille hverandre i den ferdige teksten. Der kvinnebevegelsen ofte kobles til teorier om offentlighet, fant jeg at mannskamp sjeldent omtales i lys av legitime demokratiske prosesser og samtaler – og fokuset ble dermed et teoretisk perspektiv som viser hvordan eksisterende forskning rammer inn maskulinitet og mannsak, og hvordan teorier om motoffentligheter kan tilby en alternativ forståelse.

3.8 Forskningsetiske utfordringer og Internettforskning

Forskning på menneskers personlige opplevelser som innebærer personlige, og ofte sensitive, opplysninger byr på en rekke etiske utfordringer. Disse utfordringene blir gjerne ekstra fremtredende ved Internettforskning. Jeg vil i denne delen av kapittelet ikke inngå i en større diskusjon omkring forskningsetiske utfordringer og rådende praksis og regelverk, men vil reflektere over utfordringer jeg har måttet vurdere underveis i masterarbeidet.

Som (Kozinets, 2015, s. 156) skriver, dreier etikk seg i praksis om «making difficult decisions, making tradeoffs under uncertain conditions». I arbeidet med forskning på Facebook, har jeg støtt på en rekke usikre momenter som har hatt innvirkning på valg jeg har tatt i alle ledd av prosessen – både hvordan datamaterialet ble håndtert metodisk, men også måten det ble fremstilt i sluttproduktet. Sentralt sto hensynet til forholdet mellom hva som oppfattes som privat og offentlig. NESH (2019, s. 10-11) benytter seg av begrepet om *forventet offentlighet*⁷.

⁷ Kursivert i originalkilden.

Begge gruppene krever godkjenning fra administrator for innpass og deltakelse, og forventningene om beskyttelse og anonymitet øker i takt med graden av adgangsbegrensning. NESH skriver at jo større Facebook-gruppen er, jo mer offentlig regnes innholdet for å være. De påpeker likevel at «private» grupper i form av teknologisk adgangsbegrensning, ofte har som formål «å beskytte ytringer som i prinsippet er offentlige» (NESH, 2019, s. 10). Det var derfor viktig å gi seg til kjenne i foraene, innhente informert samtykke fra administrator og – så langt det lot seg gjøre – fra brukerne i gruppene. Det å innhente samtykke fra alle individuelle brukere i grupper med flere tusen medlemmer er utfordrende, men ved å publisere et innlegg hvor jeg gjorde rede for min tilstedeværelse og formålet med prosjektet, var dette med håp og intensjon om at innlegget skulle nå så mange som mulig av de aktive brukerne.

I tråd med Kozinets (2015) forskningsetiske anbefalinger, ble både Facebook-gruppene og deres medlemmer, så vel som de utvalgte informantene, anonymiserte. Opplysningene fra foraene regnes som både sensitive og personidentifiserbare, da brukerne deltar med fullt navn i kraft av sin personlige Facebook-profil. Særlig i relasjon til Gruppe 1, har mange funnet veien til forumet som følger av rettslige problemer eller problemer knyttet til samlivsbrudd og samværsordninger. Siden aktiviteten ofte dreide seg rundt en fortrolig utveksling av personlige erfaringer, har det også vært viktig å ta hensyn til og utelukke sensitive opplysninger om en eventuell tredjepart som ikke er del av prosjektet, samt i hvilken grad deltakelsen kunne være til skade for de individuelle medlemmene av gruppene (NESH, 2019, s. 12-13). Jeg har i samråd med NSD valgt å ikke direkte sitere ytringer fra Facebook-gruppene, men har både i feltnotatene, så vel som i den ferdige fremstillingen, valgt å sammenfatte hovedtrekkene i kommunikasjonen. Dette er ikke tilfellet i arbeid som for eksempel Janes (2017) studie av kjønnet netthat, hvor hun ikke har bedt om samtykke fra personene bak sitatene hun bruker, som stammer fra arkivet med hatefulle meldinger forfatteren har mottatt. Disse aktørene er også kreditert med *nicknames*, eller alias. I Norge strider NSDs forskningsetiske retningslinjer imot slik praksis. Kozinets (2015, s. 74) skriver at «the Internet is an archive, an incredible one», og sannsynligheten for at sitater kan spores direkte tilbake til opphavsmannen anses som stor. Thagaard (2009, s. 226-227) påpeker at det også kan være utfordrende å tilstrekkelig sikre anonymitet i prosjekter der informantene representerer samme nettverk eller miljø. I fremstillingen av informantene og deres ytringer i sluttproduktet har jeg derfor valgt å gi dem fiktive navn, men også begrenset biografisk informasjon som alder og yrke.

3.9 Refleksjoner i etterkant

Massanari (2018) påpeker at det kan være utfordrende for kvinnelige forskere å studere det som oppleves som «menns verden». Med utgangspunkt i *#Gamergate* og *Alt-Right*, argumenterer hun for at kvinnelige forskere som trer inn i disse miljøene ofte blir ansett som ikke-vitenskapelige, subjektive og politisk motiverte – og risikerer å bli overvåket av miljøets aktører. Den kritiske holdningen til forskere kan, ifølge Massanari (2018), imidlertid knyttes til at de ofte benytter seg av betegnelser om dem som de selv ikke kjenner seg igjen i. Jeg ble nødt til å reflektere over min forskerposisjon, både i møtet med informantene og andre aktører tilknyttet prosjekter, men også i fremstillingen av sluttproduktet. I den norske konteksten, som har vært fokus for denne masteroppgaven, har jeg ikke opplevd den samme graden av mistro som amerikanske forskere beskriver i møte med hverken Facebook-gruppene eller informantene. Jeg opplevde snarere at det etterhvert ble festet tillit til prosjektet og meg som masterstudent, og mener at dette i stor grad skyldes åpenheten i kommunikasjonen.

Samtidig kan det i studier av marginaliserte grupper, eller grupper som opplever seg som svakere stilte, også føre til at jeg som forsker kan se det som sentralt å presentere informantene og deres opplevelser på en fordelaktig måte (Thagaard, 2009). Jeg har derfor tilstrebet den balansen et emisk perspektiv tilfører gjennom å oppnå en forståelse for aktørenes situasjon, og forholde meg til denne på deres premisser, men uten å opptre som det Thagaard (2009, s. 230) betegner som «informantenes advokat» – og dermed bedrive en form for aksjonsforskning. Da jeg skal male et bilde av to ulike Facebook-grupper, kan dette gjerne fremstå noe generaliserende i sluttproduktet. Til tross for at dette er mangefasettete fora og formatet på oppgaven tilsier at jeg bare kan gi et utsnitt av denne mangfoldigheten, er det likevel en fare for at enkelte av aktørene involvert i dette masterprosjektet vil kunne oppleve det som et karikert bilde.

I ettertidens lys hadde det, nettopp på grunn av denne mangfoldigheten, også vært interessant å intervju kvinnelige medlemmer på tvers av de to Facebook-gruppene. Jeg hadde i utgangspunktet en forestilling om at dette var fora for menn, og at kvinner derfor var utenfor rammen for denne oppgaven. Dette førte til at jeg kan ha oversett kvinnenens betydning, og at jeg derfor ikke var bevisst nok på dette i rekrutteringsfasen. Gitt den korte tidsrammen for et masterprosjekt, og omfanget av de gjennomførte dybdeintervjuene, så jeg det imidlertid ikke som mulig å innhente flere informanter.

4 Analyse av Gruppe 1

I dette kapitlet vil jeg analysere aktiviteten i den første av de to gruppene jeg har tatt for meg, Gruppe 1. Tre spørsmål er sentrale: hvem er det som deltar, hva diskuteres og hvordan ses disse temaene som viktige for mannssaken? Med utgangspunkt i motoffentlighetsperspektiver og maskulinitetsteori vil jeg drøfte hvordan Gruppe 1 rammer inn mannssaken, og hvilken funksjon denne arenaen kan sies å ha. Først vil jeg redegjøre for og drøfte hvilken type Facebook-gruppe dette kan sies å være, hvilken aktivitet som kjennetegner forumet og deretter hvilke saker og tematikker som diskuteres.

4.1 Et fellesskap for fedre?

Det første som møter meg i det jeg titter innom Gruppe 1 denne maidagen er et bilde hentet fra The Father's Rights Movement. Med store, sorte bokstaver står det: «'I only wanna see daddy every other weekend' – said no kid ever». I bildet ser vi bølgene slå imot land. I sanden sitter en far med sin datter på skuldrene. En lun bris tar tak i de mørke lokkene på jentas hode mens de ser solstrålene danse langs horisonten. Gruppe 1 framstår som et møtepunkt for menn som har opplevd samlivsbrudd, og som befinner seg i en konflikt knyttet til samvær med sine barn. Gruppen kan minne om det Ging (2017, s. 8-9) har beskrevet som typiske uttrykk for *the Manosphere*, med det hun betegner som en følelsedrevet kulturpolitikk og et sentimentalt intimfellesskap. Men forumet fremstår samtidig som langt mer politisk enn de gruppene Ging beskriver, i den forstand at det gir tydelig inntrykk av å være en organisasjon som jobber for å endre menns og særlig fedres rettigheter.

Forumet har mellom 3000 og 4000 medlemmer, og er tilknyttet en norsk medlemsorganisasjon. Dette er også det første som møter leseren. Som blikkfang øverst på siden finnes et festet innlegg med presentasjon av organisasjonens arbeid. Det oppfordres til å tegne medlemskap og det blir oppgitt fordeler med dette for personen selv, for organisasjonen og (manns)saken. Gruppen gir inntrykk av å være en arena hvor forumets medlemmer gis anledning til å sette ord på den misnøyen de opplever. Dette kommer til syne gjennom måten siden er strukturert på. Gjennom å presentere seg som et åpent diskusjonsforum for mannssak og foreldreskap inviterer selve trådorganiseringen, bestående av relevante saker og informasjon, brukerne til å delta i aktiviteten. Dette kommer dessuten til syne gjennom temaene gruppen diskuterer, så vel som ikke diskuteres. Som vi skal se, inviterer gruppen gjerne

brukerne til å benytte den som en kanal hvor det er rom for å være åpen om utfordringene enkelte fedre opplever tilknyttet saker som barnefordeling. Medlemmene kommenterer på hverandres innlegg, gir innspill eller støtte/reaksjon via emosjonssymboler (*likes*) i form av tommel opp, hjerte, eller andre symboler.

Det foreligger ikke data som forteller noe systematisk om brukernes yrkesbakgrunn, utdannelse eller sosioøkonomiske status. De fremstår imidlertid hovedsakelig som etnisk norske menn, og noen kvinner, med unge barn. Anslagsvis er de mellom 25 – 35 år, men flere virker også eldre. Basert på det overordnede inntrykket av måten de kommuniserer og formulerer seg på, hvilke saker og interesser som opptar dem, fremstår de som engasjerer seg i diskusjonene som mennesker fra øvre og nedre middelklasse, med profesjonsutdanning, yrkesfag og høgskoleutdanning.

Flere opptrer som gjengangere i gruppen og har en viss mentorfunksjon, både gjennom innholdet de selv deler, samtidig som de også aktivt stimulerer til debatt gjennom å engasjere seg i kommentarfeltet under andres innlegg. Noen publiserer omtrent daglige innlegg, men uten å nødvendigvis følge opp samtalen som utvikler seg i kommentarfeltet under. Enkelte av gjengangerne synes å være tilknyttet organisasjonens styre, eller tenkes å ha tilknytning til organisasjonen på andre måter. Det kommer ikke frem hvor mange av gruppens følgere som også er betalende medlemmer av organisasjonen, men det er mitt inntrykk at majoriteten av brukerne kun er medlem av selve Facebook-gruppen.

For de fleste består forumaktiviteten av å legge igjen kommentarer på innlegg som andre har publisert, eller respondere på innleggene ved å gi dem en tommel opp eller benytte seg av de tilgjengelige emosjonssymbolene for å vise sin reaksjon til innholdet som blir delt. Mange av medlemmene fremstår også som stille observatører – eller *lurkers* (Bailey og Harvey, 2019). Andre medlemmer fungerer i større grad som samtalestartere, såkalte trådstartere, ved å publisere egne innlegg som dermed har potensial til å generere kommentarer og debatt hvis det som meddeles engasjerer de andre medlemmene.

Inntrykket som møter meg er at svært mange av deltakerne uttrykker en misnøye med samfunnets holdninger til foreldreskap, og hvordan likestillingen svikter på dette området. Denne misnøyen kommer også til uttrykk gjennom innholdet som deles i Facebook-gruppen, og samtalene som utvikles under de ulike innleggene brukerne publiserer. Som vi skal se, synes diskursen å primært være knyttet til en norsk samfunnskontekst, med fokus på norsk likestillingspolitikk, lovverk og kjønnsstrukturer. For eksempel deles og diskuteres tema som rettsvesenets behandling av fedre som omsorgspersoner i barnefordelingssaker, andre offentlige instanser som barnevern og familieverns favorisering av mødre, foreldrepermisjonsordningen

og fordelingen av denne, eggdonasjon og juridisk abort, #MeToo-kampanjen i Norge, gutters frafall i skolen, samt kjønnsbalanse på arbeidsmarkedet og kvotering av menn til kvinnedominerte yrker. Historier som omhandler fedre som opplever å bli nektet samvær og kontakt med sine barn – definert i gruppen som samværssabotasje – kan imidlertid sies å være det mest diskuterte temaet i gruppen.

4.2 Hva karakteriserer aktiviteten?

Hovedaktiviteten kan sies å bestå av deling av innhold, diskusjon og administrering. Dette innholdet kan gjerne deles inn i tre kategorier: ulike typer nyhetsstoff som omtaler bestemte aspekter ved denne diskursen, saker relatert til organisasjonens offline-aktiviteter, samt ulike former for personlige historier.

Nyhets sakene, kronikkene og leserinnleggene som formidles er hovedsakelig hentet fra de større aviser og mediehus, men i noen tilfeller deles også stoff fra alternative kilder utenfor den etablerte pressen, som det ytre høyreorienterte nettstedet *Resett* og ulike personlige blogger. Til tross for at flere av brukerne henviser til innhold fra *Resett* er det, slik debatten fremstår, lite som tyder på at gruppen anser seg som en del av den politiske høyresiden. I gruppen deles spesifikt utvalgt innhold fra nettstedet: innhold som omhandler barne- og familiepolitiske spørsmål og tema sentrert rundt menns rettssikkerhet. Brukerne synes å være opptatt av selve *saken*, og forholder seg i liten grad til *Resett* som publikasjon. I perioden jeg undersøkte, er et unntak en diskusjon der en av medlemmene eksplisitt uttalte seg kritisk til nettstedet, og ikke ønsket å lese saken som ble postet da han av prinsipp lot være å lese blogger fra ytre høyre fløy.

Innholdet som deles kan dreie seg om saker som beskriver urettferdighet som rammer menn i kraft av sitt kjønn, men det kan også dreie seg om positive samfunnsendringer (politikere som kjemper for endringer av Barneloven), familiestoff knyttet til menn i foreldrepermisjon, og enkelte ganger forekommer *memes* som spiller på ulike strenger i følelsesregisteret når det kommer til forholdet mellom far og barn. Disse innleggene genererer som oftest flere *likes* enn kommentarer, og har varierende potensiale til å skape debatt. Innleggene som synes å motta flest kommentarer, og gjerne skape debatt, er den typen innlegg hvor brukerne har en form for emosjonell relasjon til saken som deles, enten det er hentet fra en nyhetssak eller personlig blogg.

Det samme gjelder innlegg som viser hva organisasjonen arbeider med. Denne typen innlegg dreier seg om alt fra debattseminarer foreningen arrangerer, men det dreier seg vel så

ofte om visuelle innlegg: debattinnlegg fra disse seminarene, appeller utenfor kommunale bygg og innlegg i stortingshøringer. Denne typen innlegg synes ikke å utløse debatt eller sterke former for reaksjoner fra gruppens følgere, og genererer gjerne to-tre *likes*. Mitt datamateriale gir imidlertid ingen entydig forklaring på hvorfor denne typen innhold mottar lavere respons. Fremstår innlegg fra organisasjonen og deres aktiviteter som uinteressante, eller er dette innlegg forumets medlemmer er enige i og dermed ikke opplever at de må respondere på eller behøver å diskutere? Som vi skal se, kan dette handle om hvilke funksjon de mener gruppen har. Den er mer knyttet til det å støtte saken og en eventuell ekstern påvirkning, eller opplysning, enn meningsbryting.

Skildringer av brukernes egne, personlige historier, er de innleggene som synes å engasjere flest brukere og kan danne lange debattråder. Flere av gruppens medlemmer publiserer beretninger hvor de beskriver sin situasjon. Ofte dreier dette seg om fortellinger om en eks-kjæreste som gjør det vanskelig for dem å opprettholde et forhold til barna. Flere etterspør også råd og innspill til sin situasjon, enten det dreier seg om rettslige spørsmål, spørsmål knyttet til barnebidragsordningen eller det dreier seg om et behov for å ventilere frustrasjon. Slike personlige innlegg publiseres oftest som egne tråder, men springer i enkelte tilfeller også ut av kommentarer på nyhetsstoff. Selv i innlegg som omhandler utfordringer som rammer menn på andre arenaer eller samfunnsområder kan gjerne samtalen utvikles i retning av en argumentasjon som leder tilbake til nettopp disse opplevelsene. Da det ble delt en sak fra *TV2.no* som omhandlet forskning gjort på utviklingen av fødselsdepresjon hos menn, knytter for eksempel en av debattantene dette til den følelsesmessige belastningen som rammer en far i det han fratras relasjonen til sine barn som følger av et samlivsbrudd.

De generelle holdningene til andre brukeres situasjon er ofte sympatisk. En typisk reaksjon bærer preg av medfølelse og vilje til å hjelpe. I tråder der brukere ber om råd i forbindelse med et samlivsbrudd, oppfordres det gjerne i kommentarfeltet til å holde et så lavt konfliktnivå som mulig, unngå rettssystem og være oppmerksom på, og gjerne passe seg for, BUP⁸ og andre etater. Andre vektlegger viktigheten av å dokumentere eventuelle urimelige krav og oppførsel fra barnemor, i det man aldri kan vite hvilke anklager som senere kan komme og dette kan styrke saken. En slik respons gir på den ene siden uttrykk for både håp og evne til problemløsning, mens det på den andre siden kan se ut til å råde en resignert tone blant andre brukere. En av brukerne delte for eksempel link til en lukket Facebook-gruppe dedikert til

⁸ Allmennpoliklinikk hvor «barn, ungdom og foreldre deira får tilbud om hjelp med psykiske vanskar». Tjenesten kan også gi veiledning til helsesøster, skoler, barnehager og barnevernstjenester (Helse Bergen, u.å).

erfaringer med advokater som det ikke anbefales å benytte. Ønsket om å hjelpe kan tyde på at forumet har en tydelig konstruktiv tone. Gruppen 1 fremstår ikke umiddelbart som en intim «klagestrøm» slik Berlant (2008) beskriver, men heller som et sted der medlemmene gir hverandre råd om å søke offentlig hjelp og hvordan bruke hjelpeapparatet – og fremstår dermed som et informasjonsorgan. I lys av Goffman (1974) peker denne aktiviteten mot bestemte innramminger av mannssak, som igjen gjerne kan fortelle noe om hvordan forumets medlemmer forstår de situasjonene de befinner seg i. Så hvilken innramming av mannssaken gir aktiviteten uttrykk for?

4.3 Historier om samværs sabotasje

For Gruppe 1 synes ønsket om politisk, formell lovendring kombinert med hjelp til å endre sin egen situasjon gitt det aktuelle systemet, å prege aktiviteten på flere måter. Dette er formulert eksplisitt i bestemte innlegg og i de ulike diskusjonene i kommentarfeltet, men også som en underliggende diskurs som fremstår toneangivende i måten forumet er organisert på. Et tilbakevendende tema ser altså ut til å være farsrollen og samfunnets holdninger til foreldreskap og barneloven. Et argument som går igjen er hvordan rettsvesenet oppleves som bundet av kjønnsstereotypiske holdninger og praksis, og dermed hindrer likestilling mellom mor og far i barnefordelingssaker. Dette belyser det de anser som en undertrykking av menn. Den sentrale diskursen som gjennomgående kommer til uttrykk i forumet er på denne måten knyttet til en forestilling om marginalisering av menn; der menn ikke blir hørt og at systemet oppleves som urettferdig.

Diskusjonene synes å springe ut av en personlig motivasjon, og Facebook-gruppen fremstår gjerne som et samtaleforum der brukerne lufter erfaringer og frustrasjoner. Flere av de personlige historiene som formidles innad i Gruppe 1 skildrer ulike scener som alle kan sies å være en del av det samme narrative; samlivet har tatt slutt. Han har flyttet ut, og betaler bidrag til barnas mor, som blir boende i familiehjemmet. De klarer ikke å bli enige om en samværsavtale, selv med mekling hos Familievernkontoret. Far ønsker å tilbringe tid sammen med barna, men mor finner gjentatte årsaker til at avtalene må avlyses. Samarbeidet mellom partene er vanskelig, og enkelte skildrer en eks-partner de opplever trekker barna inn i konflikten som et verktøy brukt for å såre dem. Andre spekulerer i hvorvidt barnemoren er økonomisk motivert, og motsier økt samvær for å forhindre at den månedlige summen hun mottar i barnebidrag skal bli redusert. Samtidig kan det altså synes som at disse personlige

erfaringene danner grunnlag for en felles forståelse av hvilke strukturelle forhold som skaper disse problemene. Dette kan ses i lys av det Palczewski (2001, s. 172) omtaler som *safe space*: et trygt rom hvor slike intime, såre historier kan deles uten frykt for fordommer.

Som Korsvik (2014, s. 27-28) skriver, fungerer følelser som en sentral drivkraft bak politisk kamp og handling. Ut ifra dette vokser bestemte symbolsaker. På samme måten som kvinnebevegelsen kjempet for fanesaker som blant annet abort, pornografi og voldtekt (Korsvik, 2014), synes spesielt to kjernesaker å bemerke seg blant brukerne i Gruppe 1: formell endring av barneloven som pålegger delt bosted som juridisk utgangspunkt ved samlivsbrudd, og å belyse såkalt «samværsabotasje» som skjult problem. Samværsabotasje fungerer som en betegnelse på en form for systematisk urett hvor kontakten mellom barnet og den ene forelderen svekkes – gjennom at avtalte samvær gjentatte ganger forhindres uten noe særskilt grunn fra bostedsforelderens (ofte beskrevet som barnemor) side (Pettersen, 2017, s. 10).

Denne meningsdannelsen kan gjerne ses i relasjon til *injustice frames*, eller det Korsvik (2014, s. 27-28) betegner som et «rettferdig harme» som finner sted på grasrotnivå; gjennom å beskrive forholdene «de er misfornøyd med som 'urettferdig', plasserer de ansvaret hos andre og kan foreslå løsninger». Slik debatten er, har dette utgangspunkt i dagens fortolkning av barneloven og mødre som saboterer samvær. I de tilfeller der foreldrene er uenige om hvem som skal ha foreldreansvaret og hvor barnet skal bo er det, ifølge loven, retten som skal avgjøre saken (Regjeringen, 2019). Forumets medlemmer synes gjennomgående kritiske til denne lovgivningen og rammer den inn på nytt, blant annet med utgangspunkt i forfatter Camilla Pettersen, og hennes bok *Samværsabotasje*.

Argumentasjonen som kommer til syne i gruppen gir også uttrykk for at barneloven er et område flere av brukerne har mye kunnskap om. Til tross for at Lov om Barn og foreldres (Barneloven) intensjon er god, indikerer holdningene i forumet at loven også systematisk undergraves av ulike forhold: 1) Samværsabotasje beskrives som et underkommunisert problem, 2) slik loven fremgår i dag er ikke det ikke et reelt økonomisk grunnlag for å gjennomføre delt fast bosted for folk flest 3) og rettsapparatet undergraver intensjonen ved å ha en praksis som kun anbefaler delt bosted ved lavt konfliktnivå. Det gjennomgående u-utalte problemet i gruppen er at barnemor saboterer samværsretten. Dette strider imot barnets rettigheter – som fungerer som et prinsipp for hvorfor det er viktig å sette dette på dagsorden.

Aktiviteten som finner sted i forumet danner en argumentasjon som deler denne tematikken inn i to hovedkategorier: en synliggjøring av problemet gjennom egne, personlige erfaringer og dokumentasjon av behovet for politisk lovendring. På denne måten illustrerer

disse historiene betydningen av det å være en god far for barna, og plasserer samværs sabotasje som en tydelig politisk innramming.

4.4 Debatten om «Barnets beste»

Det kan altså argumenteres for at Gruppe 1 rammer inn mannssaken som en rettighetssak, knyttet til fedres rettigheter og mors sabotering av disse, med loven i hånd. En slik innramming minner om trekk ved den amerikanske mannskampen, og for eksempel Kimmel (2017) har påpekt at rettighetsdiskursen preger The Father's Rights Movement. Samtidig er det også tydelig at Gruppe 1 forholder seg til en norsk samfunnskontekst, som synes å være mer orientert mot lovgivning og politikk. Et resultat av dette er at debatten handler i mindre grad om menns individuelle rettigheter. Ifølge Kimmel (2017, s. 154) knyttes menns rettigheter til å være fedre – og et oppdemmet sinne knyttet til å bli frarøvet denne rettigheten etter bruddet med barnemoren. Basert på aktiviteten som kommer til uttrykk i Gruppe 1, kan det argumenteres for at marginaliseringen av fedre fremstilles i større grad som et *samfunnsproblem* og et spørsmål om *barns rettigheter* som svekket – heller enn fedres. Dette underbygges gjerne av måten brukerne deler artikler med titler som «Barns rettigheter er underordnet i regjeringens politikk» (Pettersen, 2018a) og «Barna Bufdir svikter» (Torgersen, 2017), og et intervju i Nettavisen med en far som forteller at han «følte jeg måtte bevise at barnet mitt trengte en pappa» (Nilsen, 2017).

Flere av samtalene i Gruppe 1 gir også uttrykk for det samme sinnet, sorgen og maktesløsheten som Kimmel har beskrevet, og det forekommer en til dels fiendtlig innstilt holdning, preget av en mistillit til mødre og kvinner – men dette gjelder et fåtall av brukerne og er ikke noe organisasjonen gir uttrykk for. Dette synliggjør gjerne også en annen form for åpenhet om følelser knyttet til tap av omsorg og nærhet til barnet enn hvordan den amerikanske farsrettsbevegelsen beskrives, og en tydeligere kanalisering av sinnet mot systemet, mer enn kvinner. Dette tyder igjen på uttrykk for en større forståelse for hvor skoen trykker.

Sinnet rettes i Gruppe 1 mot trygdeordninger, barnefordelingspolitikken, familiedomstolene og det de opplever som partiske sakkyndige, men måten diskursen rammes inn på er i stor grad knyttet til en argumentasjon om hva som er til «barnets beste». Med dette knyttes argumentet for delt bosted som utgangspunkt i loven i større grad til barnas behov enn til fedres rettigheter. Det kan her nevnes at det amerikanske rettssystemet er organisert på en annen måte enn det norske, noe som gjerne underbygger en større orientering mot individuelle

rettigheter. Holdningene som kommer til syne i Gruppe 1 gir uttrykk for at både selve organisasjonen, så vel som den generelle tonen i Facebook-forumet som helhet, ser både seg selv og barnemoren som en ressurs og etterlyser dermed en større grad av likestilt foreldreskap enn det som i dag beskrives som tilfellet. Det henvises blant annet til nyhetsartikler og kronikker om forskning gjort på fars rolle og betydning for barnas oppvekst og utvikling, og instanser som for eksempel Bufdir kritiseres for å ikke ønske å lovfeste en anbefaling om delt bosted som Barnelovens utgangspunkt. Dette er også i tråd med Camilla Pettersen (2018b), som understreker at samværssabotasje både er et sosialt problem og et folkehelseproblem. Hun skriver at 42.000 barn ikke har månedlig kontakt med sine fedre; et tall som forøvrig dukker opp og poengteres ved flere anledninger i Facebook-gruppen. Hun henviser til funn som for eksempel indikerer at barn ved delt bosted har bedre psykisk helse og at skilsmisse-gutter som ser lite til den ene forelderen siktes i tidligere alder for lovbrudd, og gjerne også av en mer alvorlig karakter.

Argumentet om barnas fremtid kan også sies å underbygge at Gruppe 1 i mindre grad er forankret i en individuell rettighetsdiskurs. Det dreier seg snarere om det kollektive og en felles fremtid. Barnas fremtid gjøres til et samfunnsproblem; en argumentasjon vi gjerne finner igjen hos for eksempel miljøbevegelsen, og plasserer dermed problemet inn i en moralsk ramme som inviterer til en kollektiv ansvarsfølelse. En slik innramming kan minne om 1970-tallets mannsbevegelse, hvor menn organiserte seg for å bidra til endringer på både et personlig, så vel som på et samfunnsmessig plan (Breivik, 2013). Der de i tråd med kvinnebevegelsen mente det var det kollektives ansvar å løfte kvinnen, gir Gruppe 1 uttrykk for at det er samfunnets felles ansvar å ivareta barns rettigheter.

I tillegg kan det se ut til at diskursen er mindre tydelig kjønnet enn for eksempel farsdebattene Kimmel beskriver. Der det i USA råder en bekymring for landets faderløse sønner, og hvordan en kvinne ikke er i stand til å oppdra sin sønn på en måte som loser ham trygt gjennom utviklingen fra gutt til mann (Kimmel, 2017), synes fremstillingen av farskapet å være mindre kjønnet i Gruppe 1. Brukerne henviser stort sett til «barna», og dette noe mytiske forholdet mellom far og sønn fremstår derfor ikke like fremtredende. Fokuset i Gruppe 1 retter seg snarere mot menn som gode foreldre, et kollektivt ansvar for barnas fremtid, og hvordan mannlighet også kan implisere feminine egenskaper.

4.5 «Den gode far» – en reforhandling av mannsidentiteten

Flere av samtalene som finner sted i forumet kan likevel sies å dreie seg om en definering av farsidentiteten. Dette kommer både til uttrykk gjennom måten brukerne skildrer erfaringer tilknyttet barnefordeling og det å være en samværsforelder, samt i hvordan de poster nyhetssaker og blogginnlegg som omhandler foreldreskap fra fedres perspektiv, med overskrifter som «A dad is not a babysitter or a helper. He's a parent» (Toalson, 2016) og «Alt var parat: Samværfar må forklare søn at mor sier nej til charterferie» (Harder, 2018). Flere benytter også anledningen til å ytre sin takknemlighet over en vellykket helg sammen med barna. En av brukerne forteller for eksempel om barn som var glade over å se sin far, hvilke felles opplevelser som preget samværet og hvordan barna helst ville bli igjen etter at samværet var over for denne gang. En stadfestelse av farsidentiteten kommer også til uttrykk gjennom hvilke tema som *ikke* diskuteres, eller saker som deles og diskuteres i mindre grad.

For eksempel synes ikke barnløshet å være et sentralt tema i Gruppe 1. Debatten om «menn som ingen vil ha» og utenforskap (Kjøs, 2018) har ikke ført til store diskusjoner. I den grad temaet har forekommet, knyttes gjerne diskursen om barnløshet for enkelte brukere heller i større grad til svakhetene i den rådende barnefordelingspolitikken. Et av medlemmene uttrykte at systemet er så «pro mor» at noen menn får inntrykk av at for mange menn er det for risikabelt å få barn. Dette kan gjerne underbygge Gruppe 1 som et forum for menn *med* barn, og at forumet i stor grad fungerer som en farsgruppe – snarere enn en mannsgruppe.

På denne måten kan dette leses som en videreføring av den tidlige mannebevegelsens myke mannsideal. Dette mannsidealet kan minne om Bridges og Pascoes (2014) beskrivelser av hybrid maskulinitet. Denne formen for maskulinitet inkorporerer feminine trekk, og barneomsorg assosieres ofte med noe mykt og feminint. I Gruppe 1 fremstilles relasjonen mellom far og barn som svært positiv, sunn og god, selv om den ofte er knyttet til etter skilsmisse. Dette kan minne om Kimmel og Kaufmans (1993, s. 7) observasjoner, som skriver at «it is through the social practices of parenting that men may connect with the emotional qualities they have rejected in real life – nurturing, compassion, emotional responsiveness, caring». De hevder altså at farskapet er blitt en måte å gi uttrykk for feminine verdier, der det kan være vanskeligere å uttrykke dette gjennom andre arenaer. En observasjon som gjør seg gjeldende er søken etter en status og anerkjennelse i det som tradisjonelt er tilknyttet hjemmesfæren.

At Gruppe 1 finner sin plass i hjemmesfæren kan sies å stå i kontrast til forestillingen om tradisjonell maskulinitet, som har en sterk forankring i lønnsarbeid, mannlig frihet og selvstyre. Behnke og Meuser (2012, s. 131) argumenterer for at forestillingen om involvert farskap på denne måten også bringer med seg en reforhandling av etablerte posisjoner og maktrelasjoner innenfor familiesfæren. Selv om dette tradisjonelt er et område dominert av kvinner, så finnes det menn som ønsker å ta større del i hjemmesfæren og tradisjonelle kvinneroller. Dette kommer tydelig til uttrykk i gruppen. Fedrene beskriver alt fra savn og lengsel etter mer kontakt med barna, henvisning til blogger dedikert til inspirasjon for fedre i pappaperm og behovet for å bygge et sosialt fellesskap i permisjonsperioden, til å etterspørre tips til hvordan lage gode, fristende matpakker. De ønsker en større del av ansvaret enn de får anledning til av kvinner, som ser dette som sitt domene. Dette kan videre relateres til rammen, eller tanken om den gode far; det er kvinnen, advokater og sakkyndige som setter premissene for hvorvidt han gis lov til å praktisere involvert farskap. De ønsker mer tid med sine egne barn, men blir fortalt at det ikke er opp til dem å bestemme noe slikt.

4.6 Barnebidragsmodellens rolle i diskursen

Samtaler om økonomi kommer ofte til uttrykk i forumet. I Gruppe 1 er barnebidragsordningen et betent tema, hvor brukere beskriver en ordning som oppleves urettferdig og lett å utnytte. Brukerne setter for eksempel opp regnestykker som illustrerer en skeivhet i deres egen og ekskonas økonomi etter at mor har mottatt barnebidrag og andre offentlige stønader. Denne typen innlegg mottar ofte stor respons. En av brukerne postet for eksempel en detaljert beregning hvor han redegjorde for hvordan hans bidrag også gikk med til å finansiere eks-kona og hennes nye samboer. En annen bruker la ut et langt innlegg hvor han fortalte at han hadde henvendt seg til Nav med klage om hvordan barnets mor hadde oppgitt uriktig inntekt, og at beregningen av barnebidraget derfor var utregnet på feilaktig grunnlag. Her kritiseres et system der han ikke blir hørt, som han beskriver som et tillitsbasert apparat hvor all makt ligger i hendene på bidragsmottaker. Tråden genererte 36 *likes*, som i hovedsak besto av emosjonssymboler som uttrykte sorg eller sinne, samt 22 kommentarer hvor andre medlemmer delte lignende erfaringer eller ga uttrykk for støtte og sympati. I lys av dette kan det tenkes at denne formen for identitetspolitiske diskurser også oppstår i tilknytning til økonomiske utfordringer.

I gruppen blir farssaken innrammet som et økonomisk spørsmål. Økonomi synes også å være et viktig poeng for Camilla Pettersens analyser, og hun blir dermed en sentral stemme som

forumets medlemmer refererer til i sine analyser. Som Pettersen (2017, s. 21) skriver, vil et samlivsbrudd gjerne ha både sosiale og økonomiske konsekvenser for de involverte, og at dette kan gi grunnlag for konflikt. Hun argumenterer for at barnets bosted er sterkt tilknyttet økonomi. Pengene følger barnet, og Pettersen mener at motstanden mot å praktisere delt bosted derfor kan være økonomisk motivert; ved en slik løsning vil ikke den som ellers ville hatt status som hovedomsorgsgiver (ofte mor) kunne motta barnetrygd og andre stønader fra det offentlige alene. Tall fra Statistisk sentralbyrå (2015) underbygger gjerne dette, og viser at klassebakgrunn er en sentral faktor i måten foreldre organiserer seg etter skilsmisse. I en rapport fra 2015 kommer det frem at det er høyere middelklasse, familier med god råd, som oftest praktiserer delt bosted. Dette gir gjerne uttrykk for at barneloven i praksis er en lov for eliten, noe som undergraver enkeltes mulighet for å være en god far. Dermed kan også disse samtalene gjerne plasseres i en politisk ramme som ikke bare handler om kjønn, men også innbefatter klasse, ved å også sette fokus på det økonomiske aspektet ved samlivsbrudd.

5 Analyse av dybdeintervjuene: Gruppe 1

Jeg vil i dette kapittelet se nærmere på hvordan informantene selv snakker om og tillegger mening til sin aktivitet og deltakelse i Gruppe 1. I det følgende vil jeg undersøke hvorfor de engasjerer seg og hvilket utbytte informantene har av deltakelsen i forumet. Jeg har snakket med tre menn fra Facebook-gruppen, som jeg videre vil omtale som «Rasmus», «Oscar» og «Lasse». Rasmus er en far i førtiårene. Han oppgir at han er singel og har en grad fra universitetet. Oscar er en separert far i femtiårene, som forteller at han arbeider i offentlig sektor og har høyskoleutdanning. Lasse er i trettiårene og har yrkesfaglig utdanning. Han forteller han er nylig gift, og har barn sammen med en tidligere kjæreste.

5.1 En personlig motivasjon

Informantene jeg har snakket med fra Gruppe 1 gir en nokså lik fremstilling av sitt engasjement, sin deltakelse, og årsaken til at de engasjerer seg. De gir alle uttrykk for at deltakelsen er motivert ut fra et samfunnsengasjement, og at dette engasjementet er knyttet til manglende likestilling av foreldre. Alle gir også uttrykk for at deres engasjement er personlig motivert. De fleste beskriver en personlig opplevelse med samværproblematikk som årsaken til at de er med i Facebook-forumet. Informanten Rasmus sier for eksempel at han fant Gruppe 1 for om lag fire år siden, da han søkte etter informasjon og råd på nettet etter at forholdet med kjæresten tok slutt, og det oppsto en konflikt rundt samvær med sønnen. Rasmus beskriver farsorganisasjonen som en viktig støtte under samværskonflikten, en sak som etterhvert ble avgjort gjennom en rettsprosess. Han befant seg da i en situasjon der han følte seg rådløs og alene, sier han, og i intervjuet beskriver han mangelen på informasjon om hva han skulle gjøre i en situasjon der han ikke følte seg hørt, etter et samlivsbrudd:

[J]eg var ganske oppgitt fordi jeg følte jeg ble fullstendig overkjørt av da henne, av systemet og av liksom alt...det var jo liksom ingen som hadde forståelse for min situasjon, da...som jeg var i. [...] så da tenkte jeg at...jeg følte at jeg trengte noen jeg på en måte...jeg kunne sparre med og utveksle informasjon med og også protestere sammen med, da.

Denne typen fortellinger går igjen i intervjuene og synes å utgjøre et felles utgangspunkt for engasjementet. At gruppen representerer et fellesskap er fremtredende i samtalen med

informantene, og noe går igjen: både gjennom refleksjoner omkring sitt eget engasjement, så vel som måten de stiller seg til andre menns forhold til mannsak og engasjement, forteller de at de ikke bare fant informasjonen de søkte, men også et fellesskap av menn med erfaringer som lignet deres egne – et fellesskap de kunne «protestere sammen med». De fant likesinnede, hvor de kunne diskutere sin situasjon og de forholdene som preget denne.

5.2 Politikk og fellesskap: det personlige er politisk?

Jeg ble overrasket over at alle de tre informantene tydelig presenterte seg som politisk aktive, ettersom mitt inntrykk etter å ha lest om mannsaktivisme på nett var at denne aktivismen hovedsakelig preges av fraværet av politiske horisonter (Ging, 2017). Her møtte jeg snarere tre menn som alle syntes å knytte politisk engasjement og opptatthet av samfunnsspørsmål tett til sin identitet. Da jeg møtte informanten Oscar var han for eksempel tydelig stolt av sitt engasjement. Han pekte mot partilogoen på T-skjorten i det vi aktiverer webkamera til samtalen vår, smilte bredt og sa:

Som du ser har jeg litt politisk engasjement her.

Han beskriver seg selv som en mann med «mange jern i ilden», gjennom for eksempel flere politiske verv. I likhet med de to andre informantene, fremstiller Oscar sitt engasjement som noe positivt og noe han er stolt over; han forteller at i tillegg til å engasjere seg for menn og fedre, arbeider han også aktivt mot både ensomhet og rasisme. Han er imidlertid ikke betalende medlem av organisasjonen.

Både Oscar og Rasmus er delaktige i ulike engasjement utover Facebook-engasjementet i forumet. De beskriver dessuten engasjementet i gruppen som noe som har styrket deres selvforståelse som politisk engasjerte, og fungert som en plattform for videre, bredere engasjement utenfor Facebook-forumet. Informanten Lasse gir uttrykk for at gruppen var det som gjorde at han fikk øynene opp for at hans problem var politisk. Lasse forteller at:

[J]eg ble egentlig opptatt av alt dette her da det gikk galt for meg. Før det [...] Jeg tenker det er veldig vanlig for de fleste, at når man lever i sin lille boble, så tenker man ikke på alt det andre som skjer rundt omkring. Man er faktisk ikke klar over det. Og det kan hende at en kompis faktisk kommer og sier til deg at han har det så fælt og ditten og datten, men man tenker kanskje at det er et engangstilfelle. Sant, for det er en kompis og du hører det ikke overalt, ikke sant.

Lasse forteller åpenhjertig om sin erfaring med samværs sabotasje og hvordan forholdet til eks-kjæresten har vært preget av konflikt, ofte tilknyttet bidrag. Han har fulgt Gruppe 1 i omlag to år, men er ikke betalende medlem av selve organisasjonen. Han begrunner dette med at han heller velger å diskutere temaet på Facebook, eller med venner og andre personer i sitt eget nettverk.

Rasmus forteller at etter par måneders tid i Facebook-gruppen bestemte han seg for å også bli betalende medlem. Han har ikke et bevisst forhold til når han selv begynte å publisere innlegg, legge igjen kommentarer og ta del i diskusjonen på nett, men forteller at han nokså snart engasjerte seg i organisasjonens offline-aktiviteter:

Det som jeg gjorde først, var at jeg kom... jeg bare våget meg med på disse aktørene og så turte jeg ikke å snakke med noen. Og så gikk det et par dager, og så turte jeg å snakke med noen og så begynte jeg å holde plakater og sånn... og så ja. Til slutt begynte jeg å holde appell da saken min liksom var ferdig da.

I starten brukte Rasmus mye tid på å følge samtaleene som fant sted inne i gruppen, men han forteller at han etterhvert engasjerte seg mer i organisasjonsarbeidet utenfor Facebook. Dette vitner om at Rasmus opplever forumet og organisasjonen som en del av et meningsskapende og bevisstgjørende fellesskap. Gjennom engasjementet i foreningen har han stiftet bekjentskap med flere han anser som gode venner, mennesker han har hjulpet og som også har gitt sin støtte til ham, mennesker som deler en felles skjebne med systemet. Dette er bekjentskap han også omgås på fritiden, har vært på kurs sammen med, drukket øl sammen med og mennesker han forteller han pleier kontakten med gjennom å også finne på felles aktiviteter sammen med barna. Rasmus sitt politiske engasjement er fokusert på barnefordeling, og han forklarer at målsetningen er ønsket om å endre barneloven og likestillingsloven:

[...]Få til en ordentlig likestillingslov som sier at menn og kvinner skal være like uansett, at de skal ha like rettigheter uansett, da. Og endre barneloven sånn at liksom [...]mor og far ikke er konkurrenter, men de skal være likestilte også etter samlivsbrudd [...].

Til tross for at de også følger tilsvarende Facebook-grupper knyttet til farskapssak og likestilling, synes det å være gjennomgående for informantene at de er mer opptatt av offline-aktivitet, og at Facebook-gruppen er en viktig arena for å planlegge og organisere denne typen aktiviteter, enn å delta i diskusjoner på nett – som for eksempel å planlegge arrangement for å markere den internasjonale mannsdagen. Dette kommer tydelig frem hos for eksempel Rasmus:

Men jeg tenker at det er viktig at den Facebook-gruppen er der da, men liksom, det er også viktig at man gjør andre ting. I begynnelsen så var det jo ikke så mange medlemmer da, da jeg kom inn var det omtrent 200 medlemmer da. Og så...for det meste da [...] av ikke-betalende medlemmer, så er det 3400-og noe. Så hvis det er diskusjoner der inne, så er det mange andre som også kan ta ballen. Da kan man trekke seg litt tilbake og gjøre de tingene som man liksom er god på, da.

For Rasmus har altså forumet blitt en plattform for et videre, bredere engasjement, i form av offentlig debatt og markeringer. Han gir uttrykk for at aktiviteten i starten var preget av en større spontanitet. Han ønsker at engasjementet skal sette politiske avtrykk, og betrakter Facebook-gruppen som en sentral komponent – og kanskje et sted å begynne?

En annen gjennomgående observasjon er at informantene i stor grad kan sies å omtale sitt engasjement som politisk, mer enn bare personlig. De vil ikke bare oppnå ting i egne liv, men ivrer for en politisk endring. For Oscar handler det om å sette gutter og menns likestillingsutfordringer på dagsorden, noe han plasserer i et samfunnsperspektiv og som en moralsk plikt:

Jeg har vel alltid vært opptatt av barn og ungdom. Det er de som er fremtiden, og de må vi ta vare på...på best mulig måte...men når jeg ser at de ikke blir tatt vare på best mulig måte da...da må man korrigere.

Lasse, til forskjell fra de to andre informantene, engasjerer seg utelukkende gjennom Facebook. Likevel ser han bredere politisk engasjement som veldig viktig, og ser det som en forutsetning for politisk endring, men føler at han selv ikke er i stand til å gjøre det. Han unnskylder seg fra bredere sosialt og politisk engasjement ved å fortelle at han selv mener han ikke er så flink til å artikulere seg:

Det er jo litt dumt, for hvis alle tenker sånn så blir det jo ikke noe av det. Så vi trenger jo noen som gjør det. Jeg vet bare ikke om det er meg. Jeg tror ikke jeg har tid eller styrke eller...ja, er intellektuell nok til å være med å lede eller pushe en sånn sak [...] Hvis jeg blir møtt med argumenter, så er jeg kanskje litt dårlig til å svare for meg av og til.

Det kan synes som at informantene skiller kvalitativt mellom det å engasjere seg på Facebook og samfunnsengasjement i mer tradisjonelle former. Det kommer ikke eksplisitt frem av datamaterialet hva de legger i forskjellene, men dette kan likevel gi en indikasjon om hva informantene mener er viktig – så vel som hvordan de forstår politisk handling. Slik

eksempelvis Lasse formulerer det, gir han imidlertid også uttrykk for at «ordentlig» politisk engasjement har høyere terskel for deltakelse.

Den opplevde manglende artikuleringsevnen forklarer Lasse som en følge av at han er del av det han omtaler som arbeiderklassen. Lignende klassebasert argumentasjon forekommer ikke hos de øvrige informantene, men Lasse imidlertid den eneste av informantene som oppgir en yrkesfagbakgrunn som ikke er akademisk. Samtidig utelukker han ikke et fremtidig engasjement, noe som kan ses i lys av Enjolras (2013, s. 99-100), som mener Facebook kan generere videre engasjement, men også engasjere dem som ikke er politisk aktive for øvrig. Lasse nyanserer selv dette ved å påpeke at farskapssak er et diskusjonstema på arbeidsplassen, og at han har gitt støtte og råd til kollegaer som har ringt ham i det Lasse beskriver som desperasjon, i tillegg til at han opplyser at flere av hans venner er politisk aktive.

Det er i datamaterialet ikke grunnlag for å undersøke nærmere hvordan informantene forstår klasse eller om de er opptatt av denne problematikken, men for Lasse synes klasse å fortrinnsvis handle om artikuleringsevne og graden av en teoripreget høyere utdanning. Denne argumentasjonen kan imidlertid gi gjenklang i måten Breivik (2013, s. 166) beskriver pådriverne for 1970-tallets mannsbevegelse, som «hovedsakelig urbane, akademiske menn med en liberal eller venstreorientert politisk orientering». I lys av digitaliseringen, kan det tenkes at sosiale medier som Facebook har gjort det lettere for flere å delta. Dette kan knyttes til Habermas (1991), som nettopp ser tilgjengelighet som et viktig kriterium for offentligheten.

Som vi har sett i analysen av Gruppe 1 er økonomi og økonomiske bekymringer et gjennomgående tema i forumet, og farsaken rammes ofte inn som en sak som også handler om økonomisk rettferdighet.

5.3 Systemkritikk

I løpet av intervju samtalen ga informantene uttrykk for klare forestillinger om hvordan fedres rettigheter i barnefordelingstvister kan sikres, og potensiale for konflikter og systemmisbruk reduseres. Det fremstår som gjennomgående at de retter sin misnøye mot det de forstår som systematisk og systemisk urettferdighet. Rasmus vektlegger blant annet hvordan dagens lovverk fører til en økning av foreldretvister i domstolene, noe som igjen bidrar til ulikhet og mer konkurranse når samlivet mellom mor og far tar slutt. En lovendring vil, ifølge Rasmus, også resultere i en endring av holdninger:

[D]et er derfor jeg ikke har så mye tro på holdningskampanjer og sånn, ikke sant, fordi det blir så ovenfra og ned. Men hvis man endrer loven, så endrer også ofte folks holdninger seg [...] det er ikke noe sånn hvis man saboterer omsorgen, det er ikke noe sosialt stigma over det. Man kan bare si sånn der «han gadd ikke å være far», liksom [...] men liksom hvis loven endrer seg sånn at man liksom fikk plikt til å samarbeide, eh, med den du får barn med da, så vil jo etterhvert folks holdninger også etterhvert endre seg.

Dette vitner om en politisk sak som henger sammen med en gitt systemanalyse. Denne systemforståelsen knyttes videre til en kjønnsanalyse, der mødre tiltenkes visse omsorgsevner i kraft av å være kvinner. Rasmus opplever at lovverk og system ikke fungerer så rettferdig som det bør være, og at dette er noe folk, eller majoriteten, ikke har forstått. Han mener derfor at gjennom å endre loven så vil en også endre holdninger. Med henvisninger til politiske partier, fagforeninger og universitetsmiljøet rundt Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, beskriver Rasmus både en institusjonell og intellektuell kritikk som danner en særskilt kosmologi – en idé om at systemet er innrettet slik at menn ikke skal få tilgang til barn etter skilsmisse.

Dette får støtte hos de øvrige informantene, som trekker frem at det ikke finnes noen sanksjoner dersom man misbruker eller utnytter systemet – som tross alt er ment for å sikre et rettferdig utgangspunkt for både foreldre og barn etter samlivsbrudd. Også Lasse gir uttrykk for at det kreves formelle politiske vedtak for å sikre likestilling mellom foreldre. Han spør seg:

Ungen din setter ikke mer pris på mamma enn det han gjør på pappa, så hvorfor skal staten gjøre det? Hvorfor skal staten gå inn og regulere at mor er viktigere enn far?

For Lasse er for eksempel bidragsmodellen en sentral del av systemsvikten, og han forteller at før man begynner å tenke på likestilling i barnefordelingssaker, mener han at bidragsmodellen må endres. Han forklarer at dagens modell og dens intensjon er et godt initiativ, men at den også stimulerer til ulikhet og sabotasje av samvær:

[D]et mener alt godt, men det er åpent for misbruk hos den forelderen som sitter med ungene. Fordi den forelderen som sitter med ungene vil da få mer penger hvis faren får se ungene mindre, eller moren får se ungene mindre. Men nå er det jo sånn at...var det 90% av tilfellene så er det jo mor som sitter med ungene hjemme? Og dette blir så misbrukt [...] og jeg merker det godt, det å ikke få lov til å se barna sine mer fordi det ligger en økonomisk...eh, et økonomisk ønske bak det.

Informantene synes å være enig i at systemet er anti-menn; det er systemet som gjør at menn ikke får delt foreldrerett. Også Oscar tegner et bilde av foreldreskap i konflikt, der lovverket

marginaliserer fedre og fremmedgjør dem fra sine barn, og trekker frem Camilla Pettersens bok *Samværs sabotasje* (2017) som et viktig bidrag som synliggjør denne systemsvikten. Informantene gir uttrykk for at menns likestillingsutfordringer oppleves som marginalisert i dagens samfunn, og de gir uttrykk for at systemet behandler menn og kvinner ulikt med utgangspunkt i kjønnede fordommer.

5.4 Mediekritikk

Informantene vender flere ganger tilbake til det som kan omtales som mediernes makt og samfunnsoppdrag. Dette er noe som kommer til syne allerede i den innledende delen av intervjuetsamtalen, hvor Rasmus uttrykker glede eller en form for takknemlighet over at det kan rettes fokus mot fedres sak:

[...] ting begynner jo ofte med masteroppgaver og doktoroppgaver, og så kommer det litt mer ut i media.

Dette indikerer en tro på offentligheten som en arena der problemer luftes og løses. For informantene blir også mediene et uttrykk for dette. Lasse sier at han tror kriteriet for å bli hørt også innebærer å komme til orde i den brede medieoffentligheten:

Det må tas ordentlig opp i media. Det hjelper ikke med en sideartikkel eller leserinnlegg [...] Det må rett og slett profileres...ikke bare én plass, men alle store medieoppslag [...] for hvis det kommer opp dit, så tror jeg de kan gjøre stor effekt.

For at et slikt mediegjennomslag skal være mulig, mener for eksempel Oscar at det kreves både gode skribenter og intervjuobjekter:

[D]et vi mangler det er jo menn som tør å stå frem med hele sin sak, for vi menn er veldig engstelige for at det også skal skade barna våre.

Mediene tilskrives imidlertid en dobbelt rolle; de er en del av problemet, så vel som løsningen – en nøkkel til politisk gjennomslag er mediernes dagsorden. Informantene gir uttrykk for at mediene både reproducerer et bilde av at kvinner og mødre er viktigst, samtidig som de ser det å komme gjennom i mediene som viktig for å få utfordret dette bildet. Rasmus antyder for eksempel en oppgitthet over de etablerte nyhetsmediene, som han beskriver som «mannsskeptiske»; der mediene i det hele tatt omtaler mannrollen, er som regel dette et negativt eller kritisk vinklet bilde av menn og mannrollen, og ikke deres utfordringer:

Fordi jeg mener jo da at media er, det som er min oppfatning, er at media er veldig sånn [...] altså, mannskeptisk og også til tider mannsfiendtlig, ikke sant, fordi de ikke vil fokusere på de viktige sakene som menn står overfor, da, sånn som gutters frafall i skolen, delt omsorg, selvmordsstatistikken blant menn og sånn, ikke sant.

Resonnementet gir uttrykk for en idé om at mediene har et bevisst fokus som utelukker enkelte saker, og at dette skyldes en underliggende kritisk eller neglisjerende holdning fra mediens side der menn og mannssak blir feilrepresentert. Rasmus mener at pressen ikke oppfyller sin demokratiske og moralske plikt. Likestilling av foreldre og andre kjønnede urettferdighetsforhold som rammer menn i samfunnet, oppleves som undertrykte temaer og synspunkter. Dette kan knyttes til opplevelser av representasjon i mediene, der menns likestillingsutfordringer ikke reflekteres.

Rasmus' kritikk av mediens uvillighet kan også anses som en forlengelse av hans systemkritikk der mangelen på representasjon, eller feilrepresentasjon, videre knyttes til en kritikk av eliter. Her forstått som både politiske partier og kvinnebevegelsen. Denne formen for kritikk kan forstås som en form for populistisk mediekritikk, som ofte preges av en opplevelse av et motsetningsforhold eller en interessekonflikt mellom folket og eliten (Mudde et al., 2019). Dette kommer til uttrykk gjennom hans skildringer av politikktutforming og «system», men også det som kan tolkes som en beskrivelse av hvilke stemmer som slipper til i den politiske offentligheten. I løpet av samtalen peker Rasmus imidlertid på tre faktorer som definerer problemet:

Det er at menn engasjerer seg ikke, media engasjerer seg ikke...eh, ja, samfunnet engasjerer seg ikke...samfunnet blåser litt i disse tingene her, altså.

I lys av dette tilskriver han Gruppe 1 en sentral funksjon:

[D]et er jo, [...] en slags rekrutteringsbrønn da og en informasjonskanal. Eh...og jeg ser jo liksom at det er veldig mye i...som foregår da, mediebildet forandrer seg, ikke sant. Det er veldig mye som foregår på sosiale medier, både av nyhets og informasjon og engasjement, så jeg tror at dette er kjempeviktig. Som når det var opprør i Egypt og sånn, ikke sant, så var det jo Facebook de brukte for liksom å organisere seg, da [...] jeg mener at det har en...altså sånn internett og sosiale medier har viktig demokratisk funksjon, da. Når...spesielt da, når man ikke slipper til i vanlig media, så...ja. Jeg mener det er kjempeviktig gruppe, da.

Rasmus gir på denne måten uttrykk for å konseptualisere Gruppe 1 som et sted hvor menn kan møtes, som en egen diskursiv arena i tråd med det som beskrives av Fraser og Warner;

informantene betrakter den offentlige debatten og dens premisser som lukket for dem. Facebook-gruppen, derimot, er på menns premisser, men det finnes også kvinner som deltar. Dette indikerer at det i stor grad er saken – mer enn det intime fellesskapet – som er viktig.

Kvinner som er opptatt av mannssak og farskapsrollen anses som velkomne og som viktige støttespillere, da de kan hjelpe dem frem mot det som er formålet: gjennomslag i offentligheten og ny forståelse for sakskomplekset. Rasmus fremhever at en tredjedel av mandsorganisasjonens betalende medlemmer består av kvinner, og berører derved kvinnenes rolle i farskapsaken – slik informantene ser den. Gjennomgående gir informantene uttrykk for at kvinnene har en viktig rolle for farsaken. Dette er emosjonelt viktig for noen, både Rasmus og Oscar gir eksempelvis uttrykk for at det i dette er en anerkjennelse fra medlemmer av det motsatte kjønn av sakens rettmessighet. Oscar forteller at han har vært mer i kontakt med kvinner, gjerne nye ektefeller som er sammen med menn som er i vanskelige farsaker, enn med menn. Dette berører ham:

[N]år en kvinne engasjerer seg for sin manns barn [...] da vekker det følelser i meg, for det er sterkt. Det er jo tross alt stebarna til henne [...] jeg tror ikke det er noe man gjør uten videre.

Han gir på denne måten uttrykk for at rettmessigheten til mennenes krav valideres følelsesmessig av kvinnenes engasjement for den nye ektefellens farskapsrettigheter.

Kvinnenes deltakelse i farsaken har også en retorisk-politisk side, slik flere av informantene ser det. Oscar gir for eksempel eksplisitt uttrykk for at den «politisk ukorrekte» farsaken må frontes av en ukonvensjonell politiker, som helst er en kvinne. Det at kvinner er med gir legitimitet til gruppen i møte med den store offentligheten – det er en retorisk styrke og nødvendig for å få gjennomslag i media og i politiske sammenhenger. Kvinnene beundres også for deres evne til å organisere seg og systematisk arbeide for sine rettigheter. Det står i sterk kontrast til skuffelsen Rasmus føler over «gutta», som han mener ofte bare avreagerer frustrasjonen sin, og ikke stiller opp for saken ved mer systematisk organisasjonsdannelse.

5.5 «Hvor er gutta?»

Informantene påpeker at det de beskriver som menns problemer også kan knyttes til en kritikk av hvordan «menn flest» i liten grad engasjerer seg for mannssaken. Lasse gir for eksempel uttrykk for en opplevelse av at menn har vært passive mens kvinner har engasjert seg, og de har latt seg passere:

Før snakka man jo om at verden var mannsdominert, verden var en plass for menn. Der har man egentlig snudd, det har begynt å snu veldig, altså. Det var på et tidspunkt for begge to... og nå tror jeg det har begynt å helle litt i favør mot kvinnene, faktisk. At verden er litt mer for kvinner nå (he-he). Og det kan ha noe å gjøre med at kvinnens marsj, holdt på å si, kvinnesakene, blir skrikt veldig høyt opp. De er veldig ute og skriker åpenlyst om det, og kvinner de...feministiske kvinner og kvinnekampen har vært veldig ute, åpen, alle har fått den med seg. Utallige demonstrasjoner der kvinner har går drastisk til verks for å få oppmerksomhet. De står jo toppløse, ikke sant (He-he), selvfølgelig får de oppmerksomhet da. Eh...mens.. eh, menn har ikke gjort det. Vi har på en måte ikke...vi har liksom sittet litt i baksetet, føler jeg. Vi har på en måte latt ting skje, vi har ikke brydd oss så mye om det.

Rasmus, på sin side, uttrykker en skuffelse over at menn samler seg i det han kaller lukkede, «ungdommelige», «tøysegrupper» på Facebook – fremfor å ta del i konkrete politiske engasjement som gagnar fellesskapet:

[D]u har jo noe som heter Manngruppa Ottar, da, som er en tøysegruppe som har omtrent 50.000 medlemmer [...] hovedproblemet er jo...det er nesten egentlig menn selv, da. Fordi liksom menn, eh, engasjerer seg som en tøysegruppe, men de gidder ikke å gjøre noe politisk for å faktisk forandre på de tingene som er grunnen til at fedre og menn diskrimineres, ikke sant, som er barneloven og likestillingsloven og sånn, da.

Deltakelse i forumet, så vel som selve organisasjonen, forstås i større grad som en legitim og rasjonell politisk aktivitet, og derav noe modent og voksent, mens *Manngruppa Ottar* beskrives som umoden og barnslig. Informantene tar avstand fra *Manngruppa Ottar* ved å beskrive seg som seriøse, samfunnsengasjerte aktører. Som vi senere skal se, kommer dette også til syne gjennom måten de benytter seg av og kommuniserer via Facebook på, noe som også uttrykker en bestemt maskulin posisjon. Dette kan ses som en forhandling av mannsrollen og det å ta avstand fra en bestemt type maskulinitet. Gjennom sine betraktningen vektlegger for eksempel Rasmus handlekraft, ansvar, og det å være en god rollemodell.

Ifølge Rasmus er imidlertid menn mindre tilbøyelige til å organisere seg enn kvinner, og han knytter dette til en kritikk av mannsrollen, og hvordan dette hindrer menn fra å vise seg svake og sårbare:

Menn skal ikke klage, ikke sant. De skal bare bite i det sure eplet og ta det som en mann, ikke sant. Så blir det kanskje sånn, liksom, at menn avreagerer med sånne tøysegrupper og sånn, ikke sant.

Rasmus gir imidlertid også en annen forklaring på mennenes fravær. Han gir uttrykk for at samfunnets negative syn på fedre, og ikke minst organiserte fedre, er noe som skremmer mange menn bort fra å organisere seg:

[M]ange advokater [...] bruker dette som et negativt punkt. At det stempler liksom [organisasjonen] som ekstremistiske som, eh, kvinnefiendtlige [...] Dommeren vet jo ikke noe om det, ikke sant, så...så da kan det rett og slett bli negativt.

Rasmus gir uttrykk for at han selv har opplevd at hans engasjement i organisasjonen har blitt forsøkt negativt fremstilt. Han mener mange menn dessuten velger å ikke organisere seg fordi de har dominerende eks-kjærester, men at de har vansker for å stå imot dette fordi de ikke klarer å være åpne om egne følelser eller fremstå som svake:

[...] og så er det ofte at de gutta der, som opplever det, er de som kanskje er liksom tøffest i sin omgang med andre menn da, ikke sant. At det blir litt sånn de kan godt hakke på menn, men du tør ikke si noe om kona di hjemme som dominerer fullstendig, ikke sant.

Disse refleksjonene kan gjerne også sies å inngå i en tydelig diskusjon om hva menn skal være, der selve mannsrollen og dens normer utgjør en utfordring – menn organiserer seg ikke på grunn av et bestemt mannsideal som hindrer menn fra å være svake. Dette går igjen i varierende grad på tvers av informantene, men kommer tydeligst til uttrykk hos Rasmus:

Og der har vi også en utfordring, fordi [...] Menn skal være individer utenfor seg selv, og være sin egen lykkes smed og klare seg selv. Og menn skal være konkurransedyr, ikke sant, som skal konkurrere, mens liksom [...] etter Simone de Beauvoir, ikke sant, som klagde over hvorfor kvinner sympatiserte liksom mer med sine menn enn kvinner i andre land, ikke sant, så står kvinner sammen, ikke sant. Ofte på tvers av landegrenser og klasse og sånn, men det gjør i hvert fall ikke menn. Menn bryr seg ikke om andre menn i sitt eget land en gang, de tenker bare på seg selv. Eh, fordi...det er liksom sånn, man føler det litt sånn fra evolusjonen og sånn da, men det er liksom den tradisjonelle mannsrollen som er sånn, da. Og det er liksom kanskje noe av det som jeg tenker at man burde [...] man kunne bli litt mer bevisst på da, som mann.

I samtalen med informantene dreier mye seg rundt manssrollen i dagens samfunn, hvordan den må endre seg, og hvilke problemer dette kan medføre. Her kretser informantenes betraktninger rundt ulike forestillinger. De kritiske til den tradisjonelle manssrollen, og tar til orde for at den blant annet hindrer menn fra å være åpne om følelser. Denne manssrollen hindrer menn fra å vise seg svake sammen, og dermed stå sammen slik kvinner har gjort. Men noen ganger forklares dette også med utgangspunkt i sosiobiologi; som for eksempel mannens konkurranseinstinkt og individualisme. Det er imidlertid uklart om Rasmus, eller de to andre informantene, mener denne rollen er samfunnsskapt eller biologisk forankret.

Rasmus' betraktninger kan gjerne knyttes til en form for mannlig frihet. Den seriøsiteten og friheten som han, så vel som de to andre informantene, beskriver kan knyttes til en bestemt og sentral maskulinitet som Rasmus opplever er under press. Informantene gir uttrykk for dette på forskjellige måter. Jeg tolker det slik at de opplever at friheten til å være far og omsorgsperson er bundet av lovverket, eller «systemet», og at menn, på grunn av en tradisjonell manssrolle, ikke organiserer seg og er åpne, slik kvinner har gjort. Samtidig gir de også uttrykk for at dette er noe menn hindres fra gjennom hvordan systemet forskjellsbehandler menn og kvinner, og ser dem som annenrangs når det kommer til omsorg. En slik tolkning styrkes gjerne av at de i mindre grad knytter denne krisetilstanden til menns stilling i skole og arbeidsliv, men hvordan deres rolle som omsorgspersoner i dag er undergravet. Den tradisjonelle forsørgerrollen som blant andre Peterson (2018) forfekter, synes imidlertid ikke å være noe informantene gir uttrykk for å være opptatt av. Slik sett argumenterer informantene for et manssfrigjøringsprosjekt som minner om kvinnefrigjøring – eller den mer romsligere manssrollen 1970-tallets manssbevegelse kjempet for. Systemet må endres, og manssrollen må bli mer dynamisk. Samtidig handler det også om friheten til å være sårbar, til tross for det å være mann, der normene for manssrollen ikke gir den samme friheten som for kvinner.

Rasmus forklarer for eksempel også «guttas» fravær med noe som kan minne om en grunnleggende identitetsusikkerhet. Dette kan gjerne settes i sammenheng med en mer ideologisk forståelse av maskuliniteten i krise. Rasmus forteller om utfordringene med å skulle være «superpappa», «hjemmemann», «machomann», utfordringene ved å håndtere ulike roller som er vanskelige å «oppfylle» på samme tid, og som han mener er vanskelig for menn, og særlig unge menn, å snakke om. Dette gir gjenklang hos Holter (1989, s. 77), som skriver at en handlingens mann er en mann i konflikt, han er preget av press fra flere hold: fra jobb og arbeidsgiver, og krav fra familie og kone på hjemmebane. Rasmus ser dette problemet med sprikende krav som en følge av krav som kvinner stiller til menn:

[D]et er ofte sånn at manssrollen defineres av kvinner da [...] menn skal leve opp til kvinners forventninger. Det er liksom de forventningene som samfunnet stiller.

Han skildrer med dette en problematikk knyttet til et smalt maskulint handlingsrom. Igjen knyttes dette handlingsrommet hovedsakelig til omsorg, ikke arbeid. I det tradisjonelle samfunnet var mannens rolle knyttet til det å være familieforsørger (Behnke og Meuser, 2012, Beynon, 2002), mens det i dagens samfunn kan sies at kvinner også kan klare denne formen for forsørgerrolle selv. Menns rolle synes å være uklar – og kanskje har de ikke blitt gitt noen klar rolle?

Slik Rasmus gir uttrykk for det, skaper dette menn som ikke er i stand til å organisere seg i møte med et storsamfunn preget av krav til menn formulert av kvinner. Det gir gjenklang med elementer av teorien på dette området, hvor for eksempel Holter (1989, s. 39) i lys av sin undersøkelse fra 1988 fant at kvinners syn i langt større grad enn tidligere preget mannens tanker om familie, likestilling og kjønnsroller. Dette kan knyttes til Mannsrolleutvalgets formål, som blant annet handlet om at menn måtte slutte å «se seg selv i kvinners bilde»; menns frigjøring måtte drives frem av menn selv (Danielsen et al., 2013, s. 322). Informantene gir også uttrykk for et bestemt historisk narrativ der menn har latt ting skje og bare glidd inn i en bestemt rolle uten å endre seg – slik vi har sett for eksempel Lasse beskrive hvordan definisjonsmakten i samfunnet allment har flyttet seg fra menn til kvinner. Informantene skisserer imidlertid ingen løsning på menns manglende handlingsrom, og de snakker heller ikke eksplisitt om hvorvidt dette skaper et spørsmål om hva som er meningen med å være mann.

5.6 Maskulinitetsidealer og farskap

Informantene er alle svært opptatt av farsrollen. De beskriver kravene som stilles til menn i dag som sprikende, og utfordringer med å være «superpappa», «machomann» og «hjemmemann», men alle er opptatt av at det å utvikle en nær relasjon til barna er avgjørende og viktig. Oscar forteller for eksempel at:

Da jeg ble født så hadde jo ikke min far lov til å være på fødestuen [...] Nei, så der har vi kommet veldig mye lenger, og jeg har jo snakket med mine egne barn om hvordan man knytter relasjoner. Jeg har jo såpass mange og såpass varierte fødsler, så det er...er ting som vil prege deg hele tiden. Jeg har jo en datter som blir 18 år om noen dager. Hun fikk tilbringe sine først tre timer der (legger hånden på brystet), og det har preget... [...] Nestemann, han kom ut på helt normal måte [...] Og de to har

jo helt forskjellig tilknytning til oss, helt fra første sekund. Så det er veldig rart hvordan de får den tilknytningen.

Oscar gir uttrykk for at tilknytting mellom barn og foreldre skapes i relasjonen mellom dem, og at tiden etter fødsel er avgjørende. Han anerkjenner her at feminismen og samfunnsendringer har vært viktig for en ny farsrolle; hans far fikk ikke ta del i denne opplevelsen, og fikk ikke en slik tilknytning som mor. Han selv står i en helt annen relasjon – og har utviklet et veldig tett forhold til sine barn. Oscar fortalte i nesten fem minutter om tradisjonelle «feminine trekk» av oppdragelsen, om tett tilstedeværelse fra fødselen av og gjennom assistanse ved amming, som Oscar beskriver som fremskritt for farsrollen, med inngående, personlige eksempler fra sitt eget engasjement. I det samtalen beveget seg bort fra et abstrakt samfunnsperspektiv, og jeg spurte ham nærmere om farsfølelsen og maskulinitet særskilt, dreide imidlertid samtalen seg bort fra amming. Da gjorde Oscar et poeng av at farsrollen har en hardere, trygghetsorientert side:

Jeg kaller meg maskulin i forhold til det [farsrollen]. Jeg kan være macho og jobbe i skogen [...] disse barna mine ha fått spikkekniv da de var tre år, og har vært oppover i trærne. Jeg har flyttet greiner sånn at de har klatret der [...] så får de instruksjoner og læring på en måte som...litt overlevelsesinstinkter som du får frem der.

Her gis det uttrykk for en form for dobbelthet. Oscar anerkjenner far og mors ulike – men likestilte – oppdragerroller, og gir med dette også uttrykk for at den moderne oppdragerrollen både er hard og myk. Også Lasse vektlegger sin egen moderne farsrolle, og ser det som motivasjonen til å engasjere seg i farsaken. Informantene mener altså at tilknytning er viktig, men vektlegger også at foreldre har en komplementær rolle og betydning i barnas liv. Slik kan det argumenteres for at de tilskriver maskuliniteten en viktig rolle i foreldreskapet.

5.7 Gruppe 1 som et forum som «får tause menn i tale»

Ingen av informantene beskriver seg om en del av den «kjernegruppen» som bidrar til aktiviteten i Gruppe 1. De leser, de bekrefter at de er enige gjennom *likes*, men gir sjeldent uttrykk for egne meninger i gruppen. Det kommer tydelig til uttrykk at informantene ikke anser gruppen som et «skravleforum», og dette gjenspeiles i måten de kommuniserer og bruker forumet på. Oscar forteller for eksempel at han ikke er innom forumet daglig, og publiserer heller ingen egne innlegg. Det hender han leser meningsutvekslingen som følger et innlegg dersom han finner det fengende, men estimerer ikke å bruke mye tid da han selv sjeldent deltar

i debatten. Han har i den siste tiden funnet det tilstrekkelig å gi en *like* under innlegg eller synspunkt han støtter. I den grad han legger igjen en kommentar, er dette som oftest resultat av en spontan reaksjon:

Det er nok mer sporadiske...der og da. At jeg opplever ett eller annet, og føler at «nå må jeg svare litt på den kommentaren» [...].

Han liker ikke å inngå i lange meningsutvekslinger, og legger derfor sjeldent igjen kommentarer av en slik karakter at de vil kreve oppfølging:

[D]et fører som regel ikke noe med seg, det...det blir jo bare å gjenta seg selv. Når du har skrevet det femten ganger og svart på...og så leser du oppover og ser at du har sagt det samme tre ganger (he-he). Og da...da er jo hensikten borte, for da er det ikke tilgjengelig for den som leser det heller...for det er for mye av det. Det er lettere å bli sett, tror jeg, hvis man skriver en fyldig og god kommentar der og da.

Måten Oscar velger å kommunisere på, kan tenkes å underbygge det at Gruppe 1 ikke er et diskusjonsforum. Dette kommer også tydelig frem i måten Rasmus beskriver sin egen deltakelse, som bærer sterkt preg av en pragmatisk, organisatorisk tenking. Han gir uttrykk for hvordan Gruppe 1 på mange måter kan fungere som et kontakt- og informasjonspunkt – så vel som et interessefellesskap. For Rasmus har disse innleggene et tydelig formål:

Det er jo på en måte litt sånn forsøk på å bevisstgjøre andre, føler jeg, da, og ting som da ikke kommer så mye frem i vanlig media. Og at vi på en måte [...] fokuserer på de gode nyhetssaker eller hvis det er noen gode innlegg som gjenspeiler vårt verdigrunnlag.

Han forteller at disse innleggene gjelder hovedsakelig saker som berører lovgivingen, barn og fedre, men også generelt nyhetssaker knyttet til hendelser eller områder hvor han mener at menn forskjellsbehandles i samfunnet sammenlignet med kvinner. Han gir ikke uttrykk for at han deltar i gruppen for å småprate. Det kan tyde på at han i forumet anser seg som en representant for organisasjonen, og dermed forholder seg til forumet som en politisk deloffentlighet. Informantene synes å mene at Gruppe 1 har et viktig formål, knyttet til å organisere og aktivisere menn. Oscar gir imidlertid også uttrykk for at gruppen også kan ha et annet sentralt formål:

Jeg tror det er en arena som kan få [...] tause menn i tale.

Han opplever at mange menn har høy terskel for å prate om utfordringene som følger av et samlivsbrudd, og mener at både Facebook-gruppen, så vel som organisasjonen, bidrar til at menn som ikke ellers ville ytret seg tilbys et rom hvor de tør å snakke åpent om disse utfordringene:

Jeg tror det at man ser noen som skriver noe som ligner ens egen situasjon, og at man kan ta kontakt og...at man da har kommunikasjonen der mellom to menn. Jeg tror...at det er det beste som kan skje også, for det er ikke lett...det er ikke på jobben, eller gate eller caféen eller noe sånt noe, de du kan dele sånne historier med.

På denne måten har praten et formål, men det er ikke sentrert rundt underholdning eller «småsnakk». Gruppe 1 beskrives av informantene som en arena der menn som befinner seg i en bestemt situasjon i livet kan møte likesinnede, og forumet tilbyr på denne måten et sted hvor deres stemme kan bli hørt. Denne tankegangen kan minne om måten Warner (2002, s. 119) argumenterer for hvordan motoffentligheter karakteriseres av at de er bevisste på sin underordnede status, og at diskursen ikke nødvendigvis bare behøver å fremstå som alternativ sammenlignet med en mer dominant kulturell horisont, «but one that in other contexts would be regarded with hostility or with a sense of indecorousness». Lasse sier for eksempel at han opplever likestilling mellom menn og kvinner som et tabulagt område på andre offentlige arenaer:

[J]eg tror det er litt tabu av og til å snakke om det ute, hvis man ikke er sikker på at man får støtte. Det er veldig mange som ikke tør å si sin egen mening for at de vet at de kanskje går litt mot strømmen [...] jeg kan aldri huske å ha hørt snakk om likestilling på en café, for eksempel.

Han gir uttrykk for at han tror at dette derfor er noe menn helst snakker om på Internett, men presiserer at han selv ikke er redd for å diskutere tema som likestilling og barnefordeling offentlig. Lasse gir imidlertid uttrykk for at når han ytrer seg om disse sakene på Facebook, velger han heller å publisere sine innlegg i en annen, mindre gruppe han opplever som mer intim og personlig:

[J]eg føler [Gruppe 1] er for generell [...] altså alt med likestilling, foreldre, eh, far...mannsrollen, kjønnsrollefordelingen, mens den andre siden [...] er littegrann...rettet mot akkurat de problemene som jeg har, så jeg tenker at selv om det er et mye mindre forum, så vil jeg tro at de fleste som leser saken er littegrann mer personlig involvert i disse typer saker enn [Gruppe 1].

Han forteller at han i etterkant av innlegget mottok flere personlige meldinger via Facebook fra gruppe-medlemmer som kom med sine vurderinger av saken. Informantene legitimerer altså Facebook-aktiviteten på to måter, både strategisk politisk, men også ut fra behovet for et rom der man kan drøfte tabubelagte problemstillinger.

5.8 Diskusjon: En gryende motoffentlighet

Et viktig analytisk spørsmål er hvilke demokratiske kvaliteter vi kan tillegge disse foraene, basert på observasjoner av aktiviteten og intervjuer med deltakerne. På den ene siden består altså aktiviteten av å dele personlige erfaringer, be om råd og veiledning i en utfordrende livssituasjon og diskutere hvordan barnefordelingspolitikken praktiseres på en måte som svekker barn og fedres rettigheter. Som jeg har vist, er det mye som kan minne om *the Manosphere*, men det er tydelig at gruppen tar utgangspunkt i norske forhold og gir uttrykk for verdier som synes å være typisk norske. Dette kommer gjerne til uttrykk hos informantene, og tanken om – og tilliten til – at offentlige normer, verdier og sannheter skal utfordres nedenfra. Gruppen kan også ses i lys av den maskuline krisedebatten og forstås som en reforhandling av mannsidentiteten med utgangspunkt i farsidentiteten.

Samtidig viser mine analyser at Gruppe 1 også fremstår som et fora som er bundet til samme mål og verdier, og derav en felles identitet. Dette dreier seg videre om en bestemt symbolisme, oppfatning av hvem som er venner og fiender og hendelser i bestemte offline-kontekster (Bräuchler, 2013, s. 28). Som Warner (2002, s. 12-16) påpeker, er offentligheter konstituert av sosiale forestillinger gjennom intertekstuelle rammeverk og stadig sirkulasjon av tekster. Dette kan gjerne minne om måten Gruppe 1 er organisert på, og gjennom det selektive utvalget av både verbale og visuelle tekster som formidles. Dette kan gjerne knyttes til Snow og Benford (1988), og måten slike sosiale organiseringer fortolker det de opplever gjennom å stille en diagnose. Gjennom temaene de tar opp knytter de dette til en rettighetsdiskurs, og rammer problemene inn i bestemte politiske problemforståelser – samværs sabotasje.

En del av argumentasjonen dreier seg i retning en mer objektiv, nøytral retorikk som bekrefter den gitte diagnosen ved bruk av forskning eller henvisning til profilerte eksperter og/eller offentlige samfunnsdebattanter, som legitimerer betydningen av fedre som omsorgspersoner og som støtter argumentet om delt bosted som den beste løsningen for barn der foreldrene ikke lenger bor sammen. Denne formen for innlegg deles ofte av aktører som fremstår som tilknyttet organisasjonens kjerne og som gjerne også er blant forumets

administratorer. Dette dreier seg for eksempel om debattinnlegg av samfunnsdebattanter som gruppen opplever støtter saken, og som dermed fungerer som allierte støttespillere, eller forbilder. Aktørene som går igjen er hovedsakelig norske, som blant andre Camilla Pettersen, Dag Furuholmen og psykolog og forsker Leif Edward Ottesen Kennair.

Det at Kennairs forskning blir delt og diskutert i Gruppe 1, kan også tyde på at brukerne gjennom forumaktiviteten utfordrer myten om «den farlige mannlige seksualiteten»: en giftig maskulinitet. I debatten om #MeToo argumenterte Kennair, som har forsket på seksuell trakassering i skolegården, for at kampanjen overså det han mener er den vanligste formen for trakassering: jenters trakassering av andre jenter, og gutters trakassering rettet mot andre gutter. «Det er en uheldig overforenkling å tro at seksuell trakassering bare handler om jenter som er ofre for gutters seksuelt grenseoverskridende adferd» (Kennair et al., 2019), skriver han for eksempel i en kronikk signert av flere forskere i *Aftenposten*. Denne typen innhold føyer seg inn i de ulike måter Gruppe 1 gir uttrykk for å være en kontrast til skildringer av *toxic masculinity*, og hvordan de ønsker å fremstå som gode fedre og forbilder – som noe annet enn «sinte menn». Dette kommer også til uttrykk hos informantene, som ser farsrollen som en viktig identitetsmarkør, og vektlegger det å knytte tette bånd til sine barn som sentralt.

Enkelte i Facebook-gruppens kjernegruppe har også selv fått kronikker publisert i hovedstrømspressen, som de også deler videre innad i gruppen. Forumets administratorer publiserer også kunngjøringer og annen relevant informasjon fra organisasjonens offline-aktiviteter – også med oppfordring til Facebook-gruppens følgere om å tegne medlemskap. Forumet opererer med flere administratorer som modererer kommentarfeltene når det oppstår en tone blant debattantene som de opplever som usaklig og som strider imot gruppens ønskede debattkultur; det gis for eksempel uttrykk for at personangrep er uakseptabelt. Dette kan tyde på at noe av løsningen er å mobilisere til handling. Det kan også tyde på at de tenker organisatorisk på hvordan de vil fremstå i offentligheten. De velger sine frontfigurer som kan bidra med relevant informasjon, svare på spørsmål rettet mot organisasjonen og dens standpunkt i ulike saker, og moderere debatten.

Et trekk ved motoffentligheter som Warner (2002, s. 57) løfter frem, er at de kan gjøre mer enn å representere en gruppes interesser i offentligheten; de kan også utvikle nye kulturelle og sosiale relasjoner og nytt vokabular. Uttrykket «samværssabotasje» kan leses som et språk brukerne i Gruppe 1 benytter for å tolke og beskrive problemet. Dette er også et uttrykk informantene selv er kjent med og benytter i intervjusamtalen. På denne måten utfordres også grensene for personlig og politisk; brudd på samværsretten er mer enn en personlig konflikt mellom to foreldre, det er snarere et samfunnsproblem som krever politisk handling.

Dette kan gjerne vitne om at gruppen på denne måten konstituerer en egen diskursiv arena. Her diskuterer og kritiserer de saker som allerede er en del av hovedstrøms offentligheten, men også kjernesaker de ønsker å sette på dagsorden. Den generelle holdningen i forumet – så vel som hos informantene – gir uttrykk for at de ikke opplever at de blir tilstrekkelig inkludert i den offentlige diskursen, men sitter ekskludert i sin gruppe slik kvinnene tidligere gjorde, uten å oppleve sin stemme hørt. Dette er også i tråd med Fraser (2010, s. 134), som skriver at «subordinate groups sometimes cannot find the right voice or words to express their thoughts, and when they do, they discover they are not heard». På denne måten synes Facebook-gruppens aktivitet, og informantenes forståelse av den, å være sentrert rundt flere formål. Det dreier seg om deling av felles opplevelser, synliggjøre problemet – urettferdighet for fedre – debatt og krav om lovendring. Likevel kan innholdet og samtalene i forumet tyde på at det også finnes flere konkurrerende diskurser.

5.8.1 Motstridende meninger og uenighet

Det finnes eksempler på motstridende holdninger. Mine undersøkelser tyder ikke på at dette fungerer som et ekkokammer, men snarere synes å være en slags treningsarena hvor ulike syn får komme til orde. Dette illustreres gjennom for eksempel måten gruppen forholdt seg til en medlemsforespørsel fra en person med tilknytning *Kvinnegruppen Ottar*. I diskusjonstråden var det delte meninger om hvorvidt denne personen burde få innpass i forumet. Noen ga uttrykk for at det kunne være fruktbar å la «den andre siden» få tilgang til deres argumenter slik at disse bedre kan skjerpes, mens andre mente det var bedre å heller møte motstemmer til debatt på en annen arena enn Gruppe 1. Et annet innlegg som skapte uenighet, var et forslag fra en av forumets kvinnelige medlemmer om å opprette en kvinnelig undergruppe. Dette ble møtt med kritikk i kommentarfeltet, hvor noen brukere blant annet mente at dersom noen (kvinner) ikke evnet å diskutere sammen med mennene i gruppen, er nok ikke deres holdninger forenelige med organisasjonens verdigrunnlag og standpunkt om likestilling.

Dette stiller seg gjerne i kontrast til lukkede arenaer der kommunikasjonen kun består av meningsfeller som bekrefter hverandres holdninger og fortolkninger, uten å eksponeres for motforestillinger eller saker som kan skape splid – og som resulterer i at de hører et ekko av sine egne stemmer (Sunstein, 2017). Aktiviteten gir snarere uttrykk for å være en treningsarena hvor brukerne ikke bare får mulighet til å definere sine holdninger og kampsaker, men også raffinere dem. Dette kan sies å være i tråd med hvordan Fraser (2010, s. 137) tillegger slike

diskursive arenaer en dobbel funksjon; på den ene siden fungerer de som egne rom for tilbaketrekning og reorganisering av argument, og «on the other hand, they also function as bases and training grounds for agitational activities directed toward the wider public». Slik blir det gjerne tydeligere hva som skal fungere som en deloffentlighets viktigste saker og argument, hvordan argumentene skal formuleres, og hvilke saker som får mindre fokus.

Dette underbygges gjerne også av at det Gruppe 1 også finnes flere kvinnelige medlemmer. Til tross for at det ofte er menn som dominerer samtalen og står for hovedvekten av innholdet som formidles, er altså ikke forumet en ren mannsfære. Flere av kvinnene synes å ha sterke holdninger til sakene som debatteres, og gjerne spesielt i saker som omhandler barnefordeling. Hovedvekten av kvinnene ser ut til å fungere som forsvarere av farssaken og argumenterer for økt likestilling mellom mødre og fedre. Dette underbygges av informantene, som ser kvinners engasjement som en viktig ressurs for gjennomslag og synliggjøring. I forumet finnes blant annet eksempler på stemødre som har opprettet kritiske personlige blogger hvor de skildrer rettsprosessen kjæresten gjennomgår, og videreformidler disse innleggene i Facebook-gruppen. Dette indikerer gjerne at Gruppe 1 likefullt streber mot å være en arena der diskusjoner om tema som ofte defineres som «mannesak», ikke kun er reservert menn som sosial gruppe.

6 Analyse av Gruppe 2

I denne delen av oppgaven retter jeg fokuset mot Gruppe 2. Jeg tar også i dette analysekapittelet sikte på å kaste lys over hvilken form for prosjekt denne gruppen kan sies å være. I likhet med analysen av Gruppe 1, står de samme tre spørsmålene sentralt: hvem er det som deltar, hva diskuteres og hvordan blir disse temaene sett som viktige for mannsaken? Først vil jeg presentere mitt inntrykk av hvilken type Facebook-gruppe dette gir uttrykk for å være, før vi skal se på hvilken aktivitet som karakteriserer gruppen. Deretter følger en videre analytisk gjennomgang av aktiviteten med fokus på å belyse hvilke diskurser som er i sving, hvorvidt aktiviteten gjenspeiler bestemte mannspolitiske prosjekt.

6.1 En arena for de debattlystne

Er feminisme en politisk ideologi? Eksisterer patriarkatet? Er sexsalg undertrykkelse? Har kvinner definisjonsretten når det kommer til maskulinitet og mannsrolle, og bør det være slik? Dette er spørsmål som møter meg i det jeg går gjennom Gruppe 2. Tempoet er raskt, temperaturen høy, replikkene er rappe og argumenterende. Takhøyden for hva som kan menes og tema som kan diskuteres er stor, men temaene har likevel noe til felles – kjønn og feminisme. Der Gruppe 1 i stor grad fokuserer på lovgivning og praktisk politikk, er temaene her av mer prinsipiell art: det er normer og teori. Forumet fremstår som dynamisk, med høy daglig aktivitet. Samtalene er preget av høy hastighet. Debattråder utvikler seg raskt til lange tråder, som endrer innhold. Kommentarer underveis kan i flere tilfeller minne om leserinnlegg. De er ofte lange, der hvert poeng er organisert i egne avsnitt og bærer ofte preg av analyser som viser saken fra flere hold. Ikke sjeldent utvikles en egen «underdiskusjon» i den opprinnelige tråden, bestående av to eller tre meningsmotstandere som trekker samtalen i ny retning – og slike avsporinger oppleves ofte som regelen, heller enn unntaket.

Dette kommer for eksempel til uttrykk i diskusjonen om en artikkel som ble delt fra nettstedet *Resett*, med tittelen «Er menn på vei til å bli samfunnets pariakaste?» (Zähler, 2017). Innlegget genererte 91 kommentarer. Tråden resulterte raskt i en meningsbryting mellom to gjengangere i forumet, hvor den ene av de to mennene er kjent i gruppen for å sympatisere med det politiske partiet *Feministisk initiativ* (FI). Diskusjonen utviklet seg til en kritikk av partiets politikk og grunnfilosofi om at kvinner undertrykkes i samfunnet. Flere mente at det kreves en større forståelse for kjønnsdynamikken før det kan konkluderes med at kvinner må løftes – og

hvordan det kan finnes sosioøkonomiske årsaker til at menn ofte tjener mer enn kvinner. Debatten sporet så videre over til å handle om hvorvidt det finnes biologiske årsaker til at det fødes flest guttebarn, og en diskusjon om gyldigheten av bevis for dette. Flere brukere kastet seg inn i debatten da samtalen brått igjen handlet om partiprogrammet til FI, men også lovgivningen i henhold til voldtekt og det norske lovverks definisjon av denne handlingen.

Denne spontaniteten gjør det også utfordrende å orientere seg i forumet, og gruppen oppleves dermed som et sammensatt, og til tider flytende, prosjekt. Forumet fremstår i mindre grad som entydig samlet rundt ett tema (for eksempel farssak). Og det virker som motivene for å delta heller ikke er like tydelige. Mens Gruppe 1 fremstår som et forum for menn som vil kjempe for egen og andres rett til å være fedre, er deltakernes egne, personlige motiver for å delta i liten grad tematisert. Her er for eksempel ikke personlige, intime problemer og økonomiske forhold tema for diskusjon. Gruppen 2 ble opprettet i 2013, og er et lukket Facebook-forum med i underkant av 2000 medlemmer. Den fremstår som en mangefasettert debattplattform og beskriver seg selv som en arena som har som formål å fungere som et åpent rom for kjønns- og likestillingsdebatt. I lys av gruppebeskrivelsen, presenteres forumet som en nøytral plattform for likestillingsdebatt med et ideal om likeverd i bunn. Her inviteres mennesker som ønsker å diskutere kjønn og identitetspolitikk, fra høyresidens mannsaktivister til feminister fra det ytterste venstre, med et felles formål om en politisk gruppeuavhengig debatt.

I likhet med Gruppe 1, foreligger det ingen data som systematisk forteller noe om medlemmenes utdannelse eller yrkesbakgrunn, men i debatter som for eksempel dreier seg om tema tilknyttet forskning, gir enkelte uttrykk for at de enten er i gang med universitetsutdannelse eller har tatt individuelle fag ved universitet eller høgskole. Det foreligger heller ingen data som systematisk forteller noe om brukernes alder, men det er mitt inntrykk at hovedvekten består av unge voksne med utdannelse.

Medlemmene består imidlertid av både mannlige og kvinnelige aktører, og de kvinnelige medlemmene synes å være mer aktive enn i Gruppe 1. Dette er som oftest ikke ensbetydende med at diskusjonen preges av kvinnelige feminister på den ene siden og mannlige «maskulinister» på den andre. Flere kvinnelige brukere argumenterer på bakgrunn av et feminismekritisk ståsted, samtidig som det i gruppen finnes selvutnevnte mannlige feminister. Likevel er det i stor grad de mannlige stemmene som preger samtalene og fremstår som toneangivende for debattene som finner sted. Flere av disse opptrer som gjengangere, som gir seg til kjenne på tvers av et bredt spekter av diskusjoner i gruppen, hvor de synes å tilbringe tid på meningsbryting – ofte i form av lengre kommentarer. Noen både starter egne, så vel som å

kaste seg inn i andres, debattråder. Enkelte kaster seg heller inn i diskusjonen av innlegg andre brukere har delt. Debattene preges derfor i stor grad av mange av de samme brukerne. Det er mitt inntrykk at flere av medlemmene fremstår som *lurkers*, som observerer og, kanskje, underholdes av diskusjonene som utfolder seg uten å selv delta aktivt (Bailey og Harvey, 2019). Det som synes å tiltrekke, er selve *aktiviteten* – debatten og meningsbrytingen – noe som kan knyttes til nettets potensiale som en relativ åpen offentlig sfære hvor ideer kan utveksles med et raskt og globalt omfang (Bennett, 2003, s. 20-21).

I gruppen finner vi for eksempel innhold fra *Resett*, Jordan Peterson og ulikt amerikansk YouTube-innhold, samt saker som beskriver oppgjør mot feministiske akademikere i USA. Her finnes tabloide eller diskusjonsvennlige overskrifter, som «Why men fight – and what it says about masculinity (Atkinson, 2017), saker fra alternative medier, så vel som innhold fra *Forskning.no*. Forumet gir uttrykk for å være en arena for idédebatt. Gjerne med en forankring i en høyreorientert diskurs (Nygaard, 2019), da det i mindre grad deles innhold fra venstresiden – og dersom de gjør det, fremstilles dette i et kritisk perspektiv. Det kan være utfordrende å peke ut et felles mål, og gruppen fremstår snarere som en klynge av ulike – og gjerne motstridende – meninger og ytringer. Dette er også i tråd med moderatorenes ønske om å fremme et fritt marked av ideer, der de beste og sanneste ideene vil vinne frem. Selv om avstanden mellom enkeltindivider ofte kan være stor, forekommer lite sensur og moderering i gruppen. Dette resulterer i en kultur preget av en til tider hard og usjenert debattone. Likevel fremstår også gruppen som et uhøytidelig forum, der medlemmene også bidrar med humor og et skråblikk på samfunnet og kjønnsdebatten.

6.2 Hva karakteriserer aktiviteten?

Aktiviteten som kommer til uttrykk i Gruppe 2 minner om en form for idédebatt, og preges av en rekke gjengangere som ytrer seg på tvers av flere tema og diskusjoner. Meningsbryting fremstår som den mest sentrale aktiviteten, og brukerne diskuterer en rekke tema og tekster. Mye av det som deles synes å ha som formål å provosere eller sjokkere. Et eksempel på innlegg i denne kategorien, kan være diskusjonstråden om en sak som omhandlet en kvinne som foretok en kosmetisk operasjon for å fjerne brystvortene. Kategorien av innlegg til provokasjon kan i enkelte tilfeller også leses som *trolling*, forstått som når «individuals or groups purposefully violate the bounds of appropriate behaviour through their own disruptive behaviour» (Rafail og Freitas, 2019, s. 3). Enkelte brukere ofrer til og med medlemskapet sitt for å lage bråk i gruppen,

da de gjerne har flere brukere, og dedikerte brukere til trolling. Det kan for eksempel dreie seg om utsagn som «tampong-feminisme» eller «nazifeminisme». I den grad *feminazi* dukker opp som et begrep i den akademiske diskursen, knyttes det ifølge Bjørkelo (2019b) til en motreaksjon eller tilbakeslag på feminismen slik den kommer til syne i ulike kulturer på nett. Han finner at dette begrepet imidlertid brukes på flere måter: både som en fornærmelse/betegnelse på radikale feminister eller som en bestemt politisk definisjon som skiller «oss» fra «dem» – så vel som en form for ironi. Samtidig som slike uttrykk i enkelte sammenhenger synes å benyttes med det formål å fremkalle emosjonelle reaksjoner fra andre brukere i Gruppe 2 for egen underholdning, føyer dette seg også inn som en del av forumets argumentasjonskultur og sjargong. Denne kulturen kjennetegnes av en tøff og konfronterende stil, og liten grad av moderering så lenge brukerne unngår virkemidler som eksempelvis personangrep.

Til tross for at innlegg som omhandler islam, innvandring, rasisme og integrering forekommer, utgjør tema tilknyttet kjønn, likestilling og menns livsutfordringer hovedvekten av innholdet som publiseres og diskuteres i Gruppe 2. Forumets medlemmer diskuterer et spekter av dagsaktuelle saker i nyhetsbildet som illustrerer kjønnet urettferdighet og setter mannssaken i et positivt lys. Medlemsbasen er opptatt av å kommentere det de registrerer som relevant i nyhetsstrømmen som gjelder en feminismekritisk diskurs. Dette er også i tråd med det Vatnøy (2017) skriver om Facebook som arena for debatt, som legger gode rammer for diskusjoner av tema som er enkle å personliggjøre. Vatnøy (2017, s. 182) skriver videre at opinioniseliten også finner mulighet til å fremme saker som er kontroversielle og utforskende, men i deres øyne akutte – som for eksempel kjønn eller innvandring.

Aktiviteten som kommer til uttrykk i Gruppe 2 er mindre organisert rundt bestemte politiske saksforhold eller lovreformer, men i større grad knyttet til prinsipielle diskusjoner og populærdebatt om kjønn. Heller enn en diskusjon om fedres konkrete rettigheter, er det ikke uvanlig at sakene som deles er av en mer tabloid karakter. Dette kan gjerne illustreres gjennom måten forumet har forholdt seg til #MeToo-kampanjen, der gruppens medlemmer primært har vært opptatt av individuelle saker som har blitt behandlet fortløpende i pressen. Diskusjonene er mer knyttet til kjønn og seksualitet. Debattene fremstår i større grad som polariserte og dreier seg vel så gjerne om amerikanske debatter og saksforhold, som igjen kan knyttes til en bredere global, digital offentlighet. Denne aktiviteten gir, i likhet med Gruppe 1, også uttrykk for at kjønnsdiskursen ses i lys av bestemte fortolkningsrammer – samt et uttrykk for hvilken type forum Facebook-gruppen ønsker å fremstå som.

6.3 Med *the Manosphere* i horisonten

Den bredere, digitale offentlige diskursen om menns situasjon gir seg gjerne best til kjenne i det visuelle innholdet som kommer til syne i forumet. Videoer fra internasjonale YouTube-aktører og *memes*, som illustrerer og spissformulerer ulike kjønnede urettferdighetsforhold mellom menn og kvinner, utgjør en sentral del av innholdet. Her kommer flere elementer fra debatten Banet-Weiser og Miltner (2015) beskriver om forholdet mellom populærfeminisme og dens kritiske respons – eller *backlash* – til uttrykk. YouTube-videoer fra kvinner som kritiserer feminismen forekommer ofte i forumet, med titler som for eksempel «What’s wrong with saying ‘but I’m a NICE feminist!’». Her argumenterer YouTuber Fayerweather Douglas (2016) for hvordan feminismen i realiteten aldri har handlet om reell likestilling mellom kvinner og menn, og dermed ikke anerkjenner, men snarere trivialiserer menns problemer. Også innhold fra canadiske Karen Straughan, en langt større YouTube-aktør og aktivist i det nord-amerikanske MRA-miljøet, videreformidles i Gruppe 2. Straughan omtales av flere som «obligatorisk lesing». Det kommer ikke eksplisitt frem av debatten hvorfor Straughan anses som obligatorisk, men det kan gjerne knyttes til hvordan YouTube-aktøren i kraft av å være kvinne gir større legitimitet til menns posisjon. I forumet er Straughan blitt beskrevet som en kvinne med såkalt *girl power*, i forbindelse med et intervju hun gjorde med den tidligere Google-ansatte James Damore, som fikk sparken i forbindelse med påstander om at menn er bedre egnet enn kvinner til å arbeide i teknologibransjen – og hvordan denne påstanden har en vitenskapelig forankring (Cleary, 2017).

Gjennom å dele noe det samme type innholdet, kan det tyde på at Gruppe 2 anerkjenner den amerikaniserte, eller engelskspråklige, mannesfæren som en relevant horisont og forholder seg til den. For eksempel anbefalte en av brukerne andre å gjøre seg kjent med den britiske mannsaktivisten William Collins, og delte link til hans blogg, *The Empathy Gap*. Dette kan gjerne leses som at det blant medlemmene råder en bevissthet om at de er en del av en bredere mannesfære. Tråden mottok imidlertid liten respons, mens innlegg om for eksempel MGTOW, altså *Men Go into their Own Way*, skapte langt større engasjement med sine etterfølgende 73 kommentarer. Her gir brukerne uttrykk for en forhandling om MGTOW som del av en amerikansk kjønns- og likestillingsdiskurs. Der trådstarter mente bevegelsen ga uttrykk for ekstreme holdninger og verdisyn, ble også dette meningsfellesskapet tatt i forsvar av enkelte. Noen hevdet at de andre brukerne ikke tilstrekkelig har forstått MGTOW, og hvordan sfæren er et resultat av en direkte respons på menns manglende rettigheter tilknyttet egne barn – og

derfor velger å sette dem i et dårlig lys. En vanlig inngang til MGTOW-miljøet er ofte «knyttet til økonomiske følger etter skilsmisse, samværs sabotasje, utroskap eller gjentatte avvísninger» (Sekanina, 2018). Tilhengere av MGTOW tar derfor avstand fra romantiske forhold med kvinner i protest mot et samfunn de hevder er korrumpert av feminismen og *gynocentrism*, et kvinnefokusert samfunn som reduserer menn til forsørgere (Lin, 2017, s. 78). Flere av debattantene synes imidlertid å ha et bevisst forhold til at det her er to ulike samfunnskontekster som diskuteres, gjennom å gi uttrykk for at amerikanske forhold ikke nødvendigvis er direkte overførbart til norske samfunnsforhold og kjønnsrollemønstre.

Slike debatter illustrerer likevel hvordan Gruppe 2 i stor grad også forholder seg til en amerikansk offentlighet og impulser. Denne indikasjon styrkes også gjennom at forumet lot seg engasjere av for eksempel anklagene mot seksuell trakassering og forsvaret mot disse, i forbindelse med Brett Kavanaugh's⁹ nominasjon til den amerikanske høyesteretten.

Diskusjonen kan tjene som et eksempel på hvordan Facebook og andre sosiale medieplattformer legger til rette for denne formen for forhandlinger, debatter og sirkulasjon av tankegods, gjennom en interaktiv sammenkobling av en rekke medier hvor informasjonen flyter lettere på tvers av sosiale, teknologiske og geografiske grenser (Bennett, 2003, s. 17-19). Denne typen innhold gir uttrykk for at forumet forholder seg til en form for kjønnskonflikt, og ifølge Bräuchler (2013, s. 5) er nettopp konfliktdiskursen i online-sfærer, og de argumentene som formes, en fundamental komponent av identitetspolitikken på nett. Likefullt illustrerer sirkulasjonen av innhold fra amerikanske, og andre vestlige, mannsaktivister og miljø, hvordan Gruppe 2 har koblinger til globale nettverk som Bennett (2003, s. 21-22) beskriver som nettverk uten en hierarkisk organisasjon. De består snarere av strømninger og individer som er sammenkoblet gjennom ideologi, heller enn geografi, og som derfor også mangler en formell lederstruktur. Gjennom å forholde seg til og posisjonere seg omkring den bredere, engelskspråklige *the Manosphere*, skiller også Gruppe 2 seg fra den aktiviteten som kommer til uttrykk i Gruppe 1, som i større grad fokuserer på konkrete saksforhold og endring av lovverk og dermed er tydelig preget av en politisk horisont.

⁹ Brett Kavanaugh ble i 2018 nominert til ny høyesterettsdommer av president Donald Trump. Denne utnevnelsen skapte reaksjoner da han kort tid etter ble anklaget av tre kvinner for seksuelle overgrep. Overgrepene skal ha skjedd tilbake på 1980-tallet. Kavanaugh måtte forklare seg for Senatet, hvor han argumenterte for sin uskyld. Han ble tatt i ed som ny høyesterettsdommer i oktober samme år. I 2019 ble Kavanaugh igjen anklaget for seksuelt krenkende oppførsel av en tidligere medstudent (Veum, 2019).

6.4 Med feminismen som tema

Gjennomgående i Gruppe 2 synes å være diskusjoner om hvordan likestillingspolitikken favoriserer kvinner. Noe som også synes å være tema for de ulike strømmingene av mannsaktivisme på nett. Innholdet er sentrert rundt saker som viser alt fra menn som «skoletapere», andelen ugifte og ufrivillig barnløse, forskjellsbehandling i måten samfunnet og rettssystemet reagerer og responderer på vold utøvd av menn sammenlignet med kvinner, og andre eksempler som utfordrer det forumet gjerne hevder er menns påståtte privilegier. Dette kommer også til uttrykk gjennom diskusjoner om tema som kjønnskvotering, så vel som argumenter for hvordan det tildeles større midler til forskning på de kreftformer som i størst grad rammer kvinner. Deler av dette innholdet gir gjerne uttrykk for at innsatsen for å drive kvinner opp og frem blir forstått som noe som går på bekostning av menns frihet og rettigheter.

Interessen for feminisme kommer gjerne eksplisitt til uttrykk gjennom innlegg der medlemmer etterspør at andre brukere skal definere og avklare begrepet, hva feminisme betyr personlig for den enkelte – eller ved å stille kritiske spørsmål eller fremme påstander det er ønskelig at medlemmer som anser seg selv som feminister skal forsvare og begrunne. Kritikken og motforestillingene til feminismen, minner om en amerikanisert feminismekritisk diskurs. På tvers av mannsfærens ulike strømminger assosieres feministisk ideologi med den gjennomgående kritiske tanken om dens negative kjennetegn som militant, med bastante meninger og en generell diskriminering av menn (Rafail og Freitas, 2019, s. 3). For eksempel blir det feministiske ikonet Judith Butler, ofte kritisert i gruppen som et symbol på det negative ved feminismen, og fremstilles som en radikal feminist. Dette til tross for at Butler nettopp har kritisert feminismen for dens sterke kvinnefokus ved å for eksempel behandle kvinner som en ensartet gruppe, og hvordan feministisk teori og tenkings syn på kjønnsforskjeller innebærer ideen om menn og kvinner som binære størrelser (Gauntlett, 2008, s. 147-148). Samtidig er det også mange i gruppen som kritiserer Butler for sin radikale konstruktivisme (Gauntlett, 2008, s. 147). Et sentralt trekk ved Gruppe 2 synes å være fokuset på reell likebehandling av menn og kvinner, der feminismen i større grad beskrives som en ideologi som tilgodeser kvinner på bekostning av menn. Feminismen anses altså som å utelukkende eksistere for kvinner og tilsidesetter derfor menn.

Kritikken minner om den vi finner blant andre mannsaktivister på nett. I sin studie av underforumet */r/MensRights* på Reddit, finner Rafail og Freitas (2019) to sentrale trekk i måten diskursen rammes inn blant brukerne. På den ene siden råder tanken om feministiske verdier

som gjennomsyrrer politikken i statlige organer og sosiale institusjoner, som de mener er uttrykk for et antifeministisk perspektiv. Samtidig kjennetegnes feminismen av latent, så vel som en aktiv, diskriminering «designed to disempower, oppress, and marginalize not only Men's Rights activists, but men more broadly» (Rafail og Freitas, 2019, s. 6). I Gruppe 2 knyttes undertrykkelsen til beskrivelsen av en systematisk diskriminering av menn i forbindelse med områder som familiepolitikk og barnefordeling, og hvordan dette er en utøvelse av kjønnsmakt som illustrerer kvinners makt over hjemmesfæren og felles barn. De opplever ikke feminisme som kjønnsnøytralt.

Temaet kjønnsmakt knyttes til et feminisert samfunn. Gruppen kritiserer for eksempel partiet Feministisk initiativ (FI) for å ha mannsforakt nedfelt i den politiske plattformen, men dette er ikke noe de oppfatter FI for å være alene om. Også likestillingsloven kritiseres av flere for å favorisere kvinner. En samfunnsdebattant det ofte henvises til er Kjetil Rolness, som har fremsatt lignende feminismekritikk i sine avisspalter lenge. Han argumenterer for hvordan lovens første paragraf avsluttes med at den «tar særskilt sikte på å bedre kvinners stilling», og han mener dermed at «kjønnsdiskriminering er innskrevet i selve likestillingsloven» (Rolness, 2017). Et medlem delte en kronikk med tittelen «Det går alvorlig dårlig med guttene våre. Men mediene reproducerer stereotypier om kjønnsmakt» (Gerhardsen, 2017). I kronikken argumenteres det for at fastlåste forestillinger om hvem som har makt i samfunnet bidrar til at menns utfordringer – som arbeidsledighet, ensomhet og barnløshet – bagatelliseres. Et annet medlem delte *Resett*-saken, om hvorvidt menn er i ferd med å bli samfunnets pariakaste. Disse diskusjonene tegner et bilde av at mannsrollen er i krise. I denne krisen blir Facebook-gruppen et rom hvor selverklærte antifeminister og andre kritikere av feminismen kan danne en alternativ diskurs og synliggjøre feminismens negative slagside.

6.5 «Ekvalisme» – en alternativ feminismekritisk innramming

Gruppe 2 synes å være et forum for alt fra moderat til sterk feminismekritikk. Sammenlignet med de mer eksplisitt antifeministiske og kvinnefiendtlige nettsidene */r/MensRights*, */r/incels* og andre MRA- og MGTOW-sfærer, er den imidlertid mer moderat, selv om det ofte spøkes om «nazifeminisme». Mange i gruppen gir uttrykk for en liberal forståelse av likestilling mellom kjønn, ofte betegnet som en filosofisk tankeretning kalt *ekvalisme*. Forankringen i ekvalisme kan forstås som en tilnærming til likestilling som fungerer som et kritisk alternativ

til feminismen (Simonsen, 2015). Konseptet virker på denne måten som et standpunkt i en bredere likestillingsdiskurs, og gir uttrykk for en bestemt innramming av feminismekritikken.

Ekvalismen fremstår som en sammensatt idéretning som synes vanskelig å definere som en konkret teori eller tankesett, og har dermed et eklektisk preg i den forstand at ideen er preget av en sammensetning av ulike elementer. I Facebook-gruppen diskuteres gjerne likestilling forstått som en form for likhet eller balanse mellom kjønnene. Dette bygger på prinsipper om likeverd uavhengig av kjønn, etnisitet, alder og sosial posisjon. En slik forståelse kan gjerne knyttes til den politisk filosofiske tankeretningen egalitarisme. I følge Stanford Encyclopedia of Philosophy (2013) karakteriseres dette av at «an egalitarian favors equality of some sort: People should get the same, or be treated the same, or be treated as equals, in some respect». og knyttes videre til en doktrine der alle mennesker har lik verdi, skal ha like rettigheter og dermed behandles likt. I Gruppe 2 beskriver flere av medlemmene seg eksplisitt med betegnelser som både «antifeminist» og «ekvalist». Likevel fremstår ikke forumet som en ensartet gruppe, og ikke alle brukerne vil nødvendigvis kjenne seg igjen i denne betegnelsen. Dette kan knyttes til en liberalistisk tankeretning, der man ser alle mennesker som individer og ser bort fra ulike muligheter eller samfunnets rolle for å sikre alle like muligheter. Innrammingen er sterkt forankret i *menneskerettigheter*, med en borgerlig tilnærming der de fremstår som kritiske til særrettigheter knyttet til for eksempel kjønn. Samtidig stiller de seg ofte positive til særretter for menn, fordi dette vil rette opp i en skjev balanse, som for eksempel kvotering av menn inn på psykologstudiet. På den andre siden gir også argumentasjonen i Gruppe 2 uttrykk for ideen om at kvinner og menn er fundamentalt forskjellige fra naturens side, og at man skal anerkjenne disse forskjellene.

6.6 En naturvitenskapelig innramming

I Gruppe 2 synes ofte kjønnsforskjeller å forklares ut ifra biologi. Dette inngår ofte i en debatt om hvorvidt kjønn er en sosial konstruksjon som bunner i urettferdige samfunnsforhold eller er biologisk determinert – og menneskers handling og ressurser til en viss grad er styrt av genetikk. I forumet vektlegges biologiske kjønnsforskjeller gjerne som en oversett, og ofte tabubelagt, forklaring på hvorfor menn og kvinner er forskjellige. Det uttrykkes skepsis til argumenter om urettferdighet som bunner i sosiale strukturer. Dette kommer gjerne til uttrykk gjennom henvisning til Jordan Peterson. Eller for eksempel forskjellsfeministen, Camille Paglia. I en kronikk delt fra *Resett* skriver forfatteren at «gutter er ikke like interesserte som jenter i å lese

poesi, romaner eller magasiner. Gutter er mer interessert enn jenter av å lese sakprosa og ting som Guinness Book of Records for eksempel» (Zähler, 2017). Innlegget fikk 91 kommentarer og 10 likes, og flere synes å dele en biologisk forklaring på kjønnsforskjeller. Fascinasjonen for biologi og naturvitenskap kan gjerne sies å være ett av kjerneelementene som binder de ulike og ofte motstridende strømningene sammen og danner en konsensus. Dette er også typisk for andre deler av mennesfæren (Ging, 2017, s. 8).

Ifølge Van Valkenburgh (2018) fremstår evolusjonspsykologiske teser som attraktive forklaringsmodeller for kjønnede strukturer ved å legitimere forestillingen om en sann og sexfiksert maskulinitet gjennom å bygge på den autoriteten denne forskningen gir. I Reddit-forumet *r/TRP*¹⁰ blir for eksempel feminismen ansett som et verktøy for å utnytte menn.

Den omtales gjerne som en ideologi som bunner i en «seksuell strategi» som må bekjempes. I sin studie av forumet finner Van Valkenburgh (2018, s. 6) en generell forestilling om at «feminism helps women pursue wealthy and attractive male partners in what is considered to be an epiphenomenal expressions of their material genetic imperatived». Dette kommer ofte til uttrykk i Gruppe 2. Flere er sikre på at kvinner sine seksuelle og romantiske preferanser er biologisk forankret, og at de vil forlate en partner som ikke oppfyller deres biologiske behov – altså trygghet gjennom styrke og god økonomi. Det er altså kvinner som har makt til å velge menn gjennom å ha den «seksuelle» kapitalen. Til tross for kvinnefrigjøring og likestilling, er kvinner fortsatt på jakt etter å bli ivaretatt av sin partner, og bidrar dermed til at gamle og konvensjonelle maskulinitetsidealer reproduseres. Slike holdninger fremstår imidlertid ikke å være et gjennomgående trekk hos alle medlemmene av Gruppe 2. Ulike standpunkt er oppe til diskusjon, men det er lite enighet om de mer ytterliggående standpunktene, som for eksempel MGTOW, deres kvinnesyn og strategi for å håndtere en mansrolle i krise (Sekanina, 2018, Lin, 2017).

Den naturvitenskapelige innrammingen av kjønn og likestilling kan også knyttes til forumets skepsis til kjønnsforskning, som kritiseres for å blant annet å underspille de biologiske aspekter ved kjønn. I Gruppe 2 benyttes naturvitenskapelige argumenter i en samfunnsmessig debatt, og slik fremstår gruppen som et sted der sosiobiologien står sterkt. Et slikt tankesett kan

¹⁰ Reddit-forumet The Red Pill, er en metafor hentet fra science fiction-filmen *The Matrix* fra 1999. Både i filmen og for mannsaktivister i forumet, representerer den røde pillen viljen til å åpne øynene og ta innover seg den komplekse og brutale virkeligheten: «the Red Pill philosophy purports to awaken men to feminism's misandry and brainwashing, and is the key concept that unites all of these communities» (Ging, 2017, s. 3).

også knyttes til Jordan Peterson og hans argumenter om hvordan årsaken til at kvinner og menn velger ulike yrkesveier nettopp er biologisk forankret. Kvinner har eksempelvis en predisponert større interesse for mennesker og omsorg enn menn, noe som for eksempel forklarer det lave antallet kvinner i teknologibransjen (Peterson, 2018). I forumet finnes en gjennomgående positiv holdning til Peterson. Flertallet av medlemmene synes å sympatisere med hans analyser av kjønn og feminisme. Gjennom å vektlegge en biologisk forklaring på atferd og behov, tar de ulike mannspositive strømmingene samtidig avstand fra samfunnsvitenskapelig forskning på kjønn som innlemmet i sosiale prosesser. I Gruppe 2 beskrives kjønnsforskningen som å handle om ideologi og aktivisme, snarere enn reell vitenskap. For eksempel kritiseres feltet for sin høye kvinneandel, og et uttrykk for at feltet fratras legitimitet grunnet en ujevn kjønnsbalanse. Kjønnsforskningens bruk av feministiske perspektiver er ofte gjenstand for debatt, og gir uttrykk for at enkelte medlemmer tolker feminisme som en vitenskap og ikke et perspektiv og en teori som har som formål å løfte frem individuelle fortellinger. Feltet er derfor ikke kompatibelt med empirisk observerbar og kvantitative undersøkelser, som flere av deltakerne anser som gyldig forskning sammenlignet med en samfunnsvitenskapelig, fortolkende tilnærming.

6.7 #MeToo og en «demonisering av menn»

Gruppe 2 fremstår altså som et forum som diskuterer dagsaktuelle hendelser i et seksualitet- og kjønnsperspektiv, med en større forankring i prinsipper og normdebatt enn politiske horisonter. Denne formen for moraldebatt kommer gjerne tydeligst til uttrykk i måten gruppen har diskutert den globale #MeToo-kampanjen. Her handlet debatten i stor grad om blant annet en prinsipiell begrepsavklaring: hva er distinksjonen mellom trakassering og overgrep?

Kampanjen fremstod som det mest diskuterte saksforholdet i forumet i den perioden mine feltobservasjoner fant sted – både måten den utspilte seg i USA, men også her hjemme i Norge. Saker knyttet til for eksempel profilerte politikere som Terje Søviknes, Trond Giske, Trine Skei Grande og forholdet mellom personer i makt og yngre organisasjonsmedlemmer lot til å være noe som opptar flere av gruppens medlemmer. Våren 2018 publiserte *Resett* rykter om Venstres partileder Skei Grande, og hvordan det var kjent blant både journalister og politikere at Skei Grande hadde hatt seksuell omgang med en da 16 år-gammel gutt i bryllupet til Senterpartiets Ola Borten Moe tilbake i 2008 (Lurås, 2018a, Lurås, 2018b). I en rekke innlegg var gruppens medlemmer opptatt av hvorvidt hendelsen kunne karakteriseres som et overgrep, eller om

Grande beskyttes fordi hun er kvinne mens en mannlig tillitsvalgt i en lignende situasjon ville ha måttet fratre fra sitt verv.

En av gruppens gjengangere delte en kronikk skrevet av Kjetil Rolness, som argumenterte nettopp for at journalister ville inntatt en mindre sympatisk holdning til en politiker i en tilsvarende situasjon dersom kjønnene var reverserte. Både Rolness og trådstarteren undres over «hva om Trine Skei Grande var Per Sandberg? Da ville mediene veltet seg i moralsk indignasjon» (Rolness, 2018). Eksempelet viser at det i Gruppe 2 ofte finnes en kort distanse mellom sak og person. Mediedekningen (eller mangelen på sådan) av Skei Grande tas til inntekt for systematiske forskjeller som går i kvinners favør, et #MeToo-hykleri som igjen blir satt i sammenheng med mediestormen rundt Trond Giske. Giske ble nødt til å fratre som Arbeiderpartiets nestleder som en konsekvens av anklagene rettet mot ham. Det ble videre postet en tråd om saksforholdet med en tilhørende meningsmåling¹¹ knyttet til hvorvidt denne påstanden stemmer – en tråd som genererte totalt 307 kommentarer, og hvor 68 av forumets medlemmer avla sin stemme. 60 personer var enige i påstanden, to personer mente den norske pressen ville ha omtalt hendelsen likt uavhengig av kjønn, mens de resterende ikke hadde noen formening om saken. Dette eksempelet i #MeToo-debatten kan imidlertid også gi en indikasjon på en høyreorientert diskurs. Måten enkelte medlemmer benyttet seg av *Resett* som nyhetskilde i Skei Grande-saken, kan forstås som et uttrykk for tillit til nettstedet som en formidler av sannhet, kanskje i større grad enn den etablerte pressen gjennom å dekke saker som *mainstream media* ikke ønsker eller tør å omtale?

Flere har argumentert for at det finnes et overlapp mellom innvandringsmotstand og antifeministiske holdninger, og peker på at disse strømningene har forgreininger til det politiske ytre høyre (Kimmel, 2017, Nagle, 2017). Kimmel mener at dette tydeliggjøres av Trump og apparatet rundt hans seier i presidentvalget, og gir gjenklang i den maktesløsheten og frustrasjonen mennene han har intervjuet beskriver. Til tross for at saker fra *Resett* kan forekomme som en del av innholdet som diskuteres i Gruppe 2, er det likevel lite i mine funn som tyder på at forumets kritikk av Grande er forankret i en motstand mot et innvandringsliberalt Venstre. Det kan heller tolkes dithen at saken fikk oppmerksomhet fordi den er såkalt «sladdervennlig» og gir grobunn for spekulasjon.

Debatten om #MeToo har i Gruppe 2 fremstått som et tema som også har vært gjenstand for en polarisert meningsbryting, der enkelte gir uttrykk for at kampanjen har «gått for langt»

¹¹ Facebook tillater brukere å opprette meningsmålinger der andre i denne brukerens nettverk kan krysse av for det ønskede svaralternativet.

mens andre har hevdet at det råder en form for ugyldiggjøring i gruppen av problemet kampanjen tok sikte på å politisere. Likevel har debatten om #MeToo ikke bare gitt utslag i diskusjoner om maktpersoner utnytter sin posisjon og status, men den har i Gruppe 2 også handlet om en mistenkeliggjøring og «demonisering» av menn og mannlig seksualitet. Dette gjør seg også gjeldende i andre debatter, som blant annet relasjonen mellom menn og barn. Det ble for eksempel delt en artikkel som omhandlet en sak der en barnehage nektet mannlige ansatte å foreta bleieskift med det formål å beskytte barna mot et eventuelt overgrep. Dette ble i gruppen fremstilt som hysteri, og tatt til inntekt for hvordan menn mistenkeliggjøres som potensielle overgripere utelukkende på bakgrunn av sitt kjønn, og føyer seg inn i en demonisering og generalisering av menn og «farlig» maskulinitet.

Slike eksempler på maskulinitet som noe aggressivt og voldelig, blir i gruppen tatt til inntekt for forutinntatte holdninger, som overser at seksuelle overgrep også er noe som rammer menn. Noe som i forumet gir uttrykk for å være et tabulagt tema. Slik argumenteres det for at #MeToo er en ekskluderende kampanje. Nyhetssaker med titler som «Vil gi #Metoo-straff til bedrifter: Varsler 700 aksjoner i utelivsbransjen: – Vi skal kle av mannsgrisene» (Berge, 2018), «Menn holder tett om seksuell trakassering» (Granbo, 2018), og «Mannlige sykepleiere mer utsatt for trakassering enn kvinnelige» (NTB, 2018) blir brukt for å illustrere disse perspektivene. Flere av medlemmene signaliserte denne marginaliseringen ved bruk av emneknaggen *#MenToo*, både i innlegg og kommentarer delt i forumet. Ifølge Sunstein (2017, s. 82) skaper bruken av slike emneknagger interessefellesskap rundt tema som virker identifiserende, og disse fellesskapene kan inkludere et mangfold av synspunkt knyttet til temaet. I Gruppe 2 er det ofte flytende overganger mellom saker som anses som tematisk beslektet. Under samme emneknagg delte for eksempel en av gruppens gjengangere en kronikk skrevet av Camilla Pettersen, som argumenterte for at menn blir utsatt for trakassering i form av samværssabotasje uten at dette blir møtt med sanksjoner.

Ingen samværssabotører har blitt hengt ut på avisenes forsider. Ingen har måttet stå fram på tv og fortelle med sorgfull mine at de forstår hvor uakseptabel deres opptreden har vært, og at de tar alt «på sin kappe». Ingen mor har tapt stilling eller sosial anseelse for å hindre et barn fra kontakt med faren sin (Pettersen og Østberg, 2017).

Flere av forumets brukere synes å være opptatt av å synliggjøre at (seksuell) trakassering også er noe som rammer menn. I disse spørsmålene ser gruppens medlemmer i større grad ut til å være motivert av personlige erfaringer. Få vil likevel vedkjenne at dette er noe de har latt seg

emosjonelt påvirke av. Dette kommer eksempelvis til uttrykk gjennom en tråd der en av brukerne retter seg mot forumets mannlige medlemmer, med spørsmål om noen av dem har blitt utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet fra kvinner. Innlegget genererte seks likerklipp og 142 kommentarer, der flere av mennene fortalte om hendelser der de hadde opplevd å uvelkomment ha blitt befølt av en kvinne, ofte eldre enn dem selv og ofte i forbindelse med en kveld på et utested. Noen beskrev dette som ekkelt, mens andre ga uttrykk for at de ikke anser slike hendelser som generelt problematiske og at det ikke er noe som har preget dem i ettertid. Slik debatten er, kan dette indikere at medlemmene selv ikke ønsker å fremstå som marginaliserte.

Dette skiller gjerne forumets medlemsmasse fra Gruppe 1, som i større grad er et rom hvor brukerne deler personlige historier og hvor det synes å være en større aksept for å vise sårbarhet. Dette gjenspeiles gjerne i argumentasjonskulturen, som karakteriseres av en tøff tone som best kan beskrives som en «hanekamp» mellom ulike meningsunivers.

6.8 Normer for debatt: saklighet og provokasjon

Normer for argumentasjon utgjør også et sentralt samtaleemne i forumet, der brukerne diskuterer hva som er akseptabel argumentativ praksis. Dette inngår i en metadiskurs der medlemmene forhandler om gruppen og hva den skal være. Som Rafail og Freitas (2019, s. 2) påpeker, opererer også internettsamfunn, som andre samfunn, med en indre justis. Gruppe 2 fremstår i tråd med dette som et samfunn konstituert av medlemmer som snakker om hvordan de ønsker å kommunisere: Hva er legitim oppførsel, gyldige argumenter og argumentasjonsstil? Hva godtas ikke? Og hva skal være formålet med disse samtalene? Disse diskusjonene utløses ofte av «protestinnlegg» der brukere annonserer at de melder seg ut av gruppen på bakgrunn av holdninger og en debatttone som beskrives støtende, provoserende eller, til og med, kvinnefiendtlig. Dette kan gjerne være nye brukere som ikke har klart å integrere seg i gruppen, eller medlemmer som har sett seg lei over tid eller har blitt utsatt for kraftige personangrep.

I forumet drøftes og vektlegges saklig, argumenterende debatt som et ideal. Man må kunne vise til gyldige kilder som understøtter bestemte påstander, og ytringer skrevet i store bokstaver blir for eksempel ansett som et usaklig virkemiddel. Medlemmene opphøyer det logiske og rasjonelle, og stiller krav til underbyggende analyser. Den opphøyde debattstilen fremstår likevel som tøff, og kombinert med dette saklige og nøytrale idealet, påkaller gjerne aktiviteten en utøvelse av en tradisjonell form for maskulinitet. Dette kjennetegnes, ifølge (Beynon, 2002,

s. 11) nettopp av å danne en form for dominans, gjennom blant annet rasjonalitet, myndighet og en tydelig kompetanse.

Det rasjonelle idealet lever side om side med hersketeknikker i form av latterliggjøring gjennom sarkasme og emosjonelle uttrykksmåter, eller etterspørsel av henvisning til forskning som en måte å ugyldiggjøre argumenter. Det råder, som nevnt, også en hard, konfronterende tone i gruppen, der medlemmene plukker hverandres argumenter ifra hverandre. Gruppen kan gjerne dermed forstås i lys av å være det Zarefsky (2009, s. 300) kaller en argumentasjonskultur, som karakteriseres av blant annet «the existence of opposing viewpoints, and an argument culture is one that valorizes dissensus rather than seeking either to ignore or to squelch disagreements». En argumentasjonskultur er med andre ord en kultur som både verdsetter og oppmuntret til diskusjon omkring uenigheter – noe som kjennetegner måten Gruppe 2 fungerer på. Diskusjon og måten motstridende meninger brytes mot hverandre har dermed verdi i seg selv, noe som ifølge Zarefsky (2009, s. 300) står høyere i kurs enn å oppnå en unaturlig eller falsk overenstemmelse. Noen konflikter kan løses, mens andre kun har potensiale til å avklares. Måten denne kulturen kommer til uttrykk i gruppen, illustreres gjerne gjennom debatten som følger av at Facebook-forumet ble inndelt i to separate grupper underveis i den perioden jeg foretok mine feltobservasjoner: én hovedgruppe som forble den samme, men med en undergruppe med strengere regler og moderering.

Denne avgjørelsen ble gjenstand for stor uenighet i gruppen, med argumenter om at medlemmene dermed vil deles inn i to grupper basert på karaktertrekk, og at brukerne følgelig vil bli tvunget inn i en posisjon der de må velge tilhørighet. Selv erklærer trådstarter seg som en «ikke-feminist», og mener at inndelingen vil føre til at forumets feminister vil samles i den nye gruppen – og dermed danne et ekkokammer. Et slikt resonnement sier gjerne noe om hvilke type brukere som inviteres til å delta i gruppen, hva de ønsker at forumet skal være og hvordan medlemmene ser på gruppen som en arena for meningsmotstand.

7 Analyse av dybdeintervjuene: Gruppe 2

I denne delen av analysen retter jeg fokus mot informantene jeg har snakket med fra Gruppe 2, og hvordan også de beskriver og gir mening til sin aktivitet. Jeg har foretatt dybdeintervju med tre av Facebook-gruppens medlemmer, som jeg i oppgaven omtaler som «Kjartan», «Svein» og «Martin». Kjartan er i midten av tyveårene, yrkesutdannet og oppgir at han har en kjæreste, men at de ikke har barn. Svein er i midten av trettiårene med høgskoleutdanning. Han forteller han har barn og er fraskilt fra sin kone. Martin er en gift familiemann i første halvdel av trettiårene, og oppgir at han har både fag- og høgskoleutdanning.

7.1 En interesse for (kjønns)politikk, samfunn og nettdebatt

Informantene jeg har snakket med fra Gruppe 2 identifiserer i mindre grad en klar årsak til at de ble medlemmer av forumet, noe som gjerne kan skyldes at deltakelsen ikke nødvendigvis er knyttet til en spesifikk og viktig livshendelse. De knytter deltakelsen til det de beskriver som en interesse for samfunn og politikk, med kjønnspolitikk som en naturlig forlengelse. Dette kommer for eksempel tydelig frem hos informanten Kjartan. Av informantene har han vært medlem i gruppen lengst – siden 2015:

[D]et var vel egentlig bare at jeg ble tilbudt å være med. Hvorfor ikke? Har tidligere vært politisk interessert, da var det en naturlig overgang på en måte.

Til forskjell fra informantene i Gruppe 1, beskriver de at deres politiske engasjement ikke bare kommer av et ønske om samfunnsendringer, men en interesse for diskusjonenes egenverdi. Det er diskusjonen som er kjernen til gruppens engasjement. Informantene i Gruppe 2 gir uttrykk for at de på mange måter finner debattgrupper både interessant og underholdende. For eksempel beskriver informanten Svein seg selv som «en som diskuterer», og bruker gruppen om lag tre ganger i uken selv for å dele nyhetsstoff og debattere. Svein ser også meningsutveksling og ulike diskusjonsgrupper på nett som noe svært tiltrekkende gjennom lang tid:

[D]et var noen store grupper før som...eh, «Diskuteket» og «Brodins snakkeboble». Det var de første jeg husker, hvor det var rett og slett lignende grupper, da, hvor det er en som lager en tråd og så diskuterer man frem og tilbake.

Han forteller at han også er medlem av andre tilsvarende, men større, diskusjonsgrupper på nett, og at debattene strekker utover kjønn og likestilling som tema. Han diskuterer også emner

knyttet til religion, livssyn og det han beskriver som «Trump og politikk» – det Vatnøy (2017) karakteriserer som sosiale medie-vennlige tema. Dette gir gjenklang hos Enjolras (2013, s. 117-118), som viser at de som diskuterer politikk og samfunn på nett, ofte deltar på flere arenaer. Mønstrene som kommer til uttrykk i materialet, fremstår imidlertid mer flertydig og sprikende enn det som gjør seg gjeldende for informantene i Gruppe 1. Deltakelsen i gruppen er hovedsakelig knyttet til tidsfordriv og moro. Det utelukker ikke et engasjement, men det fremstår som et mindre definert prosjekt enn hos den første gruppen. Det at informantene gir uttrykk for kjønnspolitikk som en forlengelse av en bredere samfunnsinteresse, kan imidlertid tyde på at de også anser dette for å være sentrale politiske spørsmål.

7.2 Arena for politisk meningsdannelse

Informantene i Gruppe 2 gir uttrykk for å være opptatt av begreper og abstrakte idédebatter på en måte som informantene i Gruppe 1 ikke synes å være. Et gjennomgående trekk synes å være at informantene ser ytterpunktene i debatten som det interessante og givende, fordi det gir spissformulerte og klare standpunkter de kan ta stilling til. For eksempel ser både Kjartan og Martin gruppen som et sted hvor man finner begge ytterpunkter i debatten om mannsrollen. Martin forklarer at:

[J]eg får med meg mye mer enn jeg kommenterer så det er nok like mye for å ta en temperatur på hvilke slags meninger som er der ute...for på en gruppe som Gruppe 2 så har du jo begge ytterpunktene, og så mistenker jeg at det er en ganske stor stille majoritet som har synspunkt på begge ytterpunkt som de er enige i og like mange som de er uenige i.

Martin skildrer tre posisjoner i gruppen, en skildring som synes å også gi gjenklang hos de andre to informantene. På den ene siden finnes tredjebølgefeminister som fokuserer på patriarkatet, på den andre siden observerer han de som nekter for at patriarkatet finnes og mener at folk bare må ta seg sammen – og at en stor majoritet befinner seg et sted midt imellom. Disse ytterpunktene synes å gi informantene noe håndfast å teste sine egne politiske meninger mot. Gjennom å fremheve at han like mye tar temperaturen som å kommentere/diskutere, viser Martin at han ikke nødvendigvis er enig i noen av disse standpunktene, men heller forhandler med dem og vurderer dem.

Dette resonnementet skildrer gjerne en ideologisk tilnærming til kjønnsproblemer, i den forstand at Martin ser kjønnsdebatten som en idébrytning. I dette ordskiftet betrakter

informantene seg selv som moderate stemmer som gjerne lytter og leser ytterliggående standpunkter for å belyse debatten. Martin betegner seg for eksempel som en moderat aktør i henhold til de to ytterpunktene informantene mener kommer til uttrykk gjennom denne idébrytingen. Han benytter seg også av termen «ekvalist» fremfor «feminist», når han redegjør for sin posisjon blant de ideologiske ståstedene som kommer til syne i forumet:

Jeg liker veldig godt ordet ekvalist, der jeg støtter like muligheter, like utspring uansett kjønn eller hvem du er.

Et slikt utsagn, synes å være i tråd med den liberale forståelsen av likestilling mellom kjønn som kommer til uttrykk gjennom flere av forumets diskusjonstråder. Når jeg spør hvordan han opplever at ekvalismebegrepet skiller seg fra feminismen, forklarer Martin at han opplever feminismen og begrepet som «ødelagt» av de som er radikale, og at det dermed blir utfordrende for ham å assosiere seg med en slik betegnelse. Han forklarer at:

[J]eg støtter retten til å kjempe for kvinners rettigheter, men i Vesten så mener jeg at vi...altså, den vestlige feminismen anno 2018 mener jeg er ganske tøysete i forhold til mange av de der andre u-landene som fremdeles sliter med basale kvinnerettigheter som ethvert menneske skulle ha. Så kan du si 68-erne sin feminisme, der kunne jeg kalt meg feminist. Jeg hadde vært en feminist i '68.

Ifølge Svein, fokuserer dette begrepet for mye på ett kjønn:

[D]et ligger jo litt i begrepet feminisme, ikke sant, at det er fokus på ett kjønn. Det er kvinneisme, det er kvinnekamp, det er kvinnefokus, det er kvinnesak, og i en tid hvor det på en måte var en annen maktbalanse enn i dag [...] da betyr det likestilling. Og så har vi en helt ny relasjon mellom kjønnene, og da gir det liksom ikke mening å bare snakke om kvinners situasjon hvis man vil oppnå likestilling mellom menn og kvinner [...] for et rent kvinnefokus [...] det fanger ikke opp det som er spesifikt for menn, da.

Dette går igjen hos informantene. Feminismen oppleves som ekskluderende for menn, da den er så nært knyttet til kvinnekamp og den språklige roten «femi». Slik informantene ser det, fanger begrepet i liten grad de likestillingsutfordringer som rammer menn. Og skal likestilling defineres med forankring i kvinneperspektiv? Er dette det eneste som skal stå i fokus? Et slikt resonnement kan gjerne tyde på et ønske om noe som også skal fungere inkluderende for begge kjønn. Svein gir for eksempel uttrykk for at det også er diskusjonens mål å undersøke feminismen og diskutere likestillingsbegrepet adskilt fra feminismen, en diskusjon han mener

ikke blir tatt offentlig. Senere i samtalen forteller han at han opplever at man i Gruppe 2 er opptatt av å drøfte kjønnsperspektiver fra et mer overordnet nivå:

[...] Er ikke det egentlige fokuset menneskerettigheter, da? Er det her en ideologisk konstruksjon, det her med at det skal være forskjellige rettigheter eller separate rettigheter for kvinner og menn? [...] Det er litt av grunntanken min, da, eh, at kanskje man helst skulle ha sluppet det, ikke sant. Hvis man hadde hatt et sånt system som ivaretok alle, så hadde man liksom ikke trengt å snakke om menns rettigheter og kvinners rettigheter.

Dette er også årsaken til at Svein engasjerer seg i likestillingsspørsmål, fordi han opplever at mannspektivet mangler, både i medieoffentligheten så vel som i politikken. Han mener det norske samfunnet ikke har oppnådd tilstrekkelig likestilling på områder der menn er i ulempe – som for eksempel foreldreskap og barnefordeling etter samlivsbrudd.

Det at informantene synes å ha et bevisst forhold til hvorvidt de er ekvalister eller feminister, indikerer at de er opptatt av å være – og ser seg selv som – aktive medborgere, men at dette særlig viser seg gjennom såkalt Facebook-vennlig engasjement. Måten informantene diskuterer eller følger med på debatter som utforsker ulike sider ved feminismen og kjønnspolitik, kan bære preg av en opposisjonell formulering av likestillingsdiskursen – da feminismen har i større grad hegemonisk makt enn de meningene eller tolkningene som finnes i gruppen. Formålet synes å være sentrert rundt premisser som de medvirkende ikke opplever at kan diskuteres i like stor grad i den brede offentligheten, og gruppen fungerer som en parallell diskursiv arena for idédebatt (DiCenzo et al., 2011). Det kan tyde på at Gruppe 2 fungerer som en arena for politisk meningsdannelse på flere måter. På den ene siden blir tydelige standpunkt ytret, og disse veier informantene sine egne tanker og meninger opp mot. På den andre siden kan de delta i diskusjoner og slik få satt ord på sine tanker, og blir klar over sine politiske meninger. Gruppen virker kanskje å være ekstra givende fordi diskusjoner ofte løftes opp til et nivå der de ikke bare handler om konkrete saker – men om likestilling og feminisme.

7.3 Hanekampoffentlighet – diskusjon for markeringen og sportens skyld

Et gjennomgående trekk hos informantene synes å være at de liker å delta og følge med på polarisert diskusjon. De gir uttrykk for en tilfredsstillende som ligger i selve konflikten – det er tråder hvor det oppstår uenighet som engasjerer mest. De forteller at det gjerne dreier seg om

betente nyhetssaker som kan knyttes til en debatt omkring kjønn og kjønnsroller, og at dette er saker som trigger dem til diskusjon. For eksempel sier Svein at:

[N]år noen snakker om negative ting, for eksempel vold eller [...] for eksempel seksuell trakassering er vanlig...og negative tendenser, og så fremstilles det som om dette...sånn er menn. Detter er en manne-ting. Da sier jeg at «dette er en menneske-ting, det er ikke en manne-ting eller kvinne-ting».

Informantene gir uttrykk for at flere av forumets medlemmer har klare standpunkt som gjennomgående kommer til syne på tvers av diskusjonstråder disse brukerne ytrer seg i. Imidlertid er alle informantene helt klare på at gruppen ikke er en arena for relasjonsbygging, politisk organisering eller annen form for sosialisering. Martin sier for eksempel at:

[M]an velger hvor man bruker tid på å bygge vennskap, og en internett-venn er ikke det jeg trenger [...].

Meningsbrytingen er i kjernen av interessen og bruken både Martin, så vel som de andre to informantene, har av gruppen. Ifølge informantene fører de konsistente argumentasjonslinjene til en forutsigbarhet blant debattantene og deres ståsteder. Svein sier at:

Det det er en håndfull folk der jeg nesten vet hva de kommer til å si før de sier det, da.

Han forteller også at:

Det er også veldig lett at du...du ser deg jo ut spesielt én eller to som du oppfatter som en direkte motpol til deg, og så leser du deres bidrag og så diskuterer du direkte med de, da. Det er ofte sånn det blir. At du liksom finner en...du finner deg en nemesis, da (he-he).

Dette kan tyde på at deltakelsen i forumet er tilknyttet en form for underholdningsaspekt, og informantene er tydelige på at det er uenigheten og meningsbrytingen de finner engasjerende – og dermed gjør gruppen til et interessant sted å være. De gir også uttrykk for at dette er en del av selvutvikling. Martin sier for eksempel at hans formål med deltakelsen hverken kan karakteriseres som en politisk aktivitet eller et behov for å inngå i debatt – han beskriver det snarere som en form for selvutviklingsprosjekt:

Jeg ser på det som selvopplysende for min egen del. Jeg er veldig realistisk i den forstand at jeg ikke tror jeg kan endre mange lag med å debattere på Gruppe 2.

Så ditt formål er heller mer å få lov til å debattere?

Nei, det er nesten...jeg vil si å vokse som person. Det høres ut som en klisjé, men man blir belyst for artikler og for mennesker som utvider din egen meningshorisont, og det setter jeg pris på innenfor dette feltet. Det er noe jeg synes er veldig relevant, spesielt for mine barn som vokser opp.

Martin ser det altså som en selvopplysende sfære hvor man får kontakt med motstridende holdninger og argumenter en gjerne ikke blir eksponert for gjennom sitt eget nettverk – og det er det som er tiltrekkende med gruppen. Det å delta for egen selvutviklings skyld, kan ofte synes å være et underkommunisert aspekt ved denne formen for internettaktivitet. Vatnøy (2017) kan sies å være inne på denne tematikken gjennom å knytte politisk snakk på Facebook og Twitter til identitetsarbeid, der det å diskutere tema som er enkle å gjøre personlige også skaper koblinger mellom folks identiteter, overbevisninger og verdier.

En observasjon jeg finner gjennomgående, er at informantene uttrykker i intervjusamtalene at diskusjonene i seg selv er tilfredsstillende, at det går sport i å argumentere og debattere vanskelige spørsmål – og at Gruppe 2 ikke bare fungerer som en diskusjonsarena, men et *safe space* for å uttrykke ting som gjerne ville vært «uglesett» andre steder. Dette kommer tydelig til uttrykk hos for eksempel Svein, som mener diskusjonstrådene i gruppen kan gi andre som ikke tør eller føler seg komfortable med å selv ta opp tematikken, en form for trygghet. Samtidig fremhever han at han både har utfordringer med å gi slipp i debattene, samtidig som han finner glede av at saker han selv har satt i gang lever videre på egenhånd:

Hvis du poster noe og så begynner folk å diskutere, og så er du ferdig, men så fortsetter de, sant. Det kan være [...] en liten tilfredsstillende det, for da har det i hvert fall blitt tematisert. Så det er vel de beste [...] hendelsene da, på sånne grupper. Og så ser du jo...det er en gjeng på hver side, ikke sant, som fortsetter...og det liker jeg.

Svein er også den av informantene som tydeligst fremstår som aktiv debattant selv. Gjennom intervjusamtalen beskriver han seg selv med ord som «tabloid», «direkte» og en som «setter ting veldig på spissen». Tonen er direkte og hard. Han forteller at han ved flere anledninger har diskutert med en av gruppens mannlige feminister, deriblant om tema tilknyttet #MeToo-kampanjen. Han beskriver denne interaksjonen som en øvelse i at begge parter har forsøkt å «avkle» hverandres argumenter – for å låne Sveins formulering. Ifølge Svein er denne brukeren også blant de meningsmotstanderne han har inngått i de hardeste diskusjonene med. Debattene er oftest sentrert rundt hva feminisme er. Svein forklarer blant annet at:

Jeg snakker jo om det som en ideologi [...] at det er et livssyn [...] Og da er det litt sånn at...vi snakker forbi hverandre, ikke sant. Han liksom lager seg flere grunner for at det ikke er en ideologi, og så i stedet for å svare på det direkte, så ramser jeg opp flere grunner til at det er en ideologi. Ja, det blir den typen diskusjon. Og...vi liksom sier vårt ståsted høyere, og høyere og høyere.

Svein skildrer en form for hanekamp, der debattantene bruser med fjærene i hver sin leir og den sterkeste, mest utholdende vinner. Han gir videre uttrykk for at hans argumentasjon følger en form for strategisk kommunikasjon, og med det han beskriver som en hard styring av diskusjonen.

Informantene beskriver et debattforum hvor man kan bekrefte eller befestes ens egen identitet, og hvor man måler seg mot provokative motdebattanter og motargumenter – selv om særlig Kjartan, den av informantene som er klarest kritiker av gruppen, også betrakter dette som en svakhet ved forumet. Sjokkerende utsagn og provokasjoner blir derfor en del av måten deltakerne ypper til strid og markerer sine egne meninger. Derfor preger *shock value* (for å låne Kjartans formulering) og polarisering ordskiftet. En hanekamp fremstår også som en form for sport, og som «treningsarena» får deltakerne en mulighet til å yppe for sportens del, med en meningsbrytning som følger helt forutsigbare mønstre.

7.4 Behovet for motpoler

Denne hanekampen er kanskje også et uttrykk for at Gruppe 2 i informantenes øyne fungerer som det motsatte av et ekkokammer. Etter klassifikasjonen i Karlsen et al. (2017) fremstår dette kanskje snarere som et skyttergravsforum, et sted hvor deltakerne møtes for å bekrefte sine allerede etablerte meninger og bryne seg mot motstanderne i en fastlåst konflikt. Imidlertid fremstår denne gruppen i mindre grad som et sted der deltakerne organiserer seg for å delta i tråder i andre fora – det er en «frontlinje», ikke en «bunker bak fronten.» Når jeg er usikker på om dette er en treffende karakteristikk, er det fordi alle de tre informantene gir uttrykk for det som tyder på en grad av åpenhet – de gir uttrykk for å være åpen for å bli overbevist av hva de leser. De fremhever det å utvide sin egen meningshorisont (som Martin formulerte det) som et ideal, men gjennom materialet finner jeg imidlertid få konkrete eksempler på at dette skjer. Kjartan opplever for eksempel forumet som en polarisert likestillingsgruppe med formål om å møtes på midten:

[D]et var i hvert fall tanken bak det i starten. Eh...så er det jo en likestillingsgruppe, da, sånn i utgangspunktet, men hvor målet er midt på, og så har du to sider...to liksom ytterkanter, som begge klager høylytt.

Dette formålet er også noe av det informantene mener gjør gruppen og dens klima interessant. Ifølge Svein er det mange som søker seg til ekkokamre når de diskuterer likestilling i det han omtaler som henholdsvis «kvinnegrupper» eller «mannsgrupper». Informantene beskriver en slik segregering som det motsatte av den funksjonen Gruppe 2 tilstreber. Svein uttrykker for eksempel liten interesse for slike rene mannsgrupper – som han omtaler som ekkokamre der debatten kun finner sted mellom likesinnede mennesker:

[S]ånn ekkokamre det blir...det blir ofte litt kjedelig og det blir ofte litt drøyt, da. Folk blir litt blinde [...] ja, og så mister du muligheten til å diskutere direkte med de som er helt på den andre siden av spekteret [...] i ekkokamre så er du jo enten med i en sånn heilagjeng eller så blir du kastet ut.

Slik informantene beskriver forumet, skiller det seg fra måten tilsvarende nettfora skildres, hvor grupper av menn samles i ulike separatistgrupper som etablerer egne interaksjonsformer, språk og lignende som styrker deres idé om kjønnsroller (Bjørkelo, 2015). Her synes idealet snarere å være diskusjon mellom ulike posisjoner. Informantene er opptatt av kvaliteten på debatten, og forteller at de ofte kan lære av utsagn fra meningsmotstandere. Dette er også et aspekt ved nettdebatt som kommer til syne hos Enjolras (2013, s. 148), som viser at flere møter motstand og lærer noe nytt av denne motstanden – men få skifter likevel mening som følge av diskusjonen. Da jeg spurte nærmere om formålet med gruppen, svarte for eksempel Martin ved å fremheve nettopp kvaliteten på debatten, og den oppriktige, velvillige lesemåten han har på sine meningsmotstandere:

Det er noen som genuint er veldig flinke til å debattere [...]. Det er ei som heter [kvinnenavn], som av og til har...hun har reflekterte gjennomtenkte kommentarer som er godt argumenterte. Selv om jeg ikke alltid er like enige med alle påstandene eller alle utsagnene, så er det av og til interessante ting som jeg tar meg tid til å lese det fordi hun argumenterer på en god måte med god bakgrunnshistorikk. Og så er det en som heter [mannsnavn] og [mannsnavn] [...] hvis du hadde tenkt på dem som amerikanske, om de da er republikanere og jeg demokrat, eller omvendt, så synes jeg likevel de har gyldige poeng.

De gir likevel uttrykk for at de tidvis opplever at mannsdominansen kan bli stor, og at dette kan gå på bekostning av debatten. Martin sier at:

Måten jeg opplever gruppen på er at den ofte er [...] i overvekt av personer som befinner seg på manskiden, om du vil, der man savner egentlig gode motpoler. Jeg sier ikke at det ikke er noen, men [...] tidvis kan det bli for mange meningsfeller og for lite debatt.

Argumentasjon og debattnormer er også noe de er oppmerksomme på når de leser innholdet diskusjonstrådene. Dette styrker Gruppe 2 som et debattfora. Informantene tilskriver «billige poeng» i form av en Gif-animasjon fra nettet, eller standpunkt man ikke har bevis for i form av å komme med noe støtte, for å være av liten verdi i dette klimaet. Kjartan er opptatt av god debattkultur, og mener enkelte av brukerne mangler folkeskikk. Med dette mener han blant annet at:

[...] i nesten hver eneste sak de skriver i, så er de veldig belærende. Om de er sånn i det virkelige liv, det vet jeg ikke, men...ja, det blir slitsomt i lengden.

Martin gir for eksempel uttrykk for at han finner anekdotisk meningsutveksling av mindre interesse. Han liker altså å lese det han anser for å være reflekterte, gjennomtenkte kommentarer, hvor brukere argumenterer på en god måte med gode bakgrunnskunnskaper. Selv om han ikke nødvendigvis er enige i påstandene som blir fremmet, kan han anerkjenne gyldige poeng. Slike refleksjoner er i tråd med Zarefsky (2009), som mener en argumentasjonskultur kjennetegnes av gjensidig respekt uavhengig av hvilket synspunkt som støttes – uenigheten er forankret i sak, og ikke person. Dette gir også gjenklang hos Svein, som vektlegger opprettholdelsen av en personlig distanse i debatten. Blir man personlig, eller etablerer nærere relasjoner til medlemmene i gruppen, brytes denne barrieren.

Informantene tilskriver altså diskusjonene i Gruppe 2 som en aktivitet som har et klargjørende og opplysende potensiale – men de kan likefullt fungere korrigerende. Ifølge Svein får man utprøvd hvor godt meningene man har er begrunnet:

[D]a hender det at du må endre perspektiv på grunn av det, for du har fått bevist at det du skriver [...] er veldig mangelfullt eller misvisende. Og så kan det være rene faktadiskusjoner [...] om hva som er riktig. Ja, og der kan man jo bli litt tilbakevist, da.

Dette er imidlertid et aspekt ved aktiviteten informantene gir uttrykk for at de finner stimulerende: det å få testet holdbarheten i sine egne overbevisninger, til tross for at de føler seg sikre i sine argumenter. Zarefsky (2009, s. 300) skriver at «even when people have beliefs

so strong that they think¹² they know for sure, [...] still they test their beliefs by submitting them to the scrutiny others will offer through argument. To be challenged is not a sign of weakness». Et slikt perspektiv vitner om at de befester forumet som en argumentasjonskultur, et sted for meningsbryting og idédebatt.

7.5 «Jeg føler ikke at jeg sliter i hverdagen fordi jeg er mann»

Informantene vektlegger at det er ingen entydig sammenheng mellom årsaken til at de engasjerer seg i kjønns- og likestillingsdebatt og måten de opplever mannsrollen i dagens samfunn. Tema knyttet til maskulinitet er ikke noe som gjennomgående kommer eksplisitt til uttrykk i intervju samtalen. Når informantene får spørsmål om hvordan de opplever det å være mann, gir især Kjartan og Martin uttrykk for å være komfortable og tilfreds med sin maskuline identitet. Kjartan sier at:

Jeg føler ikke at jeg sliter i hverdagen fordi jeg er mann.

Dette kommer også tydelig til uttrykk hos Martin, som sier at:

[F]or min del tror jeg at jeg har vært heldig med å knekke en slags kode, den der balansen mellom å være myk og hard.

Samtidig anerkjenner han at dette kan være en utfordring for andre. Hans forståelse av den moderne mannen rommer likevel tradisjonelle rollefunksjoner og egenskaper:

[D]et å være mann for meg betyr å...være stødig, å være pålitelig, å gjøre jobben din, å gjøre de tunge jobbene som er...ja, som er lettere mer fysisk [...] Det er en sammensatt rolle som ikke er sånn...en 50-tallsrolle der man kommer og setter seg ned og spiser middag som kona har laget. Vi har et moderne hjem og jeg trives som moderne mann.

Svein er den av de tre informantene som i størst grad uttaler seg eksplisitt om mannsrollen. Han gir uttrykk for at han til tider opplever mannsrollen som snever – samtidig som han også tilskriver dette snevre handlingsrommet en dobbeltfunksjon som ikke nødvendigvis er negativ:

[N]år de tar det opp her, så snakker de om at...eh, kvinner er human beings og menn er human doings. De som engasjerer seg for mennesak, de sier at det er liksom det som er problemet som mann, at det...tradisjonelt så blir [...] menneskeverdet deres

¹² Understreket i originalkilden.

er basert på hva de gjør, ikke hvem de er. Men sånn som for kvinner, verdien ligger mer i hvem du er og hvilken person du er [...] det er jo veldig satt på spissen, og jeg tror ikke det stemmer hundre prosent overalt, men jeg tror det er en generell greie [...] og det kan være befriende, at det som er interessant med meg det er hva jeg gjør, ikke hvem jeg er. Det kan føre til en sånn anonym tilværelse som er litt deilig.

Svein er imidlertid den av de tre informantene som gir uttrykk for at han har opplevd kjønnet urettferdighet, hvor han forteller at han har erfart at hans kjønn har mer å si enn hans personlighet og evner. Informantene gir dessuten uttrykk for at skilsmisse og barnefordeling er et område hvor menn står overfor utfordringer. En av informantene har opplevd dette selv.

Et iøynefallende funn jeg ble oppmerksom på gjennom samtalene med mennene på tvers av de to Facebook-gruppene, er at de av informantene som ikke har barn, eller lever i et stabilt og langsiktig parforhold, synes å ha en mindre politisk innstilling til sakene de diskuterer. Dette gir seg også til kjenne gjennom at Gruppe 2 ikke synes å være et fora man søker mot fordi man har opplevd en spesiell utfordring som man ønsker å endre, men i større grad knyttet til meningsbryting og selvutvikling. Samtidig er kjønn og likestilling også noe informantene har personlige meninger om, et såkalt Facebook-vennlig tema, og det oppleves gjerne som nærliggende og relevant for dem uten at de har et utpreget bevisst forhold til det.

7.6 Side om side: aktivisme og tidsfordriv

Informantene fremhever altså debatten for debattens egen skyld, og anser den som meningsfylt og selvutviklende tidsfordriv. Dette kommer tydelig frem hos eksempelvis Kjartan, som forteller at hvorvidt han deltar i lengre meningsutvekslinger ofte har sammenheng med underholdning og tidtrøyte i pauser på arbeidsplassen:

Hvis det er en sak jeg blir veldig engasjert i...hvis jeg er på jobb da, for eksempel...når jeg har pauser blir det sånn at jeg titter innom og legger igjen en kommentar og leser hvordan svarene har utviklet seg.

Informantene trekker også et skille mellom Facebook-diskusjoner og samtaler mellom mennesker i samme tid og rom – både når det gjelder mellommenneskelige aspekter ved ansikt til ansikt-kommunikasjon, som mimikk og toneleie, samt mulighetene teknologien gir. De vektlegger altså diskusjonenes funksjon tilknyttet en sekundæraktivitet iblant andre aktiviteter og gjøremål, i tillegg til at disse samtalene ikke har et definert start- og slutt punkt, slik at de også kan gjenopptas ved et senere tidspunkt.

Svein ser dessuten gruppen som det han kaller et politisk treningssenter. Han fremstiller seg som politisk aktivist, hvor han gjennom intervjuet gir uttrykk for at likestilling mellom foreldre i stor grad fremstår som drivkraften bak aktivismen. Når jeg spør hvorvidt han anser deltakelsen i Facebook-forumet som en politisk aktivitet, forklarer han at:

Ja, det tenker jeg. Det er jo [...] jeg opplever jo det som aktivisme [...] og det er ikke en...det er en veldig sånn sløv form for aktivisme [...] men det er jo på en måte trening også da, for meg, tenker jeg, i å...håndtere å være veldig uenig med noen, og diskutere saken med de likevel. [...] Både det å diskutere og det å promotere...og få oppmerksomhet rundt tema. Hvilke verktøy kan du bruke? Og hva er konsekvensene? Ja, jeg ser på det som politisk...eh, et politisk treningssenter.

Han engasjerer seg også i Gruppe 1 og har deltatt i ulike aktiviteter offline i forbindelse med organisasjonen tilknyttet Gruppe 1. Svein betegner Gruppe 2 som en virksomhet hvor han kan markedsføre organisasjonen som er tilknyttet Gruppe 1. Han mener også at Gruppe 2 kan være en arena for å utforske hvilke reaksjoner ulike saker fremprovoserer blant forumets medlemmer – og på denne måten kan de to foraene utfylle hverandre:

[J]a, det...eh, det er ikke så lett å vite da, hva [...] motargumentene blir. Det er litt noe av det med PR-strategien-greiene, ikke sant...«okay, skal vi pushe denne saken?» Vi synes den er god og vi synes det er opplagt at dette er en god sak, men vi har ikke satt oss...vi har ikke satt oss inn i perspektivet til de som vil være uenig.

For å nå frem med kampanjevirkosomheten kan dermed Gruppe 1 sende opp standpunkter eller dele saker som prøveballonger i Gruppe 2 – for her finnes potensial for å møte en type motbør som man kan prøve ut ulike argumentasjonslinjer på, men som likevel er diskusjon blant dem som er i målgruppen. Denne beskrivelsen fremstår imidlertid som Sveins strategi, og synes ikke å være noe som Gruppe 1 generelt har definert.

Det gis også uttrykk for at det er lavere terskel for å prøve ut argumenter i denne gruppen enn å skrive en kronikk i en avis over samme tema, fordi diskusjonen fort blir glemt og i større grad blir utilgjengelig – til tross for at informantene også forteller at det har hendt de har skrevet et leserinnlegg om saker som har engasjert dem i lokal- eller storsamfunnet. Dermed er Gruppe 2 en god læringsarena. Svein fremhever for eksempel også at diskusjoner i denne gruppen gir øvelse i å distansere seg fra det han betegner som et ubehag man må lære å håndtere som politisk aktiv. Engasjementet i forumet kan dermed leses som noe som kan tenkes å bidra til å styrke ham selv som politisk aktiv – noe som også kan vitne om en form for selvutvikling gjennom å styrke ens politiske identitet.

Gjennom intervjusamtalene gir informantene uttrykk for at de anser aktiviteten og deltakelsen i Gruppe 2 som dels sosial prat og dels seriøs debatt. De oppfatter ikke at forumet har et definert mål utover debatt. Særlig Martin gir uttrykk for at deltakelsen i gruppen har et klart preg av selvutvikling. Ifølge Martin er debatten sin egen berettigelse:

Det er ingen *end-game*, det er ingenting den kommer til å oppnå.

Formålet er altså ikke politisk eller langsiktig. Dette underbygger gjerne gruppen som en arena for meningsbryting og idédebatt. Facebook-gruppen fungerer for informantene som et sted mellom politisk trening, normativ meningsdannelse og tidsfordriv – og som ikke har et konkret politisk mål. Dette understrekes gjerne igjen av Svein, som da intervjuavtalen fant sted ikke lenger er medlem av Gruppe 2, men fortsetter likevel å arbeide for likestilling offline. Når jeg spør ham om hva han opplever som forskjellen på de to Facebook-gruppene, svarer han at:

Gruppe 1 representerer jo et reelt initiativ. Det representerer jo aktivisme...eh, Gruppe 2 er bare et sted for meningsutveksling, de...de gjør ingenting, de produserer ingenting, de har ikke noe mål annet enn diskusjonen...så Gruppe 2 vil jo aldri prøve å påvirke noe, egentlig.

Til tross for at disse to formålene kan utfylle hverandre, skilles det her altså mellom konkrete organisatoriske mål på den ene siden, og meningsytring uten definerte politiske mål på den andre siden. Slik de tre informantene beskriver forumet, fremstår ikke Gruppe 2 som en arena for å endre verdens politikk, men snarere som et tidsfordriv med aspekt av underholdning. Som blant annet Enjolras (2013) viser, er dette likevel ikke ensbetydende med at diskusjoner på nett fortrenger andre former for samfunnsengasjement i relasjon til de sakene som opptar informantene. Som vi har sett, gjelder dette for eksempel Svein som har begynt å engasjere seg for farskapssaken i mer tradisjonell, organisert virksomhet. Også Martin, som er opptatt av kjønnsforskjeller i skolen, forteller at han er medlem av foreldrerådets arbeidsutvalg på skolen:

Så i den forstand, i den forstand jeg gjør noe så er det direkte. Fordi hvis jeg bare debatterer det så blir det for sent å gjøre noe med det innen den tida min sønn er ute av det...der er en nødt til å gjøre handlinger for at det skal skje noe.

Martin gir på denne måten uttrykk for at han ønsker å jobbe for samfunnsmessige endringer for sine barn. Dette indikerer en interesse for sivilsamfunnet, til tross for at alle de tre informantene ikke nødvendigvis eksplisitt engasjerer seg i manns- eller likestillingssak utover Facebook-debatt.

7.7 Diskusjon: En balanse mellom offentlig debatt og privat tidsfordriv

I delkapittel 5.8 har vi sett hvordan Gruppe 1 i stor grad fungerer som et intertekstuell bevisstgjøringsfellesskap som kan ses på som en motoffentlighet – slik det kommer til uttrykk hos både Fraser og Warner. Følgelig er et sentralt analytisk spørsmål også hvordan Gruppe 2 kan forstås i lys av teorier om politisk meningsdannelse. Som vi har sett, fungerer forumet som en alternativ diskursiv arena, en egen deloffentlighet som opererer på sidelinjen av den brede offentlige samtalen gjennom både form, organisering og tone. Her diskuteres tema som er lette å personliggjøre, og med en form for individualisering av debatten som vitner om tette koblinger mellom person og holdninger/standpunkt. Det gir grobunn for en polarisert nettkultur.

Som vi ser av de to foregående analysekapitlene, preges Gruppe 2 av opphetet debatt mellom motstridende meningsunivers. Selve konflikten fungerer som et kjennetegn ved gruppen, som blant annet illustreres ved debatten som oppsto blant brukerne da Facebook-gruppen ble delt i to. Det ble opprettet en avlegger av det opprinnelige forumet, men med strengere regler og mindre hard debattkultur. Slik blant andre Vatnøy (2017) påpeker, er Facebook en del av en større digital offentlighet, og benyttes av enkelte aktører som en arena for samfunnsdebatt. Min analyse viser at Internett muliggjør en type aktivitet som favner både offentlig debatt og privat tidsfordriv og prat – gjerne på samme tid for de samme aktørene. Tidsfordriv synes å være et aspekt som underkommuniseres i den etablerte forskningen på demokrati og offentlig meningsdannelse, og fremstår som en annen – og mindre alvorspreget – motivasjon.

7.7.1 Et flytende prosjekt

En interessant observasjon er imidlertid likevel at gruppen fremstår som et noe flytende prosjekt, uten en definert målsetning utover meningsbrytingen i seg selv, ingen tydelige motposisjoner. Det tilfører en individualisme til prosjektet som er utfordrende å analysere. Dette skyldes en kompleksitet hvor ulike hegemonier og diskurser kommer til uttrykk. Gruppe 2 er et mangfoldig forum og ikke en ensaksgruppe. Meningsdannelse på vei mot enighet er ikke nødvendigvis et ideal i denne gruppen. Derfor kan vi i mindre grad enn ved Gruppe 1 karakterisere denne sfæren som en motoffentlighet, slik konseptet beskrives av Fraser og Warner. Noen av informantene beskriver forumet som en politisk treningsarena, og det fremstår

som om gruppens medlemmer søker motargumenter for å kunne bygge seg et repertoar av argumenter som kan gi dem ryggdekning fra et argumentasjonsteoretisk standpunkt. Dermed gir også informantene uttrykk for at gruppen ikke er et redskap for «agitational activities directed toward wider publics», slik Fraser (2010, s. 137) formulerer det. Den samlede funksjonen man finner antydninger til i Gruppe 1 ser altså ikke ut til å være til stede. Gruppe 2 fremstår heller i større grad som reaktiv, for medlemmene diskuterer og reagerer på saker og tema i takt med tematikker som setter dagsorden i den bredere *mainstream*-offentligheten.

Til tross for at forumet til en viss grad tilrettelegger for dialog mellom ulike, og ofte motstridende meningsunivers, er det mye som tyder på at gruppen i stor grad preges av likesinnede – og en fellesnevner er ulike uttrykk for feminismekritikk. Gruppe 2 kan, som en del av en større mannskultur, være et uttrykk for fragmenteringen av den bredere allmennheten som digitaliseringen gjerne medfører – det råder tross alt en enighet mellom mange av deltakerne i Gruppe 2, særlig hva angår feminismekritikk. Fragmenteringen peker blant andre Sunstein (2017, s. 57) på som et problem i en verden preget av hypotetisk perfekt filtrering.

Likevel viser imidlertid Gruppe 2, med mangfoldigheten i gruppen, hvordan teoretiske verktøy ikke nødvendigvis evner å fange virkeligheten og dens nyanser. Slik blant andre Rafail og Freitas (2019, s. 2) påpeker, finnes store deler av mannsaktivisme sted på nettet, eksempler på det inkluderer også kampanjer som *#Gamergate*. De mener dynamikken på disse teknologiske plattformene bidrar til at bestemte ideologiske ekkokammer etableres og opprettholdes. Til tross for mannsdominansen og fellesnevneren «feminismekritikk» i Gruppe 2, er ikke dette nødvendigvis ensbetydende med at forumet fungerer som et ekkokammer – slik begrepet forstås av teoretikere som Rafail og Freitas eller Sunstein. Premisset bak ekkokammerteorien baseres på selektiv eksponering, hvor informasjon som forsterker eksisterende holdninger foretrekkes mer eller mindre uten motstand (Sunstein, 2017). Analysen av Gruppe 2 og måten informantene forstår aktiviteten på, indikerer at dette blir noe for enkelt. Videre er det lite i mine observasjoner som tyder på at diskusjonen og møtet med likesinnede driver medlemmene mot mer ekstreme holdninger, slik Sunstein (2002), (2017) argumenterer for gjennom konseptet gruppepolarisering.

Annen forskning har også funnet at ekkokammer – og brukerne av dem – er mer komplekse enn de fremstår ved første øyekast. Karlsen et al. (2017, s. 260) hevder at nettet «creates a particularly good environment for reinforcement through contradiction» – altså meningene befestes i brytning med andre. De argumenterer for at samtaletråder som fungerer som «skyttergraver» virker på en kontrasterende måte til ekkokammerdynamikken. I stedet for å være øredøvende uenige, vil deltakerne gå opp vante konfliktlinjer gang på gang. Det kan

likefullt føre til samme resultat – polarisering (Karlsen et al., 2017, s. 270). Dette synes å være gjeldende for Gruppe 2, som fungerer som en polarisert debattkultur – hvor premisset synes å være nettopp det å inngå i direkte debatt og konfrontasjoner med personer som besitter synspunkt man er uenig i. Mannesfæren blir ofte omtalt som et aggressivt ekkokammer. Gruppe 2 skiller seg derimot seg ut fra ekkokammeret og har trekk som tidvis minner om polariserende skyttergravskrig, hvor forutsigbare standpunkter fra storsamfunnets debatt blir gjentatt og individualisert av deltakerne i tråden. Et interessant spørsmål er imidlertid hvordan skyttergravsdynamikken fungerer i praksis. Kommer den feministiske diskursen i Gruppe 2 tydelig frem?

Hverken ekkokammer eller skyttergraver synes å være tilstrekkelige beskrivelser av Gruppe 2 og måten den legger til rette for politisk meningsdannelse. Gruppe 2 fremstår ikke som koordinerende for andre samtalefelt, og gruppen i seg selv fungerer ikke som en frontlinje mellom uenige parter. Diskusjonstrådene domineres av mannsstemmer, og/eller stemmer som argumenterer fra et antifeministisk eller ekvalistisk standpunkt. Gruppens feminister er mindre synlige i trådene. De representeres hovedsakelig gjennom et fåtall gjengangere, utsettes for hard kritikk og tidvis harselering – realiteten av gruppens skyttergravstendenser kan dermed diskuteres. På denne måten fremstår Gruppe 2 ikke nødvendigvis så åpent som informantene opplever det, men heller ikke så lukket som teorier om ekkokamre skulle tilsi. Det reiser også spørsmål om interessen gruppens få uttalte, konvensjonelle feminister har av diskusjonen, men det har jeg ikke grunnlag hos informanter for å si noe om.

7.7.2 En avlegger: *The Manosphere* i norsk drakt

Gruppen har nok diskursive felles forutsetninger til at det blir diskusjon, men fremstår samtidig som en arena hvor deltakerne hakker på hverandre – som en del av en hanekampoffentlighet hvor deltakerne bruser med fjærene og markerer seg og sitt standpunkt gjennom å « snakke over » meningsmotstanderne. Det er et interessant aspekt ved denne kulturen at formen – den tøffe tonen, provokasjonen, aggresjonen – synes å være noe medlemmene i gruppen finner triggende. På denne måten kan det gjerne i større grad trekkes paralleller til en form for maskulinitetskonstruksjon, som minner om den diskursive konstruksjonen av identitet som kommer til uttrykk gjennom *fag-* eller *homo-*diskursen i chan-kulturen (Bailey og Harvey, 2019). « Hanekamp »-offentligheten er kanskje ikke gjensidig utelukkende med « skyttergravsdynamikk », men virker gjerne mer treffende. Denne « hakkingen », og det å omtale

en annen bruker som en *fag*, er en del av denne kulturens sjargong (Bailey og Harvey, 2019, s. 329). Selv om en slik *fag*-diskurs ikke gjør seg direkte gjeldende i Gruppe 2, opererer gruppen likefullt med en særegen hard og konfronterende tone. Den kommer særlig til syne i relasjon til feminister og tråder som direkte omhandler feminismen som sådan – et sett med sosiale koder vi i analysekapittelet har sett kan være utfordrende å tilpasse seg for enkelte medlemmer. Et interessant poeng Enjolras (2013, s. 125) peker på er at det er en overvekt av menn som debatterer i nettfora. På denne måten kan gruppen og dens harde sjargong også leses som å handle om en utøvelse av maskulinitet – diskusjonen synes å ha et rent performativt mål for deltakerne.

Maskulinitetens performative, utøvende side beror på den delen av mannesfæren som i forskningen omtales som *networked misogyny* og *toxic technocultures*, og knyttes gjerne til *geek masculinity*. Ifølge Salter og Blodgett (2017, s. 47) assosieres disse toksiske teknokulturene med en marginalisert form for maskulinitet, sammenlignet med den hegemoniske fysisk aktive og attraktive mannen. De vektlegger at *geek masculinity* ikke nødvendigvis behøver å være marginalisert og marginaliserende, «it is instead an inevitable evolution of hegemonic masculinity in a culture where dominance and technical mastery are increasingly interwoven» (Salter og Blodgett, 2017, s. 47). Kulturen som kommer til uttrykk gjennom mine observasjoner av Gruppe 2, kan gjerne ses som beslektet med *geek masculinity*, men fremstår gjerne som mer opptatt av menns styrke og posisjon enn at enkelte hypermaskuline aspekter blir overdramatisert. Facebook er i større grad som en allmenn møteplass for mennesker som også er opptatt av andre ting, selv om de også trekkes mot en lukket Facebook-gruppe sentrert rundt kjønn, seksualitet og mannssak. Forumet er ikke knyttet til god kunnskap om teknologi – så valget av plattform har ikke en innebygget terskel for deltakelse, slik det kan hevdes at det er i ulike Reddit- eller chan-kulturer. Selv om beskrivelser av *geek masculinity* kanskje ikke er direkte overførbar til måten Gruppe 2 fungerer på, åpner begrepet døren for mange ulike former for maskulinitet som kjemper om hegemoni. Her gir kunnskap autoritet, så vel som evnen til å legge frem antagelser om kjønn og seksualitet på en kjapp og slående måte.

Ulike forståelser av maskulinitet står sentralt i den engelskspråklige *The Manosphere*. Analysen tyder på at Gruppe 2 besitter noen fellestrekk med mannesfæren. Det kommer frem gjennom referanser som deles i forskning og argumentasjonsmønstre, og da særlig ved kritikken mot kjønnsforskningen og respekten for naturbiologien, type maskulinitet og gjennom sin feminismekritikk. Det er rimelig å anta at gruppens medlemmer kanskje selv ikke vil definere seg på denne måten, eller hevde at forumet i seg selv er del av en større, transnasjonal

digital mannesfære. Nettopp fordi dette er en debattarena som fremelsker meningsulikhetene mellom deltakerne. Likevel kan vi finne overlappende punkter – til tross for at gruppen også rommer selverklærte feminister og andre stemmer som tar til motmæle.

I nettfora som */r/MensRight* finner Rafail og Freitas (2019, s. 6) gjennomgående temaer – så vel som måten disse rammes inn på – som også har fellestrekk med innholdet som deles og diskuteres i Gruppe 2: feminisme, kjønnsforskjeller og marginalisering av menn, diskriminering av menn i forbindelse med saker som omhandler voldtekt og seksuell trakassering, menn som ofre for partnervold og diskriminering av menn i barne- og familielovgivning. Gruppe 2 kan slik anses som den av denne diskursen – og del av et større, digitalt tekstfellesskap gjennom måten brukerne forholder seg til og deler innhold som kan knyttes til mannesfæren internasjonalt.

Forskere som Ging (2017) definerer den digitale mannskulturen som en motreaksjon på feminismen. Tonen i kulturen får feminismen til å fremstå som en konspirasjon som tar sikte på å ikke bare marginalisere mannsaktivister, men også menn generelt. Dette kan gjerne ses som uttrykk for en reaksjon på den tidligere omtalte populær-feminismen, som igjen kan knyttes til maskulinitetskrisen, der «a masculine lack of confidence and perceived lack of empowerment identify a clear culprit: women and feminism» (Banet-Weiser og Miltner, 2015, s. 172). Feminismekritikk er fellesgoods også i Gruppe 2. Men som vi har sett, finner vi her en feminismekritikk som i større grad opphøyer seg til idédebatt, hvor ulike aspekter ved kjønnsdebatten er oppe til diskusjon. Gruppen skiller seg dermed fra de mer misogyne strømningene som hovedsakelig er gjenstand for forskningen på den amerikanske mannesfæren. Tonen er mer saklig og har preg av systemkritikk og kritikk mot feminismen i relasjon til likestilling – og preges i mindre grad av fiendtlige holdninger til kvinner generelt. Likevel står antagelsen om at feminismen har «gått for langt» sterkt blant flere av brukerne – noe måten gruppen forholdt seg til #MeToo-debatten, og opplevelsen av at denne fungerte generaliserende mot menn som sosial gruppe, kan tjene som eksempel på. Flere av de mannlige deltakerne synes også å være opptatt av hvordan menn undertrykkes på ulike måter i samfunnet. Blant argumentene for denne undertrykkelse er hvordan menn behandles i forbindelse med barnefordeling, så vel som tema som kjønnskvoltering. På denne måten synes ikke denne norske Facebook-gruppen å være knyttet til bestemte forum eller strømninger innenfor den bredere mannesfæren, men fremstår snarere som en norsk avlegger i et større, fragmentert meningsunivers. Likevel fungerer forumet som en kontrast til den mannesfæren forskningen skildrer, nettopp gjennom å være en arena der denne argumentasjonen møter reell motstand fra feminister.

8 Avslutning

Der menn på 1970-tallet dannet egne bevisstgjøringsgrupper i flere norske byer, som resulterte i stiftelsen av «Den norske mannebevegelsen» i 1978 (Breivik, 2013, s. 157), finnes dagens mannspositive sfære hovedsakelig sted i medierte fora. Det er derfor ikke snakk om en organisert bevegelse i tradisjonelle former. Fenomenet fremstår langt mer som et tolkningsfellesskap, som kommuniserer gjennom en sirkulasjon av ulike medietekster som danner grunnlaget for bestemte diskurser. Det blir av både journalister og forskere hevdet at det hersker en maskulinitetskrise blant heterofile, hvite menn. Maskulinitetsforsker Michael Kimmel (2017) beskriver dette som et komplekst fenomen, som må ses i lys av både sosiale og økonomiske samfunnsendringer, mens Salter og Blodgett (2017) argumenterer for at dette gjerne også primært handler om teknologiske endringer og digitalisering.

Som vi har sett i oppgavens innledende kapittel, knyttes mannsdebatt på nett ofte til ytterliggående grupper og synspunkt – godt hjulpet av sensasjonelle oppslag i mediene. I denne oppgaven har jeg tatt sikte på å undersøke hvordan mannsak diskuteres av menn i to ulike, norske Facebook-grupper, og forsøke å forstå dette fenomenet av mannsansamlinger på nett på gruppene – og de menneskene som deltar i dem – egne premisser. Et sentralt spørsmål har vært hvordan mennene forstår denne aktiviteten, og hvordan dette kan ses i lys av teorier om politisk meningsdannelse og maskulin identitetsskaping. Som et ledd i reisen mot en besvarelse av denne problemstillingen, har det derfor vært sentralt å forstå hvordan et utvalg av gruppene brukere *selv* forstår og tillegger mening til den aktiviteten de er en del av – hvordan de bruker Facebook-gruppene og hvilket utbytte de har av disse diskusjonene på nett. I hvilken grad anser informantene selv aktiviteten som et bidrag i det offentlige ordskiftet, eller dreier det seg snarere om trygge rom for meningsbryting og utveksling av personlige historier? Og hva kan vi forstå dette fenomenet av nettdebatt som?

Organisasjonen som står som pådriveren bak Gruppe 1 kan sies å ha fått oppmerksomhet og evnet å sette farssaken på dagsorden, gjennom en rekke kronikker og medieoppslag i den bredere offentligheten. Til tross for at dette faller utenfor rammen for denne undersøkelsen, har det likevel vært interessant å observere, og er gjerne noe som underbygger medlemmenes forståelse av hva de driver med. Debatten rundt NRK Brennpunkt-dokumentaren *Kjønnskampen* (2019) – som tematiserer kjønnsdiskriminering av menn – vitner også om at menns likestillingsutfordringer i større grad enn tidligere løftes frem av sentrale offentlige stemmer og samfunnsaktører. Redaksjonell leder i NRK Dokumentar og samfunn, Solveig

Husøy (2019), skriver på kronikkplass at reaksjonene etter programmet tyder på «at dette var et etterlengtet og underkommunisert tema».

Men hva er det som gjør at særlig farsrolleproblematikken får gjennomslag i mediene? En mulig årsak kan være at en sak som omhandler omsorg og foreldreskap gir grobunn for sympati, men det kan også dreie seg om at farssaken og likestilling mellom foreldre i større grad appellerer til kvinnebevegelsen enn andre former for mannssak. Dette er spørsmål som havner utenfor rammen for denne masteroppgaven, men det er mulig å anta at nett-engasjement har spilt en rolle for å skape en felles samtale om private problemer. Det er tydelig at flere av brukerne i særlig Gruppe 1, så vel som flere av informantene, tenker på denne gruppen som en «motoffentlighet», samtidig er det viktig å presisere at datamaterialet inneholder variasjoner, og ikke alle ser på aktiviteten som like politisk.

Fenomenet som kommer til uttrykk gjennom materialet i denne masteroppgaven setter ord på en misnøye og vitner om en grunnleggende maktesløshet, noe både forskningen og storsamfunnet må ta på alvor. Likevel vitner til dels dette også om et noe uklart politisk prosjekt, som også inkluderer antifeministiske holdninger som ulmer, men som er utfordrende å gripe an og forstå uten å ha pratet direkte med menneskene bak disse ytringene.

Gjennom dette prosjektet var det mitt håp å bedre forstå likestillingsdebatt- og utfordringer fra menns perspektiv, og mine funn tyder på at mannsdebatt på nett rommer flere, og mer nyanserte stemmer enn det som ofte kommer frem i den amerikanske forskningen om *the Manosphere*. Fenomenet rommer en spenning mellom legitime krav om likestilling mellom foreldre og abstrakt og utforskende idédebatt, til uttrykk for antifeminisme og trolling. I lys av dette fremstår Facebook som et verktøy for alternative diskurser i en (mot)offentlig samtale. I disse medierte diskursene blir ulike fortellinger om makt og maskulinitet utviklet og forhandlet. Denne oppgaven har handlet om hvordan den digitale medieringen har formet disse fortellingene, og drøftet dette i et offentlighetsperspektiv.

Det ville også vært interessant å i større grad inkludere de mer ytterliggående stemmene. Mine funn viser dessuten at kvinner som engasjerer seg for mannssak- og farskapssak anses som viktige støttespillere av de mannlige deltakerne, og videre undersøkelser på kvinner i disse miljøene kan også være et viktig tilskudd til forskningen. Det er viktig for studier av mannsgrupper og mannsaktivisme at disse perspektivene tas på alvor. En uforløst mannsrolle har vist seg gang på gang å få fatale konsekvenser, og det er viktig at forskningen på området ikke overser menns egne stemmer.

Mine funn tyder på at de to Facebook-gruppene, til tross for mange overlappinger i tema, deltakere og form, kan leses som uttrykk for to ulike typer engasjement og funksjon. Temaene

som tas opp, og måten de rammes inn, er knyttet til ulike normer for engasjement i de to gruppene. Det gjelder både for forbildene som trekkes frem, hvilke tema og saker som deles og diskuteres og en særegen form på samtalen som skiller gruppene fra hverandre. De benyttes også med ulike motiver og utgangspunkt, og forventningene til hva gruppene skal være virker også ulike.

Gruppe 1 drives av personer med tanken om blant annet politisk organisering og en formell lovendring som motvirker samværs sabotasje og styrker likestilling mellom foreldre som mål. Mange av medlemmene uttrykker også å dele dette målet. Flere av de som er engasjert i dette forumet har også en privat situasjon de ønsker å løse, som de gir uttrykk for håp om at kan skje gjennom politisk endring. Selv om gruppen er sammensatt, og rommer variasjon og mangfold i form av både kvinnelige og mannlige medlemmer, så vel som uenighet rundt enkelte av lenkene eller ytringene som publiseres, fremstilles hovedtematikken i stor grad som et samfunnsproblem – med et tydelig moralsk ansvar for de berørte barnas fremtid. Det er tydelig at denne aktiviteten oppleves som mer politisk enn hva Ging (2017) har hevdet, og at den også har trekk som minner om mer konvensjonell politisk organisering. Dette kan gjerne forstås ved hjelp av Fraser (2010, s. 140), om hvordan private personer som diskuterer noe de anser som offentlige anliggender i sosiale medier kan føre til en viss forskyving av det private/offentlige. Der kvinnebevegelsen ifølge Fraser blant annet satte vold i privatsfæren på agendaen, kritiserer medlemmene av Gruppe 1 statsfeminismens marginalisering av menn som foreldre. På mange måter kan Gruppe 1 leses som en videreføring av denne diskursen og 1970-tallets debatt om kjønnsrollemønstre, i at farskap og «mykere» mannsverdier tillegges vekt og et frigjøringspotensiale, men innenfor en ny kontekst, og et annerledes samfunn.

Gruppe 2 fremstår mer som en kulturell diskurs og har på denne måten fellestrekk med den mer visuelle, *meme*- og videobaserte artikuleringen av mannsaktivisme og kjønnsdiskursen som Ging (2017, s. 11) observerer. Forumet er mindre politisk, men også mindre personlig. I Gruppe 2 finner vi heller en samtale preget av et høyere abstraksjonsnivå som kan karakteriseres som en form for idédebatt – og som i større grad kan knyttes til identitetspolitikk og tilfredsstillelsen av diskusjonen i seg selv. Det å inngå i eller være vitne til en form for hanekamp mellom ulike meningsmotstandere fremstår som både underholdende, demonstrerende og opplysende – beskrevet av informantene som en form for selvutvikling. Diskursen synes altså i mindre grad å preges av politiske horisonter. Basert på mine funn, fremstår Gruppe 2 som et mangefasettert og noe uklart prosjekt i sammenligning med Gruppe 1. Aktiviteten preges av opphetet debatt og en argumentasjonskultur hvor takhøyden for hvilke

holdninger, ytringer og standpunkt som kan deles og utforskes er høy – om enn med en hard og utprøvende tone mellom meningsmotstandere.

Gjennom blant annet sitt forhold til feminismen og naturbiologiske forklaringsmodeller på kjønn og kjønnsforskjeller, minner Gruppe 2 – i større grad enn Gruppe 1 – om det eksisterende forskning på *the Manosphere* viser. Til tross for at forumet fungerer som en arena hvor mannsaktivister både møter, så vel som søker, motstand fra feminister, kan det argumenteres for at forumet i stor grad preges av mannlige stemmer. Selv om feminismekritikken i Gruppe 2 fremstår som moderat sammenlignet med flere andre strømninger på nettet, er sakene som deles og diskuteres nært beslektet med tema som opptar mannesfæren på tvers av landegrenser. Hovedpremisset om menn som marginalisert og undertrykt – ofte som følge av feministiske verdier forankret i stat og samfunn – fungerer som en rød tråd.

Et sentralt funn er at *the Manosphere*, i denne avgrensede norske konteksten, har mange ulike forgreininger: fra kranglefora for samfunnsdebatt og tøff prøving av abstrakte idéer til mer politisk organisert aktivisme. Brukerne i Gruppe 2 diskuterer og reagerer på saker som fortløpende oppleves som viktige og engasjerende i samtidsdiskursen, der for eksempel #MeToo-kampanjen blir en innfallsvinkel til å drøfte det mange av deltakerne oppfatter som en generalisering av menn. Diskusjonene fremstår som polariserte og preges i stor grad av amerikanske debatter og offentlighet – noe som igjen kan forstås som et resultat av digitalisering som muliggjør en bredere informasjonsflyt. Innholdet som deles og diskuteres i Gruppe 1 er hovedsakelig sentrert rundt en norsk samfunnskontekst og offentlighet. I likhet med Gruppe 2 forholder medlemmene seg til relevante saker som allerede er en del av hovedstrømmoffentligheten, men forumet fungerer også i stor grad som et saksfelleskap i forbindelse med barnefordelingstvister etter samlivsbrudd, der man kan søke støtte og råd fra andre med lignende erfaringer – så vel som utblåsing av frustrasjon. Det kunne vært interessant å studere mer inngående hvorfor orienteringen er så ulik – og hvordan dette kan knyttes til sosiokulturelle variabler og ulike medievaner – men dette var ikke i fokus da jeg gjennomførte intervjuene.

Det at de to gruppene har ulike formål og utgangspunkt, reflekteres også gjennom informantenes egne beretninger. I den grad gruppene kan tas til inntekt for en norsk mannesfære eller mannsoffentlighet/kultur på nett, gir mine funn en indikasjon på at dette er en differensiert sfære. Informantene gir uttrykk for et personlig motivert engasjement for kjønns- og likestillingsspørsmål, men dette gir seg til kjenne på ulike måter og inngangen og motivasjonen til tematikken og deltakelsen er ulike på tvers av de to gruppene. Der informantene fra Gruppe 1 i hovedsak fant veien inn i Facebook-forumet som følger av utfordringer i forbindelse med

barnefordeling, gir informantene fra Gruppe 2 i større grad uttrykk for at deltakelsen er en naturlig forlengelse av en interesse for politikk og samfunn – så vel som interessen for å ta del i diskusjonsgrupper på nett. Dette er informanter som oppgir å være samfunnsengasjerte og orienterer seg mot offentligheten for å diskutere saker som engasjerer. I kontrast til forskningslitteraturen om den engelskspråklige *the Manosphere* tyder resultatet av dybdeintervjuene på en større tro på det å utfordre det politiske systemet nedenfra – altså troen på politisk endring gjennom organisering, som kan knyttes til en karakter av politiske kampanjer. Dette er også noe det kunne vært interessant å utforske videre, men som faller utenfor denne oppgavens rammer. Dette er en faktor også Korsvik (2014) trekker frem i sin studie av kvinnekampen i Norge og Frankrike på 1970-tallet. Den norske offentligheten har vært preget av stor tiltro til systemet, og organisasjoner har potensiale til å bli hørt og få gjennomslag.

En av problemstillingene som stod sentralt i denne oppgaven var hvorvidt informantene selv anså gruppene, så vel som sin egen deltakelse, som del av en politisk diskurs. Mine funn viser at informantene beskriver forumaktiviteten som både tidsfordriv og selverklært aktivisme – og for noen er dette et viktig rom for å snakke om problemer og dele erfaringer som de opplever at samfunnsdebatten ikke tar på alvor. De beskriver formålet med aktiviteten som alt fra lovendring, et rom for å dele felles erfaringer og synliggjøre urettferdighet for fedre, til debatt. Debatten er premisset bak engasjementet i Gruppe 2, som er et sted for normativ meningsdannelse. Informantene fra Gruppe 1 benytter imidlertid Facebook-forumet i liten grad til meningsbryting, men ser gruppen som en viktig informasjonskanal og et redskap for organisasjonen for rekruttering, organisering og representasjon. Forumet fremstår derfor mer som et saksfellesskap snarere enn en arena for meningsbryting. Samtidig kan det argumenteres for at gruppen også fungerer som en viktig arena for bekreftelse og anerkjennelse knyttet til farsrolleproblematikk. Selv gir informantene uttrykk for behovet og viktigheten av arbeidet de nedlegger for mannsak utenfor nettet, og peker på andre menns manglende evne eller vilje til å organisere seg og stå i solidaritet med hverandre, slik kvinnebevegelsen gjorde, som del av problemformuleringen. Informantene retter altså ikke kun sin kritikk mot rådende lovverk og systemer i samfunnet, men også mot rådende forestillinger om maskulinitet.

Likefullt beskriver informantene også bruken av gruppene på en måte som gir gjenklang i teorier om motoffentligheter, som en alternativ diskursiv arena bundet sammen av felles mål, verdier, sirkulasjon av tekster, så vel som et eget språk som setter ord på problemet – samværs sabotasje. Særlig en av informantene, som er medlem av begge fora, gir eksplisitt uttrykk for at nettdebattene fungerer som en politisk treningsarena hvor argumenter kan

formuleres og utprøves med tanke på dialog i den bredere offentlige sfæren – altså stedet hvor man kan bli hørt og overbevise.

9 Litteratur

- Adams, J. og Roscigno, V.J. (2005) White Supremacists, Oppositional Culture and the World Wide Web. *Social Forces*, 84 (2), s. 759-778. DOI: 10.1353/sof.2006.0001
- Aksnes, B. (2018) *Mannemenneske: menn om livet, sex og forhold*. Stavanger: Pelikanen.
- Atkinson, S. (2017) Why men fight – and what it says about masculinity. *The Guardian* [Internett], 12. september: Tilgjengelig fra: <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/12/modern-masculinity-men-fighting-scott-atkinson> [Lest 02. februar 2020].
- Bailey, J. og Harvey, B. (2019) ‘That pony is real sexy’: My Little Pony fans, sexual abjection, and the politics of masculinity online. *Sexualities*, 22 (3), s. 325-342. DOI: 10.1177/1363460717731932
- Banet-Weiser, S. og Miltner, K.M. (2015) #MasculinitySoFragile: culture, structure, and networked misogyny. *Feminist Media Studies*, 16 (1), s. 1-4. DOI: 10.1080/14680777.2016.1120490
- Behnke, C. og Meuser, M. (2012) «Look here mate! I’m taking parental leave for a year» – involved fatherhood and images of masculinity I: Oechlse, M., Müller, U. og Hess, S. (red.) *Fatherhood in Late Modernity: Cultural Images, Social Practices, Structural Frames*. Opladen: Verlag Barbara Budrich, s. 129-145.
- Benkler, Y. (2006) *The Wealth of Networks: how social production transforms markets and freedom*. New Haven, Conn: Yale University Press.
- Bennett, W.L. (2003) New Media Power. Internet and Global Activism. I: Culdry, N. & Curran, J. (red.) *Contesting Media Power. Alternative Media in a Networked World*. Lanham, Boulder, New York, Toronto, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, s. 17-37.
- Berg, I. (2011) *Nettdebatt og demokrati: styring eller anarki?* . Masteroppgave, Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/13162> [Lest 08. mars 2018].
- Friday Night Lights, sesong 3, episode 9, Game of the Week* (2008) Regissert/produsert av Berg, P. [TV-serie] TV 2 Sumo: NBCUniversal Television Distribution.
- Berge, J. (2018) Vil gi #Metoo-straff til bedrifter: Varsler 700 aksjoner i utelivsbransjen: - Vi skal kle av mannsgrisene. *Nettavisen* [Internett], 08. mars: Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/varsler-700-aksjoner-i-utelivsbransjen---vi-skal-kle-av-mannsgreisene/3423422526.html> [Lest 17. november 2019].
- Berlant, L. (2008) *The female complaint: the unfinished business of sentimentality in American culture*. Durham: Duke University Press.
- Beynon, J. (2002) *Masculinities and culture*. Buckingham: Open University Press.
- Bjørkelo, K.A. (2015) Den store damejakta. *Humanist* [Internett], 9. april: Tilgjengelig fra: <https://humanist.no/2015/04/den-store-damejakta/> [Lest 2. januar 2019].
- Bjørkelo, K.A (2019b) Feminazis playing games. Understanding the nuances of a gendered slur in gaming communities. Manuskript innsendt for publisering i. *Games and Culture*.
- Bjørkelo, K.A. (2019a) Er det ein samanheng mellom drapa i Christchurch og spelkulturen? *Fri tanke* [Internett], 29. mars: Tilgjengelig fra: <https://fritanke.no/kommentar/er-det-ein-samanheng-mellom-drapa-i-christchurch-og-spelkulturen/19.11108> [Lest 06. oktober 2019].
- Brants, K. (2005) Guest Editor's Introduction: The Internet and the Public Sphere. *Political Communication*, 22 (2), s. 143-146. DOI: 10.1080/10584600590933133

- Breivik, J.K. (2013) Superguttene: den norske mannebevegelsen på 1970- og 80-tallet. I: Danielsen, H. (red.) *Da det personlige ble politisk: den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*. Oslo: Scandinavian Academic Press, s. 153-189.
- Bridges, T. og Pascoe, C. J. (2014) Hybrid Masculinities: New Directions in the Sociology of Men and Masculinities. *Sociology Compass*, 8 (3), s. 246-258. DOI: 10.1111/soc4.12134
- Bryman, A. (2016) *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bräuchler, B. (2013) *Cyberidentities at War: The Moluccan Conflict on the Internet*. New York, Oxford: Berghahn Books.
- Calhoun, C. (2011) Civil society and the public sphere. I: Edwards, M. (red.) *The Oxford Handbook of Civil Society*. New York: Oxford University Press, s. 311-323. Tilgjengelig fra: <http://eprints.lse.ac.uk/42621/>.
- Cleary, Tom (2017) James Damore: 5 Fast Facts You Need to Know. *heavy*. [Internett], 14. august Tilgjengelig fra: <https://heavy.com/tech/2017/08/james-damore-google-diversity-memo/> [Lest 20. oktober 2017].
- Condis, M. (2018) *Gaming Masculinity: Trolls, Fake Geeks, and the Gendered Battle for Online Culture* Iowa: University of Iowa Press.
- Connell, R. W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W. (2005) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Coston, B. M. og Kimmel, M. (2013) White men as the new victims: reverse discrimination cases and the Men's Rights Movement. *Nevada law journal*, 13 (2), s. 368-385.
- Dahlgren, P. (2005) The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and Deliberation. *Political Communication*, 22 (2), s. 147-162. DOI: 10.1080/10584600590933160
- Damore, J. (2017) Google's Ideological Echo Chamber: How bias clouds our thinking about diversity and inclusion. [Internett], juli 2017: Tilgjengelig fra: <https://assets.documentcloud.org/documents/3914586/Googles-Ideological-Echo-Chamber.pdf> [Lest 15. oktober 2017].
- Daniels, C.R. (1998) *Lost fathers: the politics of fatherlessness in America*. New York: St. Martin's Press.
- Danielsen, H. red. (2013) *Da det personlige ble politisk: den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*, Oslo, Scandinavian Academic Press.
- Danielsen, H., Larsen, E. og Owsen, I.W. (2015) *Norsk likestillingshistorie*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Danielsen, Hilde, et al. (2013) *Norsk likestillingshistorie* Bergen: Fagbokforlaget.
- DiCenzo, M., Delap, L. og Ryan, L. (2011) *Feminist media history: suffrage, periodicals and the public sphere*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Douglas, F. (2016) What's wrong with saying «but I'm a NICE feminist!». [Internett], 21. august Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=-9FeyiZ2s4c> [Lest 09. oktober 2019].
- Dubois, E. og Blank, G. (2018) The echo chamber is overstated: the moderating effect of political interest and diverse media. *Information, Communication & Society*, 21 (5), s. 729-745. DOI: 10.1080/1369118X.2018.1428656
- Enjolras, B. et al. (2013) *Liker - liker ikke: sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Entman, R.M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43 (4), s. 51-58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- Fjeld, J. (2018) Ønsker kontroversiell professor velkommen: - Et friskt pust. *Dagbladet* [Internett], 28. juli: Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/onsker->

- [kontroversiell-professor-velkommen---et-friskt-pust/70043771](https://www.dagbladet.no/kultur/ingen-garingr-i-fakkeltog-for-unge-menn/60185371) [Lest 8. desember 2018].
- Fraser, N. (1997) *Justice Interruptus: Critical Reflections on the «Postsocialist» Condition*. New York, London: Routledge.
- Fraser, N. (2010) Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. I: Gripsrud, J. et. al. (red.) *The Idea of the Public Sphere. A Reader*. Lanham, Boulder, New York, Toronto, Plymouth: UK: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. , s. 127-149.
- Furuholmen, D. (2015) Ingen går i fakkeltog for unge menn. *Dagbladet* [Internett], 10. april: Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/ingen-garingr-i-fakkeltog-for-unge-menn/60185371> [Lest 8. desember 2018].
- Furuholmen, D. (2016) Delt omsorg gir best oppvekst. *Psykologitidsskriftet* [Internett], 1. desember: Tilgjengelig fra: <https://psykologitidsskriftet.no/debatt/2016/12/delt-omsorg-gir-best-oppvekst?redirected=1> [Lest 10. desember 2018].
- Gauntlett, D. (2008) *Media, gender and identity: an introduction*, New York, London, Routledge.
- Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Gerhardsen, A. (2017) Det går alvorlig dårlig med guttene våre. Men mediene reproducerer stereotypier om kjønnsmakt. *Aftenposten* [Internett], 01. mars: Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/blXOd/det-gaar-alvorlig-daarlig-med-guttene-vaare-men-mediene-reproduserer-stereotypier-om-kjoennsmakt-anki-gerhardsen> [Lest 27. november 2019].
- Ging, D. (2017) Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities*, s. 1-20. DOI: 10.1177/1097184X17706401
- Goffman, E. (1974) *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Granbo, K. (2018) Holdt tett om seksuell trakassering i 20 år. *NRK* [Internett], 23. januar Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/kultur/menn-holder-tett-om-seksuell-trakassering-1.13855572> [Lest 17. november 2019].
- Gressgård, R. (2019) Politisk korrekthet, identitetspolitikk og ytringsfrihet. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 60 (01), s. 91-95. DOI: 10.18261/issn.1504-291X-2019-01-09
- Gripsrud, J. red. (2017) *Allmenningen: historien om norsk offentlighet*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Groth, M. (2013) Male Studies and Feminism. *Psychology Today* [Internett], 06. mars: Tilgjengelig fra: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/boys-men/201303/male-studies-and-feminism> [Lest 03. oktober 2019].
- Habermas, J., et al. (1991) *Borgerlig offentlighet: dens fremvekst og forfall: henimot en teori om det borgerlige samfunn*. Oslo: Gyldendal.
- Hagen, I. (1998) *Medias publikum: frå mottakar til brukar?* Oslo: Gyldendal Akademiske
- Haider, S. (2016) The Shooting in Orlando, Terrorism or Toxic Masculinity (or Both?). *Men and Masculinities*, 19 (5), s. 555-565. DOI: 10.1177/1097184X16664952
- Harder, T. (2018) Alt var parat: Samvær far må forklare søn at mor siger nej til charterferie. *Ekstra Bladet* [Internett], 20. juli: Tilgjengelig fra: <https://ekstrabladet.dk/nationen/alt-var-parat-samvaersfar-maa-forklare-soen-at-mor-siger-nej-til-charterferie/7240028> [Lest 26. september 2019].
- Helse Bergen. (u.å) BUP Sentrum. *Helse Bergen, Haukeland universitetssykehus* [Internett]: Tilgjengelig fra: <https://helse-bergen.no/avdelinger/psykisk-helsevern/psykisk-helsevern-for-barn-og-unge/bup-sentrum#les-meir-om-bup-sentrum> [Lest 03. november 2019].

- Holter, Ø.G. (1989) *Menn*. Oslo: Aschehoug.
- Holter, Ø.G. (2018) Jordan Petersons tynne fortelling om Norge. *Aftenposten* [Internett], 28. oktober: Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/5VKvn6/Jordan-Petersons-tynne-fortelling-om-Norge--Oystein-Gullvag-Holter-> [Lest 04. mars 2019].
- Holter, Ø.G. , Frøberg, S. og Norges forskningsråd Området for kultur og, samfunn (1999) *Mannsforskning i Norge: en forskningsoversikt: en litteraturliste*. Oslo: Rådet.
- Husøy, S. (2019) Diskriminering av gutter og menn er underkommunisert. Det gjør «Kjønnskampen» noe med. *Aftenposten* [Internett], 27. mai: Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/OnW810/diskriminering-av-gutter-og-menn-er-underkommunisert-det-gjoer-kjoennskampen-noe-med-solveig-husoy> [Lest 22. februar 2020].
- Ironwood, I. (2013) *The Manosphere: A new hope for masculinity*, Kindle edition, Red Pill Press. <https://www.amazon.com/Manosphere-New-Hope-Masculinity-ebook/dp/B00D74DQ8E>
- Jane, E.A. (2017) *Misogyny Online: A short (and Brutish) history*. Los Angeles, London: Sage Publications
- Johannessen, I.A. (2016) «Koffor har isje eg det du har?» *Selvpresentasjon og sosial sammenligning blant unge jenter på Instagram* Masteroppgave, Universitetet i Bergen Tilgjengelig fra: <http://bora.uib.no/handle/1956/12379> [Lest 13. desember 2017].
- Josephsen, L. (2018) Guds ensomme menn. *Minervanett* [Internett], 17. november: Tilgjengelig fra: https://www.minervanett.no/guds-ensomme-menn/?fbclid=IwAR2HDVflr1PdRfu0CA11Ddqt4uiYZiWeU-O_PMHYvVQTo9-2c1INIMchomE [Lest 15. desember 2018].
- Jørgensen, M.W. og Phillips, L. (1999) *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag
- Karlsen, R., et al. (2017) Echo chamber and trench warfare dynamics in online debates. *European Journal of Communication*, 32 (3), s. 257-273. DOI: 10.1177/0267323117695734
- Kendall, L. (2000) "Oh No! I'm a Nerd!": Hegemonic Masculinity on an Online Forum. *Gender and Society*, 14 (2), s. 256-274.
- Kendall, L. (2002) *Hanging Out in the Virtual Pub: Masculinities and Relationships Online*. Berkeley, CA: California University Press.
- Kennair, L.E.O., et al. (2019) #Metoo i skolegården: Politikerne må aktivt støtte opp om forskningen *Aftenposten* [Internett], 7. april Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/opEaGj/metoo-i-skolegaarden-politikerne-maa-aktivt-stoette-opp-om-forskningen> [Lest 04. november 2019].
- Kimmel, M. (2017) *Angry White Men: American Masculinity at End of an Era*. New York: Bold Type Books.
- Kimmel, M. og Kaufman, M. (1993) The new men's movement: Retreat and regression with America's weekend warriors. *Feminist Issues*, 13 (2), s. 3-21. DOI: 10.1007/BF02685732
- Kjøs, P. (2018) Mennene ingen vil ha. *Aftenposten* [Internett], 08. august Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/yvjGdJ/mennene-ingen-vil-ha-peder-kjoes> [Lest 25. oktober 2019].
- Klungtveit, H. S. og Thorvaldsen, L. (2012) - Sexkjøpsloven gjorde at det nesten klikket for meg. *Dagbladet* [Internett], 29. juli: Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/sexkjopsloven-gjorde-at-det-nesten-klikket-for-meg/63269459> [Lest 15. oktober 2017].

- Korsvik, T.R. (2014) "*Pornografi er teori, voldtekt er praksis*": kvinnekamp mot voldtekt og pornografi i Frankrike og Norge ca 1970-1985. Doktoravhandling. Universitetet i Oslo.
- Koulouris, T. (2018) Online Misogyny and the Alternative Right: Debating the Undebatable. *Feminist Media Studies*, 18 (4), s. 750-761. DOI: 10.1080/14680777.2018.1447428
- Kozinets, R.V. (2015) *Netnography: doing ethnographic research online*. Los Angeles Sage
- Langeland, F. (2014) *Fra metro til retro? Maskuliniteter i norsk populærkultur på 2000-tallet*. Doktoravhandling, Universitetet i Stavanger. Tilgjengelig fra: <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/273560> [Lest 21. april 2018].
- Lilly, M. (2016) '*The World is Not a Safe Place for Men*': *The Representational Politics of the Manosphere*. Masteroppgave University of Ottawa Tilgjengelig fra: <https://ruor.uottawa.ca/handle/10393/35055> [Lest 26. september 2018].
- Lin, J.L. (2017) Antifeminism Online: MGTOW (Men Going Their Own Way). I: U.U. Fömming, S. Köhn, S. Fox, M. Terry (red.) *Digital Environments: Ethnographic Perspectives Across Global Online and Offline Spaces*. Bielefeld: Transcript Verlag, s. 77-96.
- Lurås, H. (2018a) Nok en sak om upassende atferd rammer norsk politikk – denne gang er det Trine Skei Grande. *Resett* [Internett], 03. januar Tilgjengelig fra: <https://resett.no/2018/01/03/nok-en-sak-om-upassende-atferd-rammer-norsk-politikk-denne-gang-er-det-trine-skei-grande/> [Lest 17. november 2019].
- Lurås, H. (2018b) Dette skjedde på bryllupsfesten i 2008 hvor Trine Skei Grande var gjest *Resett* [Internett], 10. april: Tilgjengelig fra: <https://resett.no/2018/04/10/dette-skjedde-pa-bryllupsfesten-i-2008-hvor-trine-skei-grande-var-gjest/> [Lest 17. november 2019].
- MacInnes, J. (1998) *The end of masculinity: the confusion of sexual genesis and sexual difference in modern society*. Buckingham: Open University Press.
- Marwick, A.E. og Caplan, R. (2018) Drinking Male Tears: Language, the Manosphere, and Networked Harassment. *Feminist Media Studies*, 18 (4), s. 543-559. DOI: 10.1080/14680777.2018.1450568
- Massanari, A. (2017) #Gamergate and The Fapping: How Reddit's algorithm, governance, and culture support toxic technocultures. *New Media & Society*, 19 (3), s. 329-346. DOI: 10.1177/1461444815608807
- Massanari, A.L. (2018) Rethinking Research Ethics, Power, and the Risk of Visibility in the Era of the "Alt-Right" Gaze. *Social Media + Society*, 4 (2). DOI: 10.1177/2056305118768302
- Moore, R. og Gillette, D. (1991) *King, Warrior, Magician, Lover; Rediscovering the Archetypes of the Mature Masculine* New York: HarperOne.
- Mudde, C., Kaltwasser, C.K. og H., Sommerfelt. (2019) *Populisme*. Oslo: Dreyers forlag.
- Nagle, A. (2017) *Kill all normies: online culture wars from 4chan and Tumblr to Trump and the alt-right*. Winchester: Zero Books.
- Negt, O. og Kluge, A. (1974) *Offentlighet og erfaring* Oslo: Nordisk sommeruniversitets skriftserie
- NESH. (2019) Etiske veileder for internettforskning. [Internett]: Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/veileder-for-internettforskning/> [Lest 24. november 2019].
- Nilsen, H (2017) Henrik (26): – Jeg følte at jeg måtte bevise at barnet mitt trengte en pappa. *Nettavisen* [Internett], 06. mars: Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/livsstil/henrik-%2826%29---jeg-folte-at-jeg-matte-bevise-at-barnet-mitt-trengte-en-pappa/3423318311.html> [Lest 19. november 2019].

- Kjønnskampen*, (2019) Regissert/produsert av NRK Brennpunkt [TV-program] NRK 1: NRK TV.
- NTB. (2018) Mannlige sykepleiere mer utsatt for trakassering enn kvinnelige. *Dagbladet* [Internett], 16. februar Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/mannlige-sykepleiere-mer-utsatt-for-trakassering-enn-kvinnelige/69522064> [Lest 17. november 2019].
- Nygaard, S. (2019) Boundry Work: Intermedia Agenda Setting Between Right Wing Alternative Meida and Professional Journalism. Antatt for publisering i. *Journalsim Studies*.
- Palczewski, C.H. (2001) Cyber-movements, New Social Movements, and Counterpublics. I: Brouwer, R. Asen og D.C. (red.) *Counterpublics and the State* Albany: State University of New Yor Press.
- Pascoe, C. J. (2003) Multiple Masculinities?: Teenage Boys Talk about Jocks and Gender. *American Behavioral Scientist*, 46 (10), s. 1423-1438. DOI: 10.1177/0002764203046010009
- Peterson, J.B. (2018) *12 rules for life: an antidote to chaos*. London: Allen Lane/Penguin books.
- Pettersen, C.F. (2017) *Samværssabotasje: norske fedre deler sine historier*. Oslo: Aschehoug.
- Pettersen, C.F. (2018a) Barns rettigheter er underordnet i regjeringens politikk. *Morgenbladet* [Internett], 04. mai: Tilgjengelig fra: <https://morgenbladet.no/ideer/2018/05/barns-rettigheter-er-underordnet-i-regjeringens-politikk> [Lest 19. november 2019].
- Pettersen, C.F. (2018b) Mødre motsetter seg delt bosted når samlivet tar slutt – uten gode grunner. *VG* [Internett], 20. desember: Tilgjengelig fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/9703d/moedre-motsetter-seg-delt-bosted-naar-samlivet-tar-slutt-uten-gode-grunner> [Lest 25. oktober 2019].
- Pettersen, C.F. og Østberg, Ø. (2017) Det er nok mange fedre som kunne stemme med i et «me too»! *Dagbladet* [Internett], 30. desember Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/det-er-nok-mange-fedre-som-kunne-stemme-med-i-et-me-too/69221995> [Lest 15. oktober 2019].
- Rafail, P. og Freitas, I. (2019) Grievance Articulation and Community Reactions in the Men’s Rights Movement Online. *Social Media + Society*, 5 (2). DOI: 10.1177/2056305119841387
- Reetz, N.T. (2019) Grant Will Fund Research Into Growing Male Supremacist Subculture Online. *Georgia State Univeristy* [Internett], 26. juni: Tilgjengelig fra: <https://news.gsu.edu/2019/06/26/federal-grant-will-fund-research-into-growing-male-supremacist-subculture-online/> [Lest 02. juli 2019].
- Regjeringen. (2019) Avtaler om fast bosted og samvær [Internett], 06. februar: Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/bosted-og-samvar/samvar/id749587/> [Lest 28. oktober 2019].
- Rolness, K. (2017) Likestillingsloven er en vits. På menns bekostning *Dagbladet* [Internett], 11. februar Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/likestillingsloven-er-en-vits-pa-menns-bekostning/67025039> [Lest 12. november 2019].
- Rolness, K. (2018) Hva om Trine Skei Grande var Per Sandberg? Da ville mediene veltet seg i moralsk indignasjon. *Medier24* [Internett], 24. januar Tilgjengelig fra: <https://www.medier24.no/artikler/hva-om-trine-skei-grande-var-per-sandberg-da-ville-mediene-veltet-seg-i-moralsk-indignasjon/426648> [Lest 30. oktober 2018].
- Rossavik, F. (2018) Identitetspolitikk er blitt et skjellsord. Det er både urettferdig og på sin plass. *Aftenposten* [Internett], 27. januar Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/6nkLk8/Identitetspolitikk-er-blitt->

- [et-skjellsord-Det-er-bade-urettferdig-og-pa-sin-plass--Frank-Rossavik](#) [Lest 06. oktober 2019].
- Salter, A. og Blodgett, B. (2017) *Toxic Geek Masculinity in Media: Sexism, Trolling, and Identity Policing*. Cham: Springer International Publishing AG.
- Sekanina, I. (2018) Menn som har gitt opp kvinner. *Fri Tanke* [Internett], 26. mars: Tilgjengelig fra: <https://fritanke.no/menn-som-har-gitt-opp-kvinner/19.10772> [Lest 15. desember 2018].
- Simonsen, M. (2015) Den nærsynte feministen *Humanist* [Internett], 9. april: Tilgjengelig fra: <https://humanist.no/2015/04/den-naersynte-feministen/> [Lest 10. november 2018].
- Skoglund, A. (2015) Væpna mannsrevolusjon! *Humanist* [Internett], 09. april Tilgjengelig fra: <https://humanist.no/2015/04/vaepna-mannsrevolusjon/> [Lest 15. oktober 2017].
- Sletteland, A. (2018) Da #metoo kom til Norge. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 42 (03), s. 142-161. DOI: 10.18261/issn.1891-1781-2018-03-02
- Slevigen, H.H. (2016) Jeg er pappa – ikke helgepappa. *Nettavisen Gjesteblogg* [Internett], 6. oktober: Tilgjengelig fra: http://gjest.blogg.no/1475737956_jeg_er_pappa_ikke_he.html [Lest 8. desember 2018].
- Smith, J. A., Larkin, M. og Flowers, P. (2009) *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. Los Angeles: SAGE.
- Snow, D.A. og Benford, R. (1988) Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization. I: Klandersman, B., Kriesi, H., og Tarrow, S. (red.) *From Structure to Action: Comparing Social Movement Research across Cultures. International Social Movement Research, vol. 1*. Greenwich: JAI Press, s. 197-217.
- SSB, Statistisk sentralbyrå. (2015) Praktiseres delt bosted for barn av andre foreldregrupper enn før? [Internett], 26. januar 2015: Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/praktiseres-delt-bosted-for-barn-av-andre-foreldregrupper-enn-for> [Lest 28. oktober 2019].
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2013) Egalitarianism [Internett], 24. april: Tilgjengelig fra: <https://plato.stanford.edu/entries/egalitarianism/> [Lest 18. juni 2019].
- Sunstein, C.R. (2001) *Republic.com*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Sunstein, C.R. (2002) The Law of Group Polarization. *Journal of Political Philosophy*, 10 (2), s. 175-195. DOI: 10.1111/1467-9760.00148
- Sunstein, C.R. (2007) *Republic.com 2.0*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Sunstein, C.R. (2017) *#Republic: divided democracy in the age of social media*. Princeton: Princeton University Press.
- Sunstein, C.R. (2018) Is Social Media Good or Bad for Democracy. *Sur International Journal on Human Rights*, 15 (27), s. 83.
- Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Toalson, R. (2016) A dad is not a babysitter or a helper. He's a parent. *Huffpost* [Internett], 01. juni: [Lest 26. september 2019].
- Torgersen, T. (2017) Barna Bufdir svikter. *Bergens Tidende* [Internett], 31. mars: Tilgjengelig fra: <https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/7azX8/Barna-Bufdir-svikter> [Lest 19. november 2019].
- University of Massachusetts Amherst. (2019) What does it mean to be 'male positive'? [Internett]: Tilgjengelig fra: <https://www.umass.edu/masculinities/faq/what-does-it-mean-be-male-positive> [Lest 11. september 2019].
- Van Valkenburgh, S. P. (2018) Digesting the Red Pill: Masculinity and Neoliberalism in the Manosphere. *Men and Masculinities*, s. 1-20. DOI: 10.1177/1097184X18816118

- Vatnøy, E. (2017) *The Rhetoric of Networked Publics. Studying Social Network Sites as Rhetorical Arenas for Political Talk*. Doktoravhandling, Universitetet i Bergen
Tilgjengelig fra: <https://bora.uib.no/handle/1956/17262> [Lest 09. desember 2019].
- Veum, E. (2019) Vil stille høyesterettsdommer Brett Kavanaugh for riksrett. *NRK* [Internett], 16. september Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/urix/vil-stille-hoyesterettsdommer-brett-kavanaugh-for-riksrett-1.14704904> [Lest 16. januar 2020].
- Warner, M. (2002) *Publics and Counterpublics*. New York: Zone Books.
- Weng, S.S. og Clark, P.G. (2017) In Pursuit of Social Justice: Emic and Etic Perspectives of Social Service Providers. *Journal of Community Practice*, 25 (3-4), s. 287-308. DOI: 10.1080/10705422.2017.1347118
- Wheatstone, R. (2017) SEXISM ROW What was in the Google anti-diversity memo, who is its author James Damore and what has he said? *The Sun* [Internett], 16. august
Thesun.co.uk: Tilgjengelig fra: <https://www.thesun.co.uk/tech/4196170/google-anti-diversity-memo-author-james-damore-sacked-latest/> [Lest 15. oktober 2017].
- Wiken, E. (2018) *Instagram som arena for politisk meningsdannelse*. Masteroppgave, Universitet i Bergen. Tilgjengelig fra: <https://bora.uib.no/handle/1956/18583> [Lest 08. mars 2019].
- Zarefsky, D. (2009) What Does an Argument Culture Look Like? *Informal Logic*, s. 296-308. DOI: <https://doi.org/10.22329/il.v29i3.2845>
- Zimbardo, Philip og Coulombe, Nikita D. (2015) *Man (Dis)connected: How technology has sabotaged what it means to be male* London: Rider.
- Zähler, M. (2017) Er menn på vei til å bli samfunnets pariakaste? *Resett* [Internett], 7. september Tilgjengelig fra: <https://resett.no/2017/09/07/er-menn-pa-vei-til-a-bli-samfunnets-pariakaste/> [Lest 13. november 2019].
- Østbye, H., et al. (2013) *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget.